

Linnéuniversitetet

Institutionen för medier och journalistik

C-uppsats 15 hp

Medie- och kommunikationsvetenskap

Snacket om pressen!

En undersökning av debatten kring det svenska presstödet

Författare: Rikard Jedhammar

Handledare: Dino Viscovi

Examinator: Tobias Bromander

Termin: VT 2013

Kurskod: 2MK300

SAMMANFATTNING

INTRODUKTION:

Sedan 1960-talet har dagspressens uppgift och marknadssituation diskuterats. 1971 infördes ett presstöd som skulle rädda tidningar som inte ekonomiskt kunde klara att överleva av egna krafter. Presstödet vara eller icke vara har debatterats flitigt sedan dess och åsikterna går isär om stödet snedvrider konkurrensen på dagspressmarknaden eller om stödet ger ett bidrag till den svenska demokratin och värnar om en mångfald av tidningar. Vad är det som skiljer debattörerna i synen på dagspressens marknadsförutsättningar? Vilka ideologiska övertygelser är det som håller debatten vid liv och vilka olika innebörder lägger debattörerna i begreppen mångfald och konkurrens?

MÅL:

Att undersöka debatten kring det svenska presstödet i de fyra dagstidningarna Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Sydsvenskan och Göteborgs-Posten. Följande frågeställningar besvaras: *Vilka olika pressideologiska värderingar eller synsätt har deltagarna i presstödsdebatten? Vilka marknadsförutsättningar tycker respektive sida i debatten ska gälla för dagstidningarna? Vad skiljer debattörerna åt i synen på mångfald och konkurrens i mediepolitiken?*

TEORI:

Studien tar sin utgångspunkt i fyra normativa pressideologier: den auktoritära ideologin, den frihetliga ideologin, ideologin om socialt ansvar och den leninistiska pressideologin.

METOD:

Studien har två metoder. En kvalitativ metod för att skapa en djupare insikt i studiens frågeställningar genom analys av artiklarnas innehåll. En kvantitativ metod som beskriver material, innehåll och mönster i form av mängdberäkningar vilket ger ett större underlag för analys och slutsatser.

RESULTAT:

Den auktoritära pressideologin används som en skrämeltaktik av både stödförespråkare och stödmotståndare. Den leninistiska ideologin ger ett bidrag till den samlade bilden av hur världens olika länder kan organisera sin dagspress men den ger inget bidrag till debatten kring det svenska presstödet. Debattens deltagare befinner sig främst i den frihetliga ideologin och i ideologin om socialt ansvar. Presstödsdebatten bedrivs på en elitnivå bland politiker, medieägare, fackliga tjänstemän, forskare och professorer samt journalister. Inga privatpersoner har intresse av presstödet vara eller icke vara.

DISKUSSION:

Studiens resultat visar två olika perspektiv på marknadsförutsättningar som respektive sida i debatten tycker ska gälla för dagspressen, ett marknadsekonomiskt perspektiv och ett demokratiskt ansvarsfullt perspektiv. De båda lägger var sin innebörd i begreppen mångfald och konkurrens. Dagspressen ska finansiera sig själv utifrån marknadens förutsättningar anser motståndarna i debatten men klarar inte marknaden detta så ska staten vara en hjälpande hand anser förespråkarna. Dagspressen är en del av Sveriges demokrati och presstödet är ett bidrag till denna.

Nyckelord: Mångfald, konkurrens, demokrati, yttrande- och tryckfrihet, opinions- och åsiktsbildning

ABSTRACT

ENGLISH TITLE: *The talk about the press – An analysis of the debate about the Swedish press subsidy*

INTRODUCTION:

Since the 1960ths the daily press functions and market situation have been discussed. In 1971 the press subsidy was introduced which would save the daily news papers who couldn't survive by their own. The press subsidies have since that been diligently discussed and the opinions has gone apart if the subsidy distort the competition on the daily press market or if the subsidy support the Swedish democracy and protect the diversity of daily news papers. What separate the debaters in sight of the daily press market supposition? Which ideological beliefs are that who keep the debate alive and which differently meanings lay the debaters in the concepts of diversity and competition?

AIM:

To explore the debate about the Swedish press subsidy in the four Swedish daily news papers, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Sydsvenskan and Göteborgs-Posten. Following questions will be answered: *Which differently press ideological values or approaches have the debaters in the press subsidy debate? Which market conditions will the various sides in the debate apply to the daily news papers? Which differently meanings lay the debaters in the concepts of diversity and competition in the media politics?*

THEORY:

The study takes its starting-point in four normative press ideologies, the authoritarian, libertarian, social responsibility and the Leninist press ideology.

METHOD:

The study has two methods. A qualitative method to create a deeper insight in the study questions through an analysis of the articles contents. A quantitative method who will describe the material, contents and patterns in a form of volume estimate who will give a larger ground for analysis and conclusions.

RESULTS:

The authoritarian press ideology is used as a frighten tactic of both subsidy promoter and subsidy opponent. The Leninist ideology gives a contribution to the whole picture of how the world's different countries can organize the daily news paper press but it give no contribution in the debate about the Swedish press subsidy. The participant in the debate finds oneself headmost in the libertarian ideology and in the social responsibility ideology. The press subsidy debate takes place on an elite level and the debaters are politicians, media owners, union directors, scientists, professors and journalists. No private citizens have an interest in the press subsidy debate.

DISCUSSION:

The result of the study show two perspectives of market conditions as various sides in the debate will apply for the daily news papers, a market economic perspective and a democratic responsibly perspective. The both perspective lays different significance in the concept of diversity and competition. The daily press will fund itself from without the market conditions is the opinion from the press subsidy opponents. But if the market not can do this the state will give a helping hand is the opinion of the subsidy promoters. The daily news press is a part of Swedish democracy and the press subsidy is a contribution to this.

Keywords: Diversity, competition, democracy, freedom of speech, freedom of the press, building of opinions

INNEHÅLL

1. INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	6
1.1.1 HISTORIEN BAKOM DET SVENSKA PRESSTÖDET	6
1.1.2 PRESSTÖDETS UTFORMNING OCH TILLÄMPNING	9
1.2 STUDIENS MÅL	11
1.3 STUDIENS SYFTE	11
1.4 AVGRÄNSNINGAR	11
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	11
2. TIDIGARE FORSKNING	12
2.1 STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR	12
2.2 ÖVRIG FORSKNING OM DEN SVENSKA DAGSPRESSEN	15
2.3 SAMMANFATTNING	17
3. TEORI	18
3.1 FYRA NORMATIVA PRESSIDEOLOGIER	18
3.1.1 DEN AUKTORITÄRA PRESSIDEOLOGIN	18
3.1.2 DEN FRIHETLIGA PRESSIDEOLOGIN	19
3.1.3 IDEOLOGIN OM SOCIALT ANSVAR	21
3.1.4 DEN LENINISTISKA PRESSIDEOLOGIN	23
3.2 MEDIEMARKNADEN – INTE VILKEN MARKNAD SOM HELST	26
3.3 SUMMERING	27
4. METOD	28
4.1 METODDISKUSSION	29
4.2 URVAL	29
4.3 URVALSDISKUSSION	30
5. ANALYS OCH RESULTAT	31
5.1 DEN AUKTORITÄRA IDEOLOGIN OCH DEN LENINISTISKA IDEOLOGIN	31
5.1.1 SAMMANFATTNING	32
5.2 DEN FRIHETLIGA IDEOLOGIN	32
5.2.1 SAMMANFATTNING	36
5.3 IDEOLOGIN OM SOCIALT ANSVAR	37
5.3.1 SAMMANFATTNING	41
5.4 SUMMERING AV DEN KVALITATIVA DELEN	41
5.5 HUR SER DEBATTEN UT?	43
5.5.1 POSITIVA OCH NEGATIVA ARGUMENT I DEBATTEN	43
5.5.2 ANTALET ARTIKLAR OCH FÖRDELNINGEN I TIDNINGARNA	44

5.5.3 FÖRDELNINGEN I PROCENT MELLAN FÖR OCH EMOT	44
5.6 VILKA ÄR DET SOM DEBATTERAR PRESSTÖDET?	45
5.6.1 POLITIKER	45
5.6.1.1 FÖRDELNINGEN MELLAN OCH INOM DE POLITISKA BLOCKEN	46
5.6.1.2 FÖRDELNINGEN AV ARTIKLAR SOM INTE TAR STÄLLNING FÖR ELLER EMOT	47
5.6.2 TIDNINGSCHEFER OCH ÄGARE	47
5.6.3 MEDIEFORSKARE OCH PROFESSORER	48
5.6.4 LO OCH JOURNALISTFÖRBUNDET	48
5.6.5 JOURNALISTER	49
5.7 SUMMERING AV DEN KVANTITATIVA DELEN	51
6. DISKUSSION	52
6.1 TVÅ OLIKA PERSPEKTIV PÅ VILKA MARKNADSFÖRUTSÄTTNINGAR SOM SKA GÄLLA FÖR DAGSPRESSEN	52
6.1.1 MARKNADSEKONOMISKT PERSPEKTIV	53
6.1.2 DEMOKRATISKT ANSVARSFULLT PERSPEKTIV	53
6.2 SKILLNADER I SYNEN PÅ MÅNGFALD OCH KONKURRENS	54
6.3 PRESSTÖDETS DEMOKRATISKA BIDRAG	55
REFERENSER	57
ARTIKELFÖRTECKNING	60

1. INLEDNING

1970, en tidig oktobermorgon, sitter centerpartiets kanslichef Allan Pettersson på sitt tjänsterum då telefonen ringer. Han svarar och finner sin partiledare Gunnar Hedlund¹ i andra änden som är märkbart upprörd. Han har tidigare på morgonen lyssnat på morgonekots tidningskrönika i Sveriges Radio där de återgett en artikel publicerad i den socialdemokratiska A-pressens tidningar samma dag. Artikeln handlar om antalet tidningar i landet vars ekonomiska problem är så pass allvarliga att de är direkt nedläggningshotade. Hedlund förstod att detta även gällde många centertidningar och är följaktligen mycket bekymrad:

”Den utvecklingen vill vi inte ha sa Gunnar Hedlund, och sedan så frågade han mig om jag trodde att partiet skulle ställa sig bakom om man införde ett presstöd. Det var ju diffust för mig för jag hade aldrig hört ordet presstöd, men det dröjde inte länge förrän jag ringde tillbaka och sa att det är enda möjligheten. Om vi har ambitionen att försöka slå vakt om de här tidningarna så får vi lov att göra någonting.”²

Dagspressens ekonomiska problem hade varit en politisk fråga under hela 1960-talet och detta var början till en uppgörelse mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet om att införa ett presstöd för att rädda nedläggningshotade dagstidningar, de s.k. andratidningarna på sina regionala marknader. Från politiskt håll medförde tidningarnas problem en oro med tanke på dagspressens betydelse för politisk opinionsbildning. Många tidningar på denna tid hade en politisk anknytning och ägdes i många fall av de politiska partierna. Bland annat hade Socialdemokraterna många tidningar i sitt bolag A-pressen³ och Centerpartiet ägde också ett stort antal dagstidningar i Centertidningar AB. *Innehållet i dessa tidningar* var präglad av partiets politik och de lästes huvudsakligen av partiets anhängare vilket innebar att valet av dagstidning ofta var ett politiskt val hos läsaren.⁴ Numera ser mediemarknaden annorlunda ut och partipressen är minimal men dagstidningarna har ofta kvar sin politiska inriktning och anses fortfarande utgöra en viktig kommunikativ del i Sveriges demokrati.

Presstödet vara eller icke vara väcker många debattöres intresse och så länge som presstödet har funnits så har också debatten kring stödet funnits. Jag vill i denna uppsats ta reda på hur debatten ser ut i modernare tid, från 2003 fram till idag, 2013. Uppsatsen empiri utgörs av debattartiklar från de fyra stora dagstidningarna Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Sydsvenskan och Göteborgs-Posten. Frågor jag ställer till materialet är vad som skiljer debattörerna åt när det gäller hur de ser på dagspressens roll i samhället och under vilka förutsättningar deras verksamheter ska drivas? Från vilka pressideologiska övertygelser debatterar de? Vilka är det som debatterar och hur ser deras argument ut? Hur skiljer sig deras syn åt på begreppen mångfald och konkurrens?

Presstödet som debattämne är väldigt intressant. Det upprör mycket känslor då det för vissa är helt befängt att staten ska gynna en bransch som marknaden så bestämt har slagit fast är överetablerad. Och så finns det dem som tycker att marknaden inte ensam ska bestämma detta för dagstidningsmarknaden är inte vilken marknads som helst. Den har ett demokratiskt uppdrag och ansvar!

Dessa motsättningar intresserar mig och jag ska i denna uppsats strukturera upp debatten och skapa en större förståelse för presstödet del i den svenska mediepolitiken.

¹ Gunnar Hedlund (1900-1989), partiordförande för Centerpartiet 1949-1971 (www.ne.se)

² Nord (2008 sid. 143) Intervju med Allan Pettersson 2005

³ A-pressen, Centertidningar (www.ne.se)

⁴ Hadenius m.fl. (2011)

1.1 BAKGRUND

Här beskriver jag bakgrunden till att presstödet infördes och vilka som var dagstidningarnas problem under 1950- och 1960-talet. Jag förklarar också varför valet av dagstidning var ett politiskt val för läsaren och varför dagstidningsmarknaden ansågs som en speciell bransch. Efter det går jag mer ingående in i 1972 års pressutredning som man kan säga lade grunden för presstödet och som gäller än idag. Vi får också en försmak av debattens argument i ett tidigt skede. Till sist beskriver jag stödets olika delar, hur det fungerar och den myndighet som sköter tillämpningen av presstödet.

1.1.1 HISTORIEN BAKOM DET SVENSKA PRESSTÖDET

En dagstidning arbetar på två marknader. På den ena säljer den annonsutrymme och på den andra innehåll till läsaren under formen av abonnemang eller lösnummer. Dessa två marknader är beroende av varandra. Annonsförsäljningen är beroende av att tidningen når så många människor som möjligt, dvs. hur många tidningsexemplar som säljs. Omvänt är abonnemangs- och lösnummerförsäljningen beroende av annonseringen då stora annonsintäkter ger resurser till att göra ett redaktionellt tilltalande tidning och en tidning där ett omfattande annonsmaterial är mer attraktivt än en utan. Tidningen är alltså beroende av intäkter från båda dessa marknader.

I forskningen under 1960-talet talades det om förhållandet mellan läsar- och annonsmarknad och den s.k. upplagespiralen. Enligt spiralteorin handlade det om en process där den upplagemässigt största tidningen når fler läsare och därmed får fler annonsörer som i sin tur ger större intäkter. En sådan tidning benämns som förstatidning och befinner sig i en gynnsam spiral uppåt. En konkurrerande mindre tidning på samma utgivningsort benämns då som andratidning och befinner sig i en nedåtgående spiral. Den får mindre antal läsare och blir därmed mindre attraktiv för annonsörer.⁵

Teorin om upplagespiralen fick kritik eftersom undantagen var många. Det var inte upplagan i sig som skapade framgång utan vilken täckning en tidning hade inom ett visst geografiskt område. Hög täckning inom ett visst område betyder att tidningen oftare kommer i fråga för annonsörer i området. En tidning som täcker över femtio procent av ett område blir det naturliga annonsorganet på sin lokala marknad. Till detta medieorgan vänder sig annonsörerna. Denna teori kallades för täckningstalsteorin och utgjorde en bättre förståelse för dagspressutvecklingen då undantagen var få.⁶

Vilken dagstidning man läste var ofta förr ett politiskt val. En tidning präglades inte bara av de opinionsbildande sidorna utan hela tidningen genomsyrades av sin politiska tillhörighet. En socialdemokratisk tidning valde ett helt annat innehåll än vad en konservativ tidning gjorde.

1963 fick tidningen Ny Tid i Göteborg tvingas upphöra som daglig tidning och efter det startades en pressutredning⁷ av hänsyn till att många socialdemokratiska och centerpartistiska tidningar kämpade med ekonomiska svårigheter. Utredningen slog fast att branschen i helhet inte hade ekonomiska problem men att en fjärdedel av den svenska dagspressen som hade en upplagemässigt större konkurrent på sin utgivningsort befann sig i ekonomisk fara. Ett tidningsstöd föreslogs då som skulle

⁵ Hadenius m.fl. (2011)

⁶ Ibid.

⁷ SOU 1965:22 (SOU 2006:8)

förmedlas genom stiftelser knutna till de politiska partierna och stödet skulle utgå i förhållande till deras röstandel. Detta förslag fick mycket kritik och förverkligades aldrig. I stället fattade riksdagen 1965 beslut om statsbidrag till de politiska partiernas opinionsbildande verksamhet vilket blev grunden till ett ekonomiskt stöd till de politiska partierna.⁸

LO⁹ köpte 1956 Stockholms-Tidningen som då var folkpartistisk men fick i och med köpet en socialdemokratisk inriktning. Den fick dessvärre ekonomiska problem och lades ner 1966 och 1967 startades den andra pressutredningen¹⁰ som visade att läget för andratidningar hade försämrats ytterligare. Utredningen ville inrätta en tidningslånefond för fördelaktiga lån för andratidningar till investeringar som gjorde dem konkurrenskraftiga. Dessutom föreslog utredningen en samdistributionsrabatt för att stimulera tidningarna att lokalt gå samman i distributionsbolag vilket skulle göra utgivningen billigare. De tidningar som befann sig i kris blev inte särskilt hjälpta av dessa åtgärder och 1971 föreslog den socialdemokratiska regeringen för riksdagen att staten, utan någon ny utredning, skulle ge andratidningarna ett direkt bidrag till den löpande produktionen. Vid samma tidpunkt infördes en annonsskatt på 6 procent som 1972 utvidgades till en allmän reklamskatt som innebar att de framgångsrika tidningarna skulle bidra till stödet åt de svagare.

1972 tillsattes en tredje och mer omfattande pressutredning.¹¹ Den diskuterade flera nya stödformer som skulle locka till samarbete inom olika områden, tidningsföretag emellan. Den föreslog också bidrag för att stimulera nyetableringar. Flera pressutredningar har sedan utvärderat presstödet och gjort vissa förbättringar av stödets utformning. Några större och mer grundläggande förändringar har dock inte skett. Synen på dagspressen har förändrats enligt de senaste utredningar där dagstidningarna mer ses som en stödbehövande bransch än som en viktig aktör i politisk opinionsbildning. Det statliga stödet till dagspressen innebär ett ingrepp i konkurrensen på tidningsmarknaden och kom indirekt att påverka näringsfrihetsprincipen som ses som central för den svenska pressideologin. Det vill säga den grundläggande princip som såg sitt ljus redan 1766 och som gäller än idag utifrån senaste Tryckfrihetsförordningen (TF) 1949, där tryckta mediers utgivning inte får hindras eller försvåras av statliga ingripanden genom myndigheter eller andra allmänna organ.¹² Detta motiverande man dock med att stödet skulle ses som ett argument för yttrandefrihet, dvs. den friheten att meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.¹³

En sådan viktig fråga skapade förstås en intensiv debatt och under 1960- och 1970-talet var frågan om statligt stöd till pressen en av de mest debatterade i svensk mediepolitik. Motståndets argument var att ett selektivt stöd stred mot tryckfriheten eftersom man gav till vissa men inte till andra. De menade också att marknadsbalansen skulle komma i gungning och att alla tidningar skulle bli förlustföretag.

Ett av argumenten för det direkta presstödet var att detta skulle kompensera andratidningarna för deras problem att få annonser. Stödet är inte av den storleken att det kan ersätta annonsintäkter och har en blygsam roll som inkomstkälla för dagspressen som helhet. När det infördes 1971 var det motiverat av den politiska snedfördelningen av partipressen. När partipressens roll efter hand har

⁸ SOU 1965:22 (SOU 2006:8)

⁹ LO, *Landsorganisationen i Sverige*, sammanslutning av fackliga arbetstagarorganisationer som enligt sina stadgar ska "tillvarata arbetstagarnas intressen på arbetsmarknaden och inom näringslivet samt verka för en samhällsutveckling på grundval av politisk, social och ekonomisk demokrati (www.ne.se).

¹⁰ SOU 1968:48 (SOU 2006:8)

¹¹ SOU 1975:79 (SOU 2006:8)

¹² Hadenius m.fl. (2011)

¹³ www.ne.se

försvagats så har stödet istället blivit ett branschstöd. Det grundläggande för stödets existens har varit att upprätthålla en mångfald på tidningsmarknaden.¹⁴

Presstödet infördes 1971 utan att en ny utredning gjordes efter 1967 års pressutredning (SOU 1968:48). En ny utredning startades 1972 (SOU 1975:79) som kartlade förutsättningarna för en svensk presspolitik och vikten av ett stöd för dagspressen.

1972 års utredning fann att det inte främst var läsarnas val av tidning utan annonsörernas val som varit avgörande om en tidning skulle överleva. Det hade inneburit att många mindre tidningar hade tvingats till nedläggning och inget annat organ hade kommit i deras ställe. Den tidningskoncentration som följde hade blivit ett bekymmer för att upprätthålla en vital opinionsbildning och nyhetsförmedling eftersom en ensam tidning hade större svårigheter att tillfredsställa olika gruppers varierande intressen och att läsarna inte hade någon möjlighet att ge uttryck för ett missnöje genom ett alternativt tidningsval. Utredningen fastlog att det inte fanns ekonomiska förutsättningar att upprätthålla tidningskonkurrens enbart med intäkter från marknaden, eftersom annonsörerna i första hand utnyttjade de tidningar som hade den bästa täckningen inom ett område.¹⁵

Enligt utredningen verkade marknadskrafterna selektivt på så sätt att de gynnade vissa grupper av tidningar och missgynnade andra. I och med det så ansåg utredningen att också presstödet måste vara selektivt.

Den fann också att dagspressen hade viktiga demokratiska uppgifter att fylla och som motiverade en statlig presspolitik. Dagspressen ska ge den information människor behöver för att kunna ta ställning i frågor som berör samhället och även förtroendevalda behöver dagspressen för att informera sig om vad enskilda och grupper i samhället tycker i olika frågor. Massmedierna ska fungera som informationsbärare genom att kommentera skeenden i samhället. De ska också granska de inflytelserikas verksamheter som en allmänhetens företrädare. Massmedierna utgör också en kommunikationskanal inom och mellan politiska, fackliga och andra ideella grupper i samhället.

Utredningen fastslog också ett övergripande mål att vidmakthålla och förbättra den kommunikation som sker genom tidningar. Ett representativt demokratiskt system kräver ett intensivt utbyte av idéer samt kunskap om olika opinioner, vilket i sin tur förutsätter en mångfald inom pressen. Det mål som utredningen formulerade för presspolitiken var att det skulle finnas en mångfald på tidningsmarknaden som skulle ge läsarna valfrihet och skapa möjlighet för en allsidig debatt och opinionsbildning. Vid formuleringen av målet var dessa åtta punkter vägledande:

1. Konkurrens mellan tidningar på regionala marknader bör stimuleras. Två eller flera tidningar på en utgivningsort skapar förutsättningar för valfrihet åt läsarna.
2. I de fall då tidningskoncentrationen lett till monopol på den lokala marknaden måste presspolitiken stimulera till alternativ i form av kompletterande, monopolbrytande organ.
3. Kedjebildning och ägarkoncentration måste uppmärksammas. Ägarförhållanden inom tidningsmarknaden bör vara allmänt kända och det bör ske en fortlöpande registrering av förändringar inom ägarstrukturen.
4. Presspolitiken måste utformas så att det inte skapas möjligheter till eller oro för ingrepp gentemot enskilda tidningars innehåll.

¹⁴ Hadenius m.fl. (2011)

¹⁵ SOU 1975:79 (SOU 2006:8)

5. Reglerna för de statliga åtgärderna skall vara lätt tillämpbara och så långt som möjligt av automatiskt verkande karaktär.
6. Samverkan mellan tidningsföretag bör stimuleras. En sådan har uppenbara resursmässiga fördelar.
7. Det regelsystem som styr fördelningen av de statliga bidragen till pressen skall grundas på en analys av marknadsförhållandena och befordra god hushållning bland de tidningar som erhåller stöd.
8. Det statliga stöd presstödet skall administreras av en nämnd med resurser att göra fortsatta analyser av branschen och enskilda marknadssituationer.¹⁶

1972 års pressutrednings idéer om dagspressens roll och funktion i det demokratiska samhället gav underlag för fortsatt presstöd efter införandet 1971. Utredningens slutbetänkande 1975 och därefter riksdagens beslut i frågan är fortfarande grunden för dagens presstöd. En del justeringar och mindre tillägg har gjorts genom åren för att anpassa det till utvecklingen på mediemarknaden men några större genomgripande förändringar har aldrig ägt rum. Nedan beskriver jag mer ingående presstödet olika delar och hur det fungerar.

1.1.2 PRESSTÖDETS UTFORMNING OCH TILLÄMPNING

Presstödet delas in i direkt stöd och indirekt stöd.

Det direkta stödet består av driftsstöd och distributionsstöd.

Driftsstöd ges till dagstidningar som kommer ut med minst ett nummer per vecka och har en abonnerad upplaga på minst 1 500 exemplar per dag. För att en tidning ska ha rätt till presstöd enligt presstödsförordningen ska den kunna benämnas som dagstidning, dvs. den ska vara en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning som sin grundläggande uppgift.

Nyhetsförmedlingen ska med fortlöpande sammanhang gälla händelser i anslutning till tidningens periodicitet och aktualiteten ska motivera och förutsätta periodiciteten. Nyhetsförmedlingen får inte ämnesmässigt begränsas annat än av tidningens geografiska spridningsområde och av händelser och skeendes aktualitet. Med allmänpolitisk opinionsbildning avses ett innehåll som täcker en bredd av olika ämnesområden.

Nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen kan ske i skilda former t.ex. genom notiser, artiklar, reportage, text och bilder. En dagstidning kan ges ut i pappersformat av olika storlekar men även ges ut elektroniskt.

Dagstidningen ska ges ut under ett eget namn och dess egna redaktionella innehåll ska utgöra minst 55 procent av det totala redaktionella innehållet.

Tidningen ska till minst 90 procent vara skriven på svenska (undantag finns för språkliga minoriteter) och till minst 90 procent vara distribuerad i Sverige.¹⁷

Distributionsstöd lämnas till dagstidningar som samdistribueras med tillämpandet av en princip om lika pris dvs. dagstidningar ska ha ungefär lika pris för konsumenten. Syftet med distributionsstöd är

¹⁶ SOU 1975:79 (SOU 2006:8)

¹⁷ www.presstodsnamnden.se

att främja samverkan mellan tidningar och att stimulera till så stor spridning av dagstidningar som möjligt. Stödet utgår per distribuerat exemplar med en fallande skala för tidningar med stora upplagor. De flesta av landets dagstidningar medverkar i samdistribution och får därmed del av distributionsstödet.

Distributionsstöd får lämnas för varje abonnerat exemplar av en dagstidning vars upplaga är i huvudsak betald och som har ett abonnemangspris som avviker högst 25 procent från det pris tidningar har i den kategori som tidningen tillhör och som distribueras av ett distributionsföretag eller av ett befordningsföretag i lantbrevbäringsturer eller särskilda tidningsutdelningsturer där minst två tidningsföretag deltar.

Den tidnings som vill ha distributionsstöd måste förbinda sig att avstå från egen distribution av en abonnerad dagstidning inom alla områden där stödberättigad samdistribution förekommer om denna påbörjas vid en tidpunkt då den egna tidningen kan medfölja, och överlämna hela distributionsarbetet till postbefordningsföretaget respektive distributionsföretaget i varje område där tidningen deltar i stödberättigad samdistribution.¹⁸

Det indirekta stödet består av lägre moms, 6 procent, på dagspress och reduktioner i reklamskatten där dagspressen är befriad från reklamskatt på de första 50 miljonerna av annonsintäkterna.¹⁹

Det är Presstödsnämnden som fördelar presstödet till dagstidningarna. Nämnden lyder under Kulturdepartementet och deras huvudsakliga mål med stödfördelningen är att värna om en mångfald på dagstidningsmarknaden och se till att det finns en bred spridning av dagstidningar över hela landet. En mångfaldig dagstidningsmarknad ska leda till en allsidig nyhetsförmedling och opinionsbildning.

Presstödsnämnden uppdrag är att pröva ansökningar om presstöd och följa och analysera utvecklingen inom dagspressen och tillhandahåller uppgifter om dagstidningars spridning. I myndighetens uppdrag ingår också att följa upp och redovisa kostnader och kostnadsutvecklingen för distributionen av tidningar och distributionsföretagens prissättning av deras tjänster. De ska också årligen rapportera till regeringen om olika tidningsgruppers ekonomiska utveckling, förändringar i tidningsägandet samt övriga väsentliga förändringar inom dagspressen

Det senast uppdaterade beloppet för driftsstöd är från 6 maj 2013 och distributionsstöd från 23 april 2012 (avser år 2011). Driftsstödets storlek är 446 452 933 kr där Svenska Dagbladet är den största mottagaren med 53 700 000 kr följt av Skånska Dagbladet med 42 533 100 kr. Distributionsstödet uppgår till 64 770 718 kr. Totalt sett fick 84 tidningsföretag driftsstöd 2013 och 136 distributionsstöd 2011. Driftsstödets siffror förändras under året då fler ansöker och blir beviljade.²⁰

(Vid intresse av vilka tidningar som tar emot driftsstöd och distributionsstöd, besök [www.presstodsnamnden.se/Beviljade stöd](http://www.presstodsnamnden.se/Beviljade%20stod)).

¹⁸ www.presstodsnamnden.se

¹⁹ Hadenius m.fl. (2011)

²⁰ www.presstodsnamnden.se

1.2 STUDIENS MÅL

Målet för studien är att undersöka debatten kring det svenska presstödet i de fyra dagstidningarna Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Sydsvenskan och Göteborgs-Posten. Studien tar sin utgångspunkt i fyra pressideologier: den auktoritära ideologin, den frihetliga ideologin, ideologin om socialt ansvar och den som jag valt att kalla den leninistiska pressideologin.²¹ Studiens resultat ska svara på följande frågeställningar:

Vilka olika pressideologiska värderingar eller synsätt har deltagarna i presstödsdebatten?

Vilka marknadsförutsättningar tycker respektive sida i debatten ska gälla för dagstidningarna?

Vad skiljer debattörerna åt i synen på mångfald och konkurrens i mediepolitiken?

Målet motiveras av att presstödet existens och tillämpning ger liv åt frågorna ovan i debatten och jag finner det intressant att undersöka presstödet ifrån debattörernas vinkel. Det finns forskning och utredningar som är gjorda i samband med pressutredningarna och som berör presstödet betydelse för dagspressen och stödets påverkan på tidningarnas marknad, lönsamhet och konkurrens. Däremot saknas det forskning kring debatten om stödet, en debatt som har pågått sedan 1960-talet.

1.3 STUDIENS SYFTE

Studiens syfte är att kartlägga debatten och genom resultatet öka förståelsen för varför det finns en debatt om presstödet, vad som ger näring till denna debatt och varför debattörerna har så olika syn på dagspressens förutsättningar att driva sina verksamheter. Syftet är också att täcka den lucka i medieforskningen som presstödet utgör och tillföra ytterligare en dimension till det mediepolitiska resonemanget. Studiens resultat ska naturligtvis också utgöra ett bidrag till vetenskapen.

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Presstödet består av indirekt och direkt stöd.²² Denna studie kommer att endast beröra det direkta stödet som består av driftsstöd och distributionsstöd och tyngdpunkten kommer att ligga på det selektiva driftsstödet. Den indirekta delen av stödet nämns ibland i artiklarna, bl.a. att reklamskatten bör avskaffas, men det råder ingen debatt kring den och kommer därför inte att beröras.

1.5 UPPSATSENS DISPOSITION

Uppsatsen är indelad i sex kapitel som var för sig behandlar de olika delarna i studien. Efter Inledning tar kapitel två, Tidigare forskning, vid. Kapitlet behandlar statens offentliga pressutredningar samt övrig forskning kring presstödet och avslutas med en sammanfattning.

I kapitel tre behandlas de teoretiska utgångspunkterna där de fyra pressideologierna har en central plats. I kapitlet redogörs också för hur den europeiska dagstidningsmarknaden ser ut i ett modernare perspektiv utifrån Hallins och Mancinis modell, som har sin utgångspunkt i pressideologierna. Kapitel tre avslutas med en summering innan kapitel fyra tar vid som redogör för studiens metod.

Därefter tar kapitel fem vid där resultat och analys presenteras. Debattartiklarnas innehåll sätts in i den teoretiska ramen genom en kvalitativ och en kvantitativ undersökning. Alla delar i kapitel fem sammanfattas efter varje del och summeras till sist innan kapitel sex Diskussion inleds. Det kapitlet diskuterar studiens resultat.

²¹ Siebert m.fl. (1984)

²² www.presstodsnamnden.se

2. TIDIGARE FORSKNING

Här presenterar jag den tidigare forskning som finns om det svenska presstödet. Den består till störst del av statens offentliga utredningar (SOU) dvs. pressutredningar, som jag börjar kapitlet med att beskriva. Efter det följer den övriga forskningen om den svenska dagspressen där professorer, nationalekonomer och medieforskare har gjort rapporter och avhandlingarna som berör både amerikansk och svensk mediepolitik. Kapitlet avslutas med en sammanfattning.

2.1 STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

Den första pressutredningen tillsattes 1963 och blev färdig 1965.²³ De hade i uppdrag att utföra en undersökning av tidningspressen ekonomiska förutsättningar. Utredningen fastslog att den konkurrensposition som tidningar befunnit sig i hade mer avgörande betydelse för tidningsföretagens ekonomiska förhållanden är företagsstorleken. De flesta av de nedlagda tidningarna hade befunnit sig i ett konkurrensmässigt underläge. Utredningen framhöll att syftet med en statlig tidningspolitik skulle vara att skapa förutsättningar för ett ökat antal ekonomiskt bärkraftiga tidningsföretag i konkurrens till varandra. Tidningsstödet skulle skapa förutsättningar för en ökad konkurrens och att ekonomiska svårigheter inte skulle hindra det demokratiska samhället från att bilda opinion och att olika meningsriktningars åsikter fick spridas. Stödet skulle hjälpa mindre tidningar att häva sitt underläge och utan stödet så skulle en fortsatt tidningsdöd vara oundviklig.

Två argument mot direkt statligt stöd fanns. Stöd skulle vara meningslöst då en rad tidningar lagts ner trots att de fått stöd ifrån sympatiserande organisationer. Statligt stöd skulle vara farliga därför de skulle snedvrída konkurrensen så att bärkraftiga företag skulle gå under om de mötte konkurrens från företag med stöd. 1963 års pressutrednings förslag realiserades aldrig efter kritik i olika instanser. Istället beslutade riksdagen om statsbidrag till de olika partiernas opinionsbildande verksamheter.²⁴

Den andra pressutredningen tillkom 1967 och lade fram sitt betänkande 1968.²⁵ Utredningen hade till uppgift att utreda dagspressen ekonomiska villkor och att överväga om särskilda åtgärder borde vidtas för att värna om en fri opinionsbildning och en mångsidig debatt. Problemet var främst dålig lönsamhet för andratidningar och vikande annonsintäkter. Förslag lades om att införa samdistributionsrabatt mellan tidningar och att andratidningar skulle få statliga lån för investeringar som rationaliserade driften, dvs. i fastigheter och maskiner, vilket skulle göra de mer konkurrenskraftiga på sin marknad. Förslaget innebar pressens lånefond eftersom andra låneinstitut inte ansåg dem vara kreditvärdiga.

Utredningen ansåg att andratidningars bekymmer var den då s.k. upplagespiralen som innebar att en låg upplaga medförde låg täckning. Annonsörer ville bara annonsera i högtäckningstidningar. Förstatidningarnas övertag på annonsmarknaden skulle då slå ut andratidningarna och regeringen var då rädda för att nyhetsförmedlingen och åsiktsbildningen skulle monopoliseras och hota demokratins funktionsduglighet. Både 1963 och 1967 års utredningar låg till grund för beslutet att införa ett driftsstöd i form av produktionsstöd till andratidningar som infördes 1971. Statligt stöd

²³ SOU 1965:22 (SOU 2006:8)

²⁴ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

²⁵ SOU 1968:48 (SOU 2006:8)

kunde ges i form av produktionsstöd och bidragen prövades av Presstödsnämnden. Kravet var att tidningen var en andratidning, dvs. en dagstidning som har en mindre upplaga än en annan tidning i samma utgivningsområde.

En tredje utredning, 1972 års pressutredning²⁶, skulle göra en allmän bedömning av utvecklingen inom olika massmedier, varvid tekniska, ekonomiska, marknadsmässiga och organisatoriska faktorer skulle vägas in. Huvuduppgiften var samarbets- och rationaliseringsfrågor inom tidningsbranschen samt formerna för statens stöd till pressen, i första hand dagspressen. Vidare skulle utredningen formulera en mera preciserad målsättning för statens handlande gentemot dagspressen, varvid dagspressens roll i förhållande till övriga massmedier skulle klarläggas.

I sitt förslag uttalade utredningen att det främst var annonsörernas val av tidning som varit avgörande för om en tidning skulle kunna överleva, inte läsarnas val. Detta innebar att folkrörelsen förlorat sina främsta kommunikationsmedel på grund av att deras tidningar inte varit tillräckligt annonsattraktiva. Utredningen fann att tidningsnedläggningen hade fått negativa effekter på kommunikationen i samhället. Omfattande bidrag skulle vara nödvändiga om en ytterligare monopolisering skulle kunna undvikas.

Enligt utredningen, som jag även nämnde i historien bakom stödet, hade dagspressen fyra uppgifter: (1) ge nödvändig information så att medborgarna kan ta ställning i samhällsfrågor, (2) massmedierna ska kommentera skeenden i samhället, (3) massmedierna ska, som allmänhetens företrädare, granska verksamhet som utövas av inflytelserika i samhället, (4) massmedierna borde främja en kommunikation inom och mellan politiska, fackliga och andra ideella grupper i samhället.²⁷

Den fjärde utredningen, Dagspresskommittén 1978²⁸ hade i uppdrag att belysa stödets effekter och betydelse för tidningsföretagens ekonomiska situation och särskilt belysa möjligheterna att utforma bidragsreglerna så att de stimulerade till ökad produktionssamverkan och andra kostnadsbesparingar genom samverkan. Utredningen konstaterade att stödet fungerat som det var tänkt men att det inte hade ökat benägenheten till samarbete i annat än distributionen.²⁹

Femte pressutredningen 1982³⁰ hade i uppdrag att utreda bl.a. frågan om företag som ger ut annonsblad skall kunna erhålla presstöd. Problemet var att om en högtäckningstidning gav ut annonsblad skulle lågtäckningstidningens situation förvärras och behovet av produktionsbidrag öka. Skulle en lågtäckningstidning lyckas ge ut ett totaltäckande annonsblad skulle den tidningens täckning inte längre vara ett korrekt uttryck för dess marknadssituation och därmed inte heller för behovet av produktionsbidrag. Utredningen kom fram till att stödet skulle grunda sig på tidningsutgivningens annonsintäkter och annonsbladsutgivningens intäkter skulle få uppgå till högst 25 procent av tidningsutgivningens annonsintäkter.³¹

I dagstidningskommittén 1985³² var utredningens direktiv att den statliga presspolitiken skulle ligga fast. Statliga stödinsatser till dagspressen skulle även i fortsättningen syfta till att bevara mångfalden i nyhetsförmedling och opinionsbildning för att stärka och slå vakt om dagspressens betydelse för

²⁶ SOU 1975:79 (SOU 2006:8)

²⁷ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

²⁸ SOU 1980:2 (SOU 2006:8)

²⁹ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

³⁰ Dsu 1985:2 (SOU 2006:8)

³¹ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

³² SOU 1988:48 (SOU 2006:8)

medborgarna i ett demokratiskt samhälle. Utredningens utgångspunkt skulle vara en utvärdering av effekter och erfarenheter av det dåvarande presstödet. Slutsatserna blev att den presspolitiska mångfalden skulle ha en bredd i nyhetsförmedling och opinionsbildning. Dagspressen skulle ha stor spännvidd i nyhetsrapporteringen och de värderingar och idérelationer som hörde ihop med nyhetsförmedlingen. För att uppnå det målet angavs största möjliga antal självständiga redaktionella produkter som tillsammans presenterade ett brett åsiktsspektrum. En tidning skulle vara så utformad att den uppfattas som ett alternativ eller komplement för läsare av allmänna nyheter och samhällsdebatt för att den skulle kunna konkurrera på marknaden.

Det som kunde komma i fråga för presstöd var allmän nyhetstidning, inbegripande även publikationer som utkom med ett nummer per vecka och som bedrev löpande allmän nyhetsförmedling eller fullgjorde opinionsbildande uppgifter motsvarande den traditionella dagspressen. Kommittén angav dock att den ansåg att en allmän nyhetstidning i dess mest renodlade form uppfyllde tre kriterier: (1) tidningen har en bred nyhetsbevakning, (2) tidningen deltar fortlöpande i den politiska opinionsbildningen även på annat sätt än genom nyhetsrapportering från det politiska fältet samt (3) tidningen granskar kritiskt den verksamhet som bedrivs av samhällets inflytelserika personer.³³

1994 års pressutredning³⁴ hade ett brett uppdrag att undersöka behovet av direkta och indirekta statliga åtgärder till dagspressen. Om kommittén ansåg att sådana stödbehov fanns borde den också pröva hur ändamålsenliga de nuvarande åtgärderna var och lämna förslag till statligt engagemang i framtiden. Utgångspunkten för arbetet skulle vara den nya massmediesituationen, de utvecklingstendenser man kunde se och de krav det moderna samhället och den svenska demokratin ställde. Staten har ett ansvar för att yttrandefriheten kan utnyttjas i praktiken och att förutsättningarna finns för opinionsbildning.

Kommittén fastslog att massmedierna fullgör tre uppgifter, som vi delvis också känner igen från 1972 års utredning, som är särskilt angelägna för den fria åsiktsbildningen: (1) uppgiften att förse medborgarna med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i samhällsfrågor (informationsuppgiften), (2) uppgiften att granska de inflytelserika i samhället (granskningsuppgiften) samt (3) uppgiften att låta olika åsikter komma till tals (formuppgiften). En statlig massmediepolitik borde enligt kommittén stärka mångfalden inom massmedierna, dvs. förekomsten av skilda medier.

Dagspressens särställning i massmedielandskapet hade blivit mindre markerad under de två föregående decennierna, men kommitténs bedömning var att dagspressen fortfarande hade en särskild och central ställning och att den mer heltäckande än andra massmedier sammantaget kunde fylla informationsuppgiften, granskningsuppgiften och formuppgiften.

Dagspressens centrala betydelse i den demokratiska processen kunde anses finnas kvar under överskådlig tid och mycket av den totala mångfalden skulle gå förlorad utan en stark dagspress. Kommittén ansåg att staten även fortsättningsvis borde stödja dagstidningarna och uttalade att det utan ett ordentligt stöd fanns en påtaglig risk för en minskad mångfald.³⁵

³³ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

³⁴ SOU 1995:37 (SOU 2006:8)

³⁵ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

I 2004 års Pressutredning³⁶ hade kommittén som uppdrag att göra en översyn av det statliga stödet till dagspressen och lämna förslag på hur det framtida statliga engagemanget på dagspressområdet skulle vara utformat. I uppdraget ingick att kartlägga och analysera utvecklingen på dagspressmarknaden och beakta betydelsen av de olika stödformerna på presstödsområdet, se över de samarbeten och sammanslagningar som förekommer bland tidningsföretag och belysa presstödet betydelse vid sammanslagningar, analysera möjligheter för elektronisk distribuerade dagstidningar att få presstöd. Kommittén hade också i uppdrag att föreslå åtgärder som innebär att det statliga presstödet även framöver ska bidra till mångfald gällande innehåll, ägande samt till bred spridning av dagstidningar i storstadsområdena som andra delar av landet. Kommittén önskade ett mer offensivt regelverk avseende driftsstöd och att tidningsföretag ska stimuleras att i hög utsträckning öka sin dagstidnings upplaga och periodicitet. Kommittén ville också stimulera dagstidningsföretag att distribuera tidningar elektroniskt. Dagstidningar som ägs av ett företag eller ingår i en koncern som har ägarintresse i en annan dagstidningsutgivning på samma utgivningsort ska kunna få driftsstöd ändå. En förutsättning för denna dagstidning är att den har eget redaktionellt innehåll som utgör minst sextio procent av det totala redaktionella innehållet. Dagstidning som inte i huvudsak är skrivna på svenska kan berättiga till driftsstöd även om den saluförs utomlands.³⁷

2.2 ÖVRIG FORSKNING OM DEN SVENSKA DAGSPRESSEN

En avhandling har gjorts av den amerikanska medieforskaren William Borden (1995) där han sätter in det svenska presstödet i ett internationellt sammanhang genom att jämföra presspolitiska delstatsregimer i USA och presspolitiken i Sverige. Enligt Borden så var det etablerade intressen som styrde utformningen vid tillkomsten av Sveriges presstöd och det amerikanska newspaper preservation act. Han menar att intressena utgjordes i första hand av politiska makthavare som ville garantera fortlevnad av tidningar som uppmärksammar deras politiska verksamhet i positiva ordalag. Det svenska presstödet och det motsvarande amerikanska hade helt olika innehåll. I USA innebar det undantag från Antitrust-lagar³⁸ för ägare av flera samverkande tidningar. Den amerikanska hållningen var alltså att verka för tidningsföretagens monopolställning på marknaden vilket kan ses som en motsats till den svenska modellen där mångfald är ett viktigt perspektiv. Trots stora skillnader så vill Borden visa att drivkrafterna i båda fallen var politiker i maktställning som verkade för att gynna tidningar som stod dem nära politiskt.³⁹

En liknande inställning till politisk makt och egenintressen gällande presspolitik har Göran Albinsson Bruhner i sin avhandling *Dagspressens politiska ekonomi* (1998). Här tar han upp dagspressens rättsliga särställning som ett fall där näringens egenintressen har legat bakom tillkomsten och utformningen och menar att sådana förmåner har tillkommit tack vare särintressen. Dessa förmåner har sedan intressen inom tidningsnäringen kommunicerat utåt så att det ska uppfattas som allmänintressen. Både Borden och Albinsson Bruhner ger sken av att det har funnits en dold agenda bakom den svenska presspolitikens utformning.

Karl Erik Gustafsson, professor i massmedieekonomi, har på uppdrag av statliga myndigheter, gjort många arbeten kring presstödet och dess historia. I *Det svenska presstödet marknadskonsekvenser*

³⁶ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

³⁷ Ibid.

³⁸ Antitrust-lagar är regleringar som ska skydda handel och affärer från orättvisor (www.synonymer.se)

³⁹ Borden (1995)

(2007) som gjordes på uppdrag av Kulturdepartementet fastslår han att det fortfarande i dag finns en mångfald inom den svenska dagspressen tack vare presstödet som infördes 1971 till dagstidningar i konkurrensmässigt underläge. Han säger också att dagspressen har ofta dubbla roller:

De spelar en viktig roll i det demokratiska systemet samtidigt som de är centrala som medier i det kommersiella systemet. De söker sin framgång på en marknad, upplagemarknaden, men får sin belöning på en annan, annonsmarknaden.⁴⁰

Begreppet mångfald är centralt för Gustafsson och ett mål för presspolitiken och han anser att presstödet överraskande nog lyckats helt fylla det strukturella mångfaldsmålet trots marknadsvillkoren för dagspressen.

Gustafsson har även en bilaga i den senaste pressutredningen SOU 2006:8 vid namn *Utvecklingen av svensk dagspress intill 2005* där han säger:

Till det överraskande är att den svenska dagspressens utveckling sedan den förra pressutredningen (SOU 1995:37) hör de stabila medievänorna hos både läsare och annonsörer. Med stöd av forskningen kan man till och med påstå att dagspressens ställning i stort sett är oförändrad sedan början av 1970-talet.⁴¹

Han slår också fast att trenden de femton senaste åren har varit ett samarbete mellan konkurrerande eller angränsande tidningsföretag. Tack vare det så har Sverige kvar många orter med minst två konkurrerande allmäninriktade nyhetstidningar, vilket gör Sverige unikt i världen. Det finns dock kritik som lyder att staten måste hålla sig borta från pressen, *”Staten kan inte både garantera pressfrihet och ta ett ansvar för pressens strukturer”⁴²*. Gustafsson anser att det svenska presstödet är det mest omfattande och mest selektiva presstödet i världen. Selektivt i den mening att det riktar sig till de dagstidningar som befinner sig i ett konkurrensmässigt underläge.⁴³

I rapporten *Presstödet effekter* (Ds 1993:20) tolkar man hur man upprätthåller begreppet mångfald bland tidningar. Tidigt innebär en god mångfald om det fanns konkurrens på lokala marknader i form av tillräckligt många tidningsföretag. Under senare tid har mångfaldsbegreppet mer handlat om det redaktionella innehållet. I dag är det därför mer relevant att mångfalden uttrycks som möjligheter till ett varierat innehåll och debatt i pressen och inte som antalet tidningar.⁴⁴

I *Presstödet – Effekter på tidningsföretagens lönsamhet och konkurrens* (2009) gjord av Marcus Asplund, professor i nationalekonomi, på uppdrag av Konkurrensverket, har han kommit fram till att det förekommit ett flertal förändringar i ägarförhållanden på dagspressmarknaden. I många fall har ett tidningsföretag tagit över en lokal konkurrent med följden att det numera endast finns ett fåtal orter som har två fristående konkurrerande tidningar. Han resonera kring hur det skulle se ut om presstödet skulle avvecklas och hur det skulle påverka mångfalden. Endast de större orterna skulle ha underlag för två högfrekventa tidningar. Mindre orter skulle ha en tidning och små orter skulle inte kunna bära någon högfrekvent tidning alls. Han inser vikten av presstödet men anser också, ifrån en ekonomisk ståndpunkt, att det nuvarande regelsystemet kring presstöd behåller en struktur till ett

⁴⁰ Gustafsson (2007 sid. 57)

⁴¹ Gustafsson (SOU 2006:8 sid. 535)

⁴² Ibid.

⁴³ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

⁴⁴ www.riksdagen.se, Presstödet effekter Ds 1993:20

mycket högt pris där prenumeranternas och annonsörernas betalningsvilja inte står i rimlig proportion till kostnaderna för att driva tidningar.⁴⁵

Mart Orts (2006) har gjort en analys av fusioner och samarbeten som finns i senaste pressutredningen SOU 2006:8. Han diskuterar skillnaden mellan mångfalden av lokala pressröster och ägarmångfalden. Många samgåenden har fått ner driftskostnaderna men upplagorna har stadigt gått ner vilket han ser som ett problem och påpekar att tidningarna också måste öka intäkterna. Det positiva med ägarmångfald är att det bevarar innehållsmångfalden och att få tidningar behöver lägga ner men trots starkare ägare är de fortfarande i beroende av presstöd.⁴⁶

2.3 SAMMANFATTNING

Den svenska dagspressen har en viktig uppgift i det demokratiska samhället genom det fria ordet och bildandet av opinion. Från politiskt håll insåg man under 1960-talet att denna uppgifts existens var hotad och började då utreda tidningsföretagens ekonomiska förutsättningar. Efter den första offentliga utredningen 1963 så har de avlöst varandra och presstödet som sådant är väl utrett. Trots stora förändringar på mediemarknaden så har inte utredningarna förändrat stödet i grunden.

I skrivande stund så utreds presstödet och den svenska mediemarknaden ännu en gång under direktivet 2011:112 på uppdrag av Kulturdepartementet. Denna utredning ska slutligen redovisas 31 augusti 2013.⁴⁷

Den vetenskapliga forskningen kring presspolitiken är liten. William Borden har använt sig av den svenska presspolitiken på en internationell nivå i jämförelse med den amerikanska. Liksom Borden har Göran Albinsson Bruhner ifrågasatt den dolda agenda som de båda anser funnits bakom presspolitiken i USA och Sverige. Karl Erik Gustafsson är mer positiv och säger att mångfalden finns kvar tack vare presstödet och att Sverige har en unik ställning i världen då vi har kvar minst två konkurrerande tidningar på många orter.

Begreppet mångfald har fått ändrad innebörd enligt forskningen. Förut betydde mångfald många konkurrerande tidningar. Idag innebär mångfald ett varierat innehåll och en livlig debatt i tidningar framför antalet tidningar.

Marcus Asplund, professor i nationalekonomi, anser att mångfalden skulle skadas utan presstöd men tycker att stödet bevarar en struktur till ett mycket högt pris. Mart Orts säger att ägarmångfalden bevarar innehållsmångfalden och att få tidningar behöver lägga ner men trots starkare ägare är de ändå beroende av presstöd.

⁴⁵ www.konkurrensverket.se, Presstödet – Effekter på tidningsföretagens lönsamhet och konkurrens (2009)

⁴⁶ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

⁴⁷ www.regeringen.se

3. TEORI

Fyra normativa pressideologier kommer att ligga till grund för studiens teoretiska ramverk. Jag börjar beskriva den auktoritära ideologin och fortsätter sedan med den frihetliga ideologin. Därefter beskrivs ideologin om socialt ansvar och till sist beskriver jag innehållet i den leninistiska pressideologin. Sen redogör jag för Hallins och Mancinis utveckling av de fyra pressideologierna och hur dagspressen i Europa ser ut i ett modernare perspektiv. Jag avslutar teorikapitlet med att berätta varför mediemarknaden inte är vilken marknad som helst.

3.1 FYRA NORMATIVA PRESSIDEOLOGIER

I boken *Four theories of the press* beskrivs fyra olika ideologier om hur pressen ska vara och göra. De amerikanska författarna Fred S. Siebert, Theodore Peterson och Wilbur Schramm beskriver den auktoritära ideologin, den frihetliga ideologin, ideologin om socialt ansvar samt den sovjetkommunistiska pressideologin (den leninistiska pressideologin) bl.a. utifrån Hutchinskommissionens rapport från 1940-talet som då redogjorde för, från ett amerikanskt perspektiv, medias funktion i moderna demokratier (officiellt namn: Commission on Freedom of the Press).

3.1.1 DEN AUKTORITÄRA PRESSIDEOLOGIN

Den auktoritära ideologin fick sin benämning av Fred S. Siebert 1956 och klargör förhållanden för tidningarna i de samhällen där pressen tog sin början, vanligtvis monarkier där pressen kontrollerades av statsmakten och den härskande klassens intressen. Tidningar startades i syfte att propagera och staten ansåg att de självklart hade rätt att lägga sig i på olika sätt. Ideologin är fortfarande aktuell idag i de länder som inte ännu fått demokratiskt statskick och där medierna är instrument för totalitärt förtryck.⁴⁸ Även i Sverige har denna ideologi verkat och den första svenska tidningen *Ordinari Post Tijdender* (senare *Post- och Inrikes Tidningar*) startades 1645 med dessa utgångspunkter.⁴⁹

I länder som tillämpar den auktoritära pressideologin så förväntas masskommunikationsapparaten stödja och tillmötesgå statens intressen. Mediernas uppgift är att uppfostra medborgarna genom att propagera och försvara statens politik samt att förse folket med underhållning och avkoppling. Staten deltar i kommunikationsprocessen och utnyttjar den som ett instrument för att utöva sin makt och för att uppnå sina mål.

Hur auktoritära stater styr medierna har skiljt sig åt under olika tidsperioder och under vilken form som bäst gynnat staten. Staten kan själv bedriva medier eller så tillåter de medierna delvis vara självständiga men med en statlig påverkan. De kan också tillåta medierna vara fria från statlig närvaro så länge de försäkrar att de inte lägger sig i eller opponera sig mot den statliga politiken. Dock har den auktoritära ideologin vanligtvis utgjort synsättet att medierna ska tillmötesgå den beskaffenhet och funktion som staten utgör och de mål och de intressen som staten har. Massmedier har en viktig funktion i detta synsätt och den makt som medierna utgör har inte enligt ideologin rätt att ifrågasätta statens mål och politik och bör därför bara användas av staten själv eller

⁴⁸ Siebert m.fl. (1984)

⁴⁹ Hadenius m.fl. (2011)

av individer som har politisk makt eller är solidariska med statens intressen. Dock tillåts kommersiella intressen och konkurrens mellan medier inom den auktoritära ramen men bristen på journalistisk frihet och oberoende är stor.

De auktoritära regimerna brukar vanligtvis inte motsätta sig politiska diskussioner av olika slag. De kräver inte fullständig politisk enighet med den egna statens övertygelse men tolererar där emot inte om medierna direkt kritiserar egna politiska ledare, deras politiska projekt eller om de offentligt försöker avsätta dessa politiska ledare. Den auktoritära ideologin kan uttrycka sin överhet mot medierna genom t.ex. lagar, statlig kontroll av produktionen, statligt tillsättande av redaktionspersonal, särskild beskattning och ekonomiska sanktioner.

Massmedierna i auktoritära stater har mestadels innehåll av politik som är avsett för de samhällsgrupper som har makt och inflytande. Den övriga publiken, vilket man kan anta utgör den större delen av befolkningen, anses vara inkapabla att förstå politiska frågor och därför är kommunikationen till dessa liten. Vänder massmedierna sig till dem så anses risken stor att de skapar intressen som de inte kan förstå eller som de känner att de inte kan ta ansvar för. Medierna bör därför undvika att, på uppdrag av majoriteten, utmana omfattande eller dominerande moraliska och politiska värderingar.

Den auktoritära ideologin är fortfarande aktiv i de länder som utgör total presskontroll, vanligtvis diktaturer i tredje världen, i de länder där politisk kritik är möjlig men där det råder censur, i de länder där presslagar och andra diskriminerande lagar förföljer och arresterar tidningsutgivare och i de länder där journalistisk opposition slås ner. Ett exempel är Kina, som är världens största mediemarknad.⁵⁰ Det kan också råda en auktoritär makt över medierna i länder där pressfriheten råkar i konflikt med vissa av statens eller samhällets allmänna intressen, till exempel under terroristuppror eller under krigshot.⁵¹

3.1.2 DEN FRIHETLIGA PRESSIDEOLOGIN

Ideologin har sitt ursprung ur frigörelsen av den auktoritära ideologin under 1600-talet. Fred S. Siebert (1984) säger att alla frihetliga ideologier grundar sig i den brittiska och liberala politiska tänkaren John Lockes⁵² idéer om att makten ska finnas hos folket. En regering är tillsatt av folket och har endast som uppgift att förvalta folkets makt. Basen för den frihetliga ideologin är också John Miltons⁵³ verk *Aeropagatia* från 1644 där auktoritärt styre och censur starkt fördöms och John Stuart Mills⁵⁴ skrifter två hundra år senare om friheten och rätten för människor att tänka och agera utifrån sig själva. Att tysta åsiktsyttringar är ett hot mot människosläktet, framtiden likväl som den existerande generationen. De bakomliggande principerna och värderingarna är överrensstämmande med den liberala statens tro på individens överhöghet, på förnuft, sanning och framsteg och ytterst på folkviljans suveränitet.

⁵⁰ www.ne.se

⁵¹ Siebert m.fl. (1984)

⁵² John Locke (1632-1704), engelsk filosof och politisk tänkare vars idéer fått avgörande betydelse både för empirismen i filosofin och liberalismen i politiken (www.ne.se)

⁵³ John Milton (1608-1674), engelsk diktare och publicist (www.ne.se)

⁵⁴ John Stuart Mill (1806-1873), brittisk filosof och ekonom, 1800-talsliberalismens ledande gestalt (www.ne.se)

I den frihetliga ideologin är massmediernas funktion att informera och underhålla. En tredje funktion är nödvändig i relation till de andra, att ekonomiskt stödja friheten genom att fungera som en handelsplats genom att sälja tidningar, annonser och reklamplatser. Det grundläggande syftet med medierna är att finna sanningar, och medverka i den politiska processen och att lösa politiska och sociala problem genom att offentliggöra alla bevis och opinioner inför ett beslut. Det grundläggande är att vara fria från statlig kontroll eller dominans. Staten tillsammans med makthavarna är oftast en part med direkt intresse i utkomsten av en diskussion och därför ska de inte ha fördelen av att ha direkt tillgång till allmänheten som har makten över beslutet. De ska inte heller ha rätten att påverka argument som kommer ifrån oppositionshåll. Pressen anses utgöra en egen statsmakt bredvid riksdag och regering.

Frihetsideologerna anser att ett för litet antal pressröster kan göra att en viss information som når publiken är osann eller osäker. Trots det så ska inte staten kunna påverka även om det är osant eller inte säkert. Om de gör det så utgör de förtryck vilket är motsatsen till frihet. Istället ska publiken få tillgång till ett stort antal budskap och opinioner där en del är sanna, en del är falska och en del är både och. Publiken ska själva ha rätten att sortera bland dem och avgöra vad som är viktigt för samhället och sig själva och vad som inte är det. Frihetsideologerna anser att det i ett demokratiskt samhälle finns många röster som vill göra sig hörda. Låt alla som har något att säga i samhällliga frågor få göra det oavsett om det är sant eller inte och låt sedan publiken utvärdera. Detta är John Miltons så kallade "self-righting-principle" vilket innebär att sanningen till sist vinner.⁵⁵

Frihetsideologerna motsätter sig statliga monopol av masskommunikation. Deras argument är att vem som helst, medborgare eller inte, ska ha möjlighet att äga och driva massmedier. De ska också kunna verka på en ekonomisk marknad med fri företagsamhet vilket innebär att massmedierna ska vara privatägda och ska konkurrera på den fria marknaden. Alla som har ekonomiska möjligheter ska kunna starta ett medieföretag och dess framgång ska avgöras om företaget lyckas göra ekonomiska vinster vilket i sin tur beror på om de lyckas få nöjda betalande kunder.

Att kräva total frihet för pressen har dock fått kritik och därför har olika typer av begränsningar av friheten accepterats och anses vara förenligt med pressfrihetsideologin. Alla demokratiska statskick inser mer eller mindre ansvaret av att skydda enskilda individers rykte och anseende. Det finns därför lagar som säger att medierna inte får skada samhällsmedborgare genom ärekränkning och förtal. Ett stort problem är också när medierna genom redaktionellt material skadar offentliga personer. Enligt frihetsideologin är en sådan person skyddad som privatperson men som offentlig eller makthavare är fältet öppet för kritik och då skyddar inte lagen personen. En annan accepterad inskränkning i mediernas frihet är att de inte får sprida sexuellt och oanständigt material. Detta hindras inte enligt lag men av moraliska aspekter då medierna är överens om att de ska skydda medborgarna ifrån sådant innehåll.

Det kännetecknande kring den frihetliga ideologin och dess syn på pressens funktion i ett samhälle och som skiljer den från andra ideologier är att pressen har rätten och skyldigheten att tjäna som en granskare av riksdag och regering. Pressen ska hindra makthavare från att missbruka eller överskrida sina befogenheter. De ska fungera som en "vakthund" för den demokratiska funktionen genom att

⁵⁵ Siebert m.fl. (1984)

uppmärksamma och avslöja missbruk av makt eller maktöverträdelser. För att lyckas med denna uppgift ska media stå helt fria ifrån de som de ska granska och utgöra vakt mot.⁵⁶

Den frihetliga ideologin är som störst i USA och där har dagspressen spelat en stor roll för samhällsutvecklingen. Pressen, liksom radio och TV, har huvudsakligen utvecklats oberoende av statsmakt och partier och därför har den tidigt intagit platsen som "tredje statsmakt". USA ses som ett föregångsland gällande massmedier, både journalistiskt och tekniskt.⁵⁷

Storbritanniens medier går också till stor del under den frihetliga ideologin men har de senaste åren haft en stor förtroendekris inom dagspressen. Journalisternas arbetsmetoder har ifrågasatts efter avslöjanden om bl.a. telefonavlyssning. Mediemoguln Rupert Murdoch⁵⁸ äger tidningen The Sun vars söndagstidning News of the World Murdoch lade ner 2011 efter avslöjanden om att tidningens journalister ägnat sig åt olaglig avlyssning och mutor till polischefer och enskilda poliser för att komma över uppgifter gällande främst kända personer. Efter det har krav rests på en strängare lagstiftning för att skydda medborgarnas personliga integritet.⁵⁹ Man kan då tänka sig krafter i den brittiska politiken som vill förflytta sig till en mer socialt ansvarsfull mediepolitik.

3.1.3. IDEOLOGIN OM SOCIALT ANSVAR

Denna ideologi har sin upprinnelse i det amerikanska initiativet – Commission on Freedom of the Press (Hutchins-kommissionen). Ideologin är en utveckling och en komplettering av den frihetliga utifrån det ökade medvetandet om att den fria marknaden i många avseenden hade misslyckats med att uppfylla löftet om pressfrihet med förväntade fördelar åt samhället. Kommissionen utformade olika krav på hur en ansvarsfull press agerar i rapporten *A Free and Responsible Press*. Särskilt kommissionsmedlemmen William E. Hocking⁶⁰ tog ställning för detta i sitt eget verk *Freedom of the press: A Framework of principles*. Kommissionen lade stort värde vid etik och moral och ansåg att en medborgare inte är moraliskt fri att inte läsa eller lyssna och som en ansvarsfull medborgare har man samhällelig skyldighet att informera sig. Pressens rätt är inte endast att fritt kunna uttrycka sig utan de har också en skyldighet att värna medborgarnas rätt till giltig information.

I tidiga 1900-talets USA hade industrialismen förändrat de sociala förhållandena vilket påverkade pressen. Tekniska framsteg hade gjort media större, effektivare och snabbare och skapat förutsättningar för nya medier som film, radio och TV. Industrialismen hade också ökat behovet av annonsering vilket gav ekonomiska fördelar till tidningar av olika slag och deras marknad växte stort. Pressen hade blivit ett stort närvarande instrument och tekniken hade gjort att ett litet antal tidningar kunde nå ett stort antal människor. Ägarskapet av tidningsföretag kontrollerades av ett fåtal och antalet dagstidningar minskade stadigt och i många amerikanska städer försvann konkurrensen bland tidningarna helt.

När tidningsbranschen fick stor dominans ökade kritiken mot den kraftigt. Bland annat ansågs tidningarna använda sin makt för sina egna intressen och att ägarna propagerade för sina egna

⁵⁶ Siebert m.fl. (1984)

⁵⁷ www.ne.se

⁵⁸ Rupert Murdoch (1931-), australisk-amerikansk medieföretagare; huvuddelägare av och ledare för News Corporation, en världsomspännande mångmiljardkoncern av tidningar, radio- och TV-bolag, främst inriktade på underhållning (www.ne.se)

⁵⁹ www.ne.se

⁶⁰ William Ernest Hocking (1873-1966), amerikansk filosof (www.encyclopedia.com)

Åsikter gällande politik och ekonomi och inte lät motstridiga uppgifter komma fram. Pressen hade fallit för marknadskrafterna och lät annonsörer ha inflytande över det redaktionella innehållet. De hade motarbetat den sociala utvecklingen och lade oftast mer uppmärksamhet på sensationella nyheter än de viktiga och betydelsefulla. Pressen hade förfallit moraliskt och attackerat privata individer utan orsak. De ansåg också att pressen kontrollerades av en enda social klass, affärsmännen, och att det hade blivit svårt för utomstående att träda in på marknaden.

Commission on Freedom of the Press listade fem kriterier som det moderna samhället kräver av pressen och tillsammans utgör kriterierna ett mått på hur pressen ska uppträda:

Enligt första kriteriet ska pressen tillhandahålla en sanningsenlig, övergripande och intelligent förmedling av dagens händelser i en kontext som ger dem mening. Pressen ska vara noggrann och inte fara med osanningar. De ska identifiera fakta som fakta och åsikter som åsikter och ska separera nyheter ifrån opinion. De ska också presentera flera sidor av opinionen och på så sätt underlätta för läsare att avgöra vad som är sant och riktigt, enligt den s.k. self-righting-processen. De ska inte endast rapportera fakta sanningsenligt utan också rapportera fakta om sanningen. Genom att presentera innehållet i en artikel från mer än en sida ökar trovärdigheten mellan olika källor och istället för att presentera en halvsanning från en källa kan istället hela sanningen presenteras från flera källor.

Det andra kriteriet innebär att pressen ska fungera som ett forum för utbytet av kommentarer och kritik. Pressen ska betrakta sig själva som en förmedlare av samhällsdiskussioner och där de även ska förmedla åsikter som går emot deras egna utan för den skull överge sina ideal. Pressen ska presentera alla viktiga ståndpunkter och inte bara dem som tidningen sympatiserar med. På det sättet förmedlar de alla nyhetskällor.

Ett tredje kriterier är att pressen ska spegla en representativ bild av samhällets olika sociala grupper utifrån etik och moral.

Det fjärde kriteriet är att pressen ska vara ansvarig för förmedlingen och klargörandet av samhällets mål och värderingar.

Det femte och sista kriteriet som Commission on Freedom of the Press förklarade var att pressen ska tillhandahålla full tillgång av information till de som behöver. De ansåg att dagens samhälle har större behov av aktuell information än tidigare vilket innebär att det måste finnas en bred distribution av nyheter och åsikter. Samhället har också rätt till information och att bli informerade och det är pressens uppgift att låta informationen fritt flöda.

I den frihetliga ideologin värna de sin frihet ifrån staten som de ser som en fiende. I ideologin om socialt ansvar värnas också friheten men synen på staten har förändrats där man nu anser att staten inte endast ska tillåta frihet utan också stödja den. Staten ska hjälpa samhället att ha tillgång till de tjänster de får av massmedier i fall den självreglerande mediebranschen inte själva klarar att tillgodose det. Detta kan de göra genom lagstiftning om pressen inte sköter sin funktion för samhället på rätt sätt. Staten kan också träda in på marknaden för att t.ex. göra tillägg eller komplettera i existerande medier. Trots detta så är inställningen att pressen ska ha sin bas i privat företagsamhet. Staten ska bara lägga sig i när behovet är stort eller när riskerna är stora och då bara

ingripa varsamt. Den ska inte ge sig in i konkurrensen med privatägda medier eller försöka manövrera ut dessa för att göra mediemarknaden statlig.⁶¹

Sveriges public-service-modell för TV och radio är utformad efter den sociala ansvarsideologin där staten har gått in som en garant för ett brett och ansvarsfullt innehåll, fritt från reklam och politik.⁶²

3.1.4 DEN LENINISTISKA PRESSIDEOLOGIN

Av Wilbur Schramm i Siebert m.fl. (1984) benämnd som den sovjetkommunistiska pressideologin. Den kallas också för den marxistiska medieideologin.⁶³ Jag har dock valt att kalla den för den leninistiska pressideologin eftersom Sovjetunionen inte längre existerar och att ideologin från början utgår ifrån Vladimir Lenins⁶⁴ tankar och idéer om det kommunistiska samhället, med inspiration ifrån Karl Marxs⁶⁵ och Friedrich Engels⁶⁶ kommunistiska grundteorier.⁶⁷ Efter Lenins död 1924 så var det främst Josef Stalins⁶⁸ som tillämpade och propagerade för den under sina 29 år som Sovjetunionens ledare.

Ideologin ligger närmast den auktoritära ideologin men skiljer sig ifrån den i det avseende att den sovjetiska pressen alltid var statligt ägd. Den auktoritära pressen var i slaveri under staten medan den sovjetiska var en del av staten.

Marx ansåg att så länge kapitalismen äger förutsättningarna för pressen och kanalerna för kommunikation så har aldrig arbetarklassen fri tillgång till den. För att ha fri tillgång, måste arbetarklassen äga medlen och inrättningar för pressen, tillika alla statens institutioner.

Enligt Lenin, Stalin och Sovjetunionens koncept så skulle masskommunikationen användas som en megafon för staten och det kommunistiska partiet.

*”Pressen är det främsta instrumentet för partiet att kommunicera dagligen, varje timme, med arbetarklassen på deras egna omistliga språk. Det finns inget annat medel än detta för att väva själsliga band mellan partiet och arbetarklassen, inget annat finns att finna som är så flexibelt”
Josef Stalin.⁶⁹*

Pressen skulle, i enlighet med alla sovjetiska system, utföra ett specifikt jobb utformat av statens ledare. Detta uppdrag skulle bidra till arbetarklassens och världskommunismens klasskamp och underhålla och bidra till Sovjetunionens framgångar. Massmedierna hade ingen egen integritet utan var en del av statens integritet. De var ett av statens egna instrument och som ödmjukt och kvickt följde förändringarna i partiets linje och statens direktiv.

Den var en integrerad del tillsammans med andra redskap för statens funktioner. Alla funktioner i det sovjetiska samhället, partiet, skolsystemet, fackföreningarna, polisen osv. hade samma budskap, att

⁶¹ Siebert m.fl. (1984)

⁶² Hadenius m.fl. (2011)

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Vladimir Lenin (1870-1924), rysk och sovjetisk politiker och marxistisk teoretiker, sitt lands ledare från 1917-1924 (www.ne.se)

⁶⁵ Karl Marx (1818-1883), tysk samhällsforskare, arbetarrörelsens inflytelserikaste tänkare, Marxismens grundare (www.ne.se)

⁶⁶ Friedrich Engels (1820-1895), tysk socialist, Marx medarbetare (www.ne.se)

⁶⁷ Siebert m.fl. (1984)

⁶⁸ Josef Stalin (1879-1953), sovjetisk politiker och ledare 1924-1953 (www.ne.se)

⁶⁹ Siebert m.fl. (1984 sid. 132)

övertyga massorna om riktigheten i partiets politik. Lenin ansåg att det envälde som arbetarnas kollektiv utgör är framgångsrikt för att det har kunskapen att kombinera tvång med övertygelse. Media var inte bara utformad för att informera folket utan och också för att stå till tjänst för agitatorerna som organiserade folket, partiets ledare i olika områden, och för skolor som använde publikationerna som läromedel. Masskommunikationen var ett redskap för sammanhållning där medierna var ett snabbt sätt att sprida kunskap som förenade folket. Sovjetledarna insåg därför vikten av att skaffa sig kontroll över massmedia och tillämpa censur på sådant som gick emot partiets linje. De ville också förhindra spridning av utländsk press som kunde förvirra folkets uppfattningar.

Masskommunikationen skulle fungera som ett verktyg för uppenbarelse. En av pressens uppgifter var att uppnå *”politisk uppenbarelse i varje sfär”*⁷⁰ som Lenin uttryckte det. Pressen skulle förbereda massorna för landets och arbetarklassens revolutionära verksamhet. De skulle också fungera som en agitator, propagandaspridare och organisatör. De skulle sörja för politisk uppenbarelse genom att förse massorna med politiskt medvetande, de skulle utbilda ledarna i den sanna läran samt tillhandahålla en stor del av offentligt material och medverka till partiets och fackföreningarnas funktion för folket och arbetarna. Masskommunikationen var ett redskap för ansvarsfullhet och frihet. Ett stort ansvar låg på mediernas redaktörer som var tvungna att följa staten och partiets ofta förändrade direktiv. Sovjets syn på pressfrihet skiljde sig ifrån den frihetliga och den socialt ansvarsfulla ideologins syn. Sovjetisk massmedia var starkt kontrollerad i västvärldens ögon men enligt Sovjet så var västvärldens press inte fri utan kontrollerades av kapitalismen. De hävdade däremot att den Sovjetiska pressen hade frihet ifrån kapitalets makt och den borgerliga förvirrande individualismen. Frihet är att säga det som är sant och det sovjetiska folket hade friheten att säga vad de vill inom staten och partiets begränsningar. Staten är inte ond, den är god och när västvärldens medborgare söker sin frihet ifrån staten uppskattar den sovjetiska medborgaren den frihet han känner med de fördelar och det skydd som staten ger honom.

Den sovjetiska pressen innehöll, som förväntat, ingen annonsering och i västvärldens ögon kunde den knappast kallas nyhetspress i en redaktionell syn. För västvärlden är nyheter sådant som skedde nyss men för Sovjetiska redaktioner var nyheter tolkningar av sociala processer. Pressen kunde långt i förväg bestämma sitt innehåll och behövde inte bevaka händelser enligt den västerländska modellen.

Den sovjetiska staten ansåg att det var deras plikt att skydda den sovjetiska medborgaren ifrån alla influenser som kunde ingripa på det kommunistiska levnadssättet. De måste skydda medborgaren ifrån kraftfulla, oansvariga män som ville framhålla sina egna intressen på bekostnad av andras och som i demokratier äger den *”fria”* pressen.

*”Det kommunistiska partiet är och kommer alltid att vara den enda mästaren av tankar och idéer och den enda förespråkaren, ledaren och organisatören för folket i deras totala kamp för kommunism” I tidningen Pravda 7 juli 1956*⁷¹

Därför kunde inte pressen ägas av någon annan än staten och genom ett statligt ägande kunde de garantera tillgänglighet och eliminera klassamhällets kontroll. Kontrollen av massmedierna utfördes av det sovjetiska partiet och censuren sköttes av staten.

Den leninistiska pressteorin kan idag anses inaktuell men ger ändå en viktig bild av hur pressens funktion såg ut i det forna Sovjet. Det finns fortfarande kommunistiska diktaturer i världen som då

⁷⁰ Siebert m.fl. (1984 sid. 132)

⁷¹ Ibid. (1984 sid. 112) Pravda är en sovjetisk dagstidning, kommunistiska partiets främsta organ (Siebert m.fl. 1984)

var nära allierade med Sovjetunionen och som kan tänkas organisera sin press utifrån den leninistiska teorin än idag.⁷² Exempel på en kommunistisk diktatur vars press än idag har stora likheten med den leninistiska pressideologin är Nordkorea. Samtliga av Nordkoreas tiotal dagstidningar är knutna till statsbärande kommunistiska arbetarpartiet och är en del i det ideologiska arbetet. Även journalisterna måste tillhöra partiet och censuren är omfattande. Den största dagstidningen är Rodong Sinmun (Arbetets tidning) som ges ut av partiets centralkommitté. Regeringen har också en egen tidning vid namn Minju Choson (Demokratiskt Korea). Radio och TV är statsägda och TV-apparater är låsta på en officiell frekvens så att tittarna inte kan se utländska program via satellit.⁷³

	AUKTORITÄRA	FRIHETLIGA	SOCIALT ANSVAR	LENINISTISKA
Uppstod	Under 1500- och 1600-talet i England; väl accepterad teori i många länder och tillämpas än idag	Accepterad i England efter 1688 och i USA; inflytelserik på många platser	I USA under 1900-talet	I Sovjetunionen under 1900-talet
Ursprung från	Filosofi om absolut makt hos en monark, dennes regering eller både och	Skrifter av Milton, Locke, Mill samt synsättet på rationalism och rättigheter	W. E Hocking, kommissionen om en frihetlig press och regler för media	Marxistisk-Leninistisk-Stalinistiskt tänkande samt 1800-talets ryska tankeätt
Huvudsaklig uppgift/mål	Att stödja och tillmötesgå regeringens/statens politik och makt samt tjäna staten	Att informera, underhålla, handelsplats – men först och främst avslöja sanningar och granska makthavare	Att informera, underhålla, handelsplats – men först och främst föra fram olika frågor/problem till diskussion	Att bidra till framgången och bevarandet av den sovjetiska socialismen, och särskilt till maktpartiet
Vem har rätt att använda media?	Vem som helst som har tillåtelse av regimen eller har ett liknande tillstånd	Vem som helst som har ett ekonomiskt syfte	Vem som helst som vill kommunicera	Lojala och övertygade partimedlemmar
Vad reglerar medierna?	Statliga tillstånd, yrkes/intressegrupper, licenser, censur	Sanningsdrivande självreglering på en fri marknad av åsikter	Samhällsopinion, konsumentkraft samt etik och moral	Övervakning samt ekonomisk och politisk kontroll av staten
Vad är inte tillåtet?	Kritik av det politiska systemet och makthavare	Förtal, oanständighet, krigsupproriskhet	Allvarliga angrepp eller inskränkningar på privatliv och vitala delar av samhället	Skadlig kritik mot partiet
Ägarskap	Privat eller offentligt	I huvudsak privat	Privat eller offentligt om regeringen vill försäkra offentliga intressen	Statligt
Huvudsakliga skillnader mellan de olika teorierna	Effektivt instrument för en regims politik men inte nödvändigtvis ägd av staten/regimen	Instrument för att granska makthavare och andra samhällsbehov	Media har skyldighet att åta sig socialt ansvar och om de inte gör det så måste det ses till att de gör det	Statligt ägd och kontrollerad media och endast till för statlig kommunikation

Tabell 3.1 Grunderna i de fyra pressideologierna⁷⁴

⁷² Siebert m.fl. (1984)

⁷³ www.ne.se

⁷⁴ Siebert m.fl. (1984)

3.2 MEDIEMARKNADEN – INTE VILKEN MARKNAD SOM HELST

Sieberts bok om de fyra pressideologierna publicerades under kalla kriget när USA och Sovjetunionen tävlade om vem som hade den bästa politiska ideologin. Mediernas frihet eller ofrihet var en central fråga. USA ville gärna exportera sin egen ideologi av liberalism och fri företagsamhet och modellen om fri press var en stor del av det. Sieberts bok kan man säga var en slags budbärare i den exporten.

Idag anser många, även Denis McQuail i boken *Mass Communication Theories* (2010), att en utvecklingsideologi borde finnas som komplement till den liberala och leninistiska. Många länder som gått från diktaturer eller lydstaten under andra länder till självständighet lider brist på pengar, infrastruktur, kunskaper och gehör för att upprätthålla ett omfattande marknadsfritt mediasystem. En mer utvecklingsbaserad variant av medieideologi skulle ha fokus på att nå mål för en fri mediemarknad och självbestämmande tillsammans med andra nationer i liknande situationer. Den auktoritära formen av pressideologi som så länge har styrts i dessa länder kan annars behålla sitt grepp om medierna även en lång tid efter självständigheten. I bl.a. Ryssland finns det fortfarande ett starkt band mellan regeringens intressen och medierna.⁷⁵

De fyra ideologierna har också fått kritik för att handla mer om de samhällen som medierna verkar i än om medierna i sig. Det är också svårt att säga att ett land verkar inom en pressideologi när de i själva verket rör sig över flera. Ideologierna är tillämpbara på pressen men har mycket lite att säga om de andra mediaslagen som TV, radio och film. I de flesta länder verkar idag medierna inom sin egen medielogik som främst handlar om kommunikation än om innehåll, mål eller tillhörighet.

Trots kritiken anser jag att de fyra pressideologierna utgör ett bra teoretiskt ramverk som passar denna uppsats syfte.

Dagliga medier som dagstidningar har fortfarande ett stort innehåll av politik. Det finns sedan lång tid tillbaka band mellan medier och politiska institutioner som inte enkelt kan brytas. Det är tydligt även i Sverige och politiken kan inte utföras utan tillgången till medierna, och medierna, speciellt dagspressen skulle få det svårt utan politiken som innehållsämne.

Det har funnits många försök att analysera relationerna mellan medierna och politiken. De flesta har utgått ifrån boken *Four Theories of the Press* (1956). Exempelvis Hallin och Mancini (2004) har gjort en utveckling av de fyra ideologierna med deras modell över relationerna mellan nationella mediasystem och politiska system baserad på en studie av sjutton västdemokratier. De har funnit tre relationsmodeller som de kallar Liberal, Demokratisk korporativism och Polariserad pluralism.

	LIBERALA	DEMOKRATISK KORPORATIVISM	POLARISERAD PLURALISM
Statens roll i medierna	Svag	Stark (välfärd)	Stark
Enighet eller motsättningar inom politiken	Blandad	Mer av enighet	Mer av motsättningar
Professionalism inom journalistiken	Låg	Hög	Medium
Politisk inriktning hos pressen	Låg	Medium	Hög
Påverkan på pressen av intressen utifrån	Låg	Låg	Hög

Figur 3.2 Tre relationsmodeller mellan medier och politiska system i västdemokratier (Hallin och Mancini 2004)⁷⁶

⁷⁵ McQuail (2010)

⁷⁶ Ibid. (2010 sid. 242)

De liberala avser främst USA, demokratisk korporativism⁷⁷ utgörs av länder i norra (bl.a. Sverige) och centrala Europa och polariserad⁷⁸ pluralism är de sydeuropeiska länderna kring norra medelhavet (Spanien, Italien m.fl.).

Enligt Hallin och Mancini utmärks det nord- centraleuropeiska mediasystemet av en hög grad av tidningsläsning. Den gamla partipressen har ersatts av kommersiell press som är mer neutral till politik, professionalisering och institutionaliserad självreglering. De har en stark ställning för public service-medier och har en viss statlig inblandning av mediernas verksamhet, t.ex. i form av olika ekonomiska stöd. Det skiljer sig ifrån det sydeuropeiska, där tidningsläsning och den journalistiska professionaliseringen är mindre, och det skiljer sig ifrån det nordamerikanska där den statliga inblandning är liten och där nivån av politisk inriktning hos medierna är lägre. Den liberala modellen i Hallins och Mancinis analys har få band mellan medier och politik och lite av statliga regleringar. Den korporativistiska modellen har regleringar men med ett starkt skydd för yttrandefriheten och institutionaliserade system för självreglering. Den sydeuropeiska modellen har en stark koppling mellan staten och medierna, en mer politisk press och mer av statlig styrning av etermedierna.⁷⁹

Denna analys ser mest till dagspressen och berör inte heller de nya demokratier som kom till efter kommunismens fall kring 1990. De sydeuropeiska länderna är sent demokratiserade vilket syns i modellen genom att staten har starkt inflytande och det finns mer politiska motsättningar. McQuail (2010) förvånas över varför nyare demokratier inte kan skapa en position där de mer kan fungera som kontrollanter eller "vakthundar" mot staten, regeringen och politiken vilket är väl känt att vara den fria journalistikens uppgift.⁸⁰

Även om medierna har fungerat som en kommunikationsbärare för sociala och kulturella behov hos individer och samhällen så har de ändå drivits som affärsverksamheter. Att medier ska vara ekonomiskt bärande företag har stärkts på senare år av flera skäl, speciellt för att medie- och informationsbranschen har blivit mer av en industri och för att statliga kommunikationsbolag i många länder har privatiserats. Även tillgången till de nya fria mediemarknaderna i forna kommuniststater har varit pådrivande. Dagspressen har alltid haft en viktig roll i samhällsutvecklingen men det är inte likadant med nya medierna där främst marknaden bestämmer villkoren. Men varför skiljer det mellan olika medier när det gäller ekonomiska och politiska villkor? Varför är nationella medier uppbyggda på olika sätt? Varför vill inte alla se mediemarknaden som vilken marknad som helst? Medierna, framför allt dagspressen, verkar inte på vilken marknad som helst. De är inte bara medieföretag utan också djupt rotade institutioner för social och demokratisk utveckling.⁸¹

3.3 SUMMERING

De fyra pressideologierna visar fyra olika synsätt av funktioner som medierna, framför allt dagspressen, ska ha i ett samhälle. Ideologierna kommer utgöra det teoretiska ramverk som denna studie vilar på. Jag kommer i kapitlet analys och resultat sammanföra ideologierna med artiklarnas innehåll och kategorisera debatten efter hur de stämmer med de olika pressideologiernas värderingar.

⁷⁷ Korporatism, politiskt system där statens uppgifter helt eller delvis övertagits av korporationer (yrkessammanslutningar, näringsgrenar) (Bonniers svenska ordbok 1982)

⁷⁸ Polarisering, skärpning av (politiska) motsättningar (Bonniers svenska ordbok 1982)

⁷⁹ Nord (2008)

⁸⁰ McQuail (2010)

⁸¹ Ibid.

4. METOD

I detta avsnitt ges en presentation av studiens metoder, tillvägagångssätt och urval och sedan förs en diskussion om valet av metoder och kritik mot dessa. Jag för också en diskussion om processen av att få fram empiri och valet av tidningar.

Studiens empiriska material består som bekant av debattartiklar om presstödet från fyra av Sveriges största dagstidningar. Detta material har jag tagit mig an både kvalitativt och kvantitativt. Anledningen till valet av kvalitativ metod var att jag ville skapa en djupare insikt i mina presenterade frågeställningar genom analys av artiklarnas innehåll. Den kvalitativa metoden är den huvudsakliga för studiens frågeställningar och den kvantitativa metoden är av mer kompletterande art eftersom den ger mig möjlighet att beskriva material, innehåll och mönster med hjälp av mängdberäkningar, vilket ger ett större underlag för analys och slutsatser. Jag anser också att studien inte skulle stå stadigt med bara en av metoderna. Den kvalitativa metodens resultat kommer att presenteras i *kapitel 5 Analys och resultat* i löpande text med utdrag och citat från artiklarna och den kvantitativa metodens resultat presenteras genom en siffermässig beskrivning⁸² i form av tabeller med förklarande text därtill.

Mitt val av utgångspunkt för att närma mig mitt ämne har alltså varit en kvalitativ⁸³ och en kvantitativ innehållsanalys⁸⁴ där jag metodiskt studerat debattartiklarna som publicerats om presstödet. Materialet studerades både till sitt innehåll och till sin volym. Jag läste artiklarna ett flertal gånger utifrån olika perspektiv och delade upp dem i grupperna för eller emot presstöd samt i gruppen övriga, dvs. de artiklar som inte tog ställning för eller emot utan istället förklarade stödet eller gav förslag på ändringar i det. Jag studerade sedan innehållet i varje grupp och kategoriserade dem efter vilken pressideologi som innehållet kunde härledas till, alltså vilken ideologi som författaren/medförfattarna till artikeln tar ställning för. De fyra pressideologierna (*se Kapitel 3 Teori*) utgjorde då en modell för den kvalitativa innehållsanalysen. I den kvalitativa innehållsanalysen fann jag vanligt förekommande plus- och minusargument. Dessa översatte jag till hur ofta de förekom i artiklarna som en del av den kvantitativa analysen för att få siffervärden. Kvantitativa siffror fick jag också fram per tidning och hur väl debatten har varit publicerad per år under studiens tidsperiod. Dessa värden talade om vilken tidning som publicerar flest artiklar med innehåll för, emot presstöd eller gruppen övriga. Kvantitativa siffror gav mig också svar på hur pass aktiva de olika riksdagspartierna är i debatten och hur stödet för presstöd ser i ut regeringsalliansen kontra oppositionen. Jag fick också ut mätbara värden på hur de som inte är politiker ställer sig i debatten och hur pass aktiva dessa är. Till denna grupp hör mediechefer, forskare, professorer, fackliga tjänstemän och journalister. Både resultaten av den kvalitativa och den kvantitativa delen är av högsta värde för att få en samlad bild av presstödsdebatten.

Min strävan har varit att finna konkreta och verkliga slutsatser som kan användas och utvecklas vid vidare forskning. För att kunna dra slutsatser från de artiklar som jag studerat, generaliserade jag kring materialet och kombinerade det med mina egna tolkningar och uppfattningar, vilket jag anser har gjort trovärdiga slutsatser möjliga. Då dessa har utgått från en teoretisk grund, menar jag att slutsatserna är trovärdiga då andra som skulle göra samma studie efter samma kriterier och förutsättningar skulle komma fram till samma slutsatser.

⁸² Østbye m.fl. (2008)

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ekström och Larsson (2000)

4.1 METODDISKUSSION

Jag anser att mitt val av metod och material är representativt för studiens syfte.⁸⁵ Det finns både styrkor och svagheter i olika val av metoder och min tolkning spelade säkert in när jag arbetade med materialet då texterna får mening i mötet mellan textens innehåll och min förförståelse.⁸⁶ Mina erfarenheter, kunskaper, åsikter och attityder kan ha påverkat mig när jag bearbetade materialet i den kvalitativa delen men jag strävade mot att vara så objektiv som möjligt.⁸⁷ En kvalitativ metod kan alltså tänkas få kritik för att inte vara intersubjektiv, dvs. inte kunna efterprövas av andra forskare och att det kan vara svårt att generalisera utifrån resultaten.⁸⁸ Det är här den kvantitativa metoden spelar in och ett stort antal debattartiklar som är kvantifierbara gör att de båda metoderna ger ett resultat som kan anses vara generaliserbart. Med detta vill jag understryka undersökningens hållbarhet (validitet och reliabilitet) då jag anser att jag har gjort ett gediget och genomtänkt urval, ställt relevanta frågor till materialet som jag tagit fram och sedan gjort en ingående analys av det.⁸⁹

4.2 URVAL

För att få en bred bild av presstödsdebatten i studien har jag valt fyra av Sveriges största dagstidningar där eliten i form av politiker, näringslivspersoner, professorer och forskare m.fl. samlas för att debattera viktiga frågor. Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter utgör den främsta arenan för politiker att kommunicera och debattera frågor där informationen också ska nå ut till allmänheten och det har varit avgörande för mitt val av dessa båda tidningar. Då dessa är Stockholmsbaserade insåg jag att det var viktigt att även ta med Sveriges andra och tredje största städers tidningar i debatten. Jag valde då att inkludera debatten i Göteborgs-Posten och i Malmötidningen Sydsvenskan. Nedan följer en kort presentation av de utvalda dagstidningarna med politisk inriktning, ägare och daglig upplaga.

Svenska Dagbladet (SvD) är en obunden moderat daglig dagstidning med utgivning i Stockholm. Tidningens upplaga är på 175 200 exemplar per utgivningsdag (2012) och ägs av det norska medieföretaget Schibsted.⁹⁰ SvD tar emot det största presstödet av alla presstödmottagande tidningarna.⁹¹

Dagens Nyheter (DN) är en oberoende liberal daglig morgontidning med 7-dagarsutgivning i Stockholm. DN utges av AB Dagens Nyheter, dotterbolag till Bonnier AB som ägs av familjen Bonnier. DN har en upplaga på 292 100 ex per utgivningsdag (2011).⁹²

Sydsvenskan (Sydsvenska Dagbladet Snällposten, SDS) är oberoende liberal daglig morgontidning med utgivning i Malmö. Upplagan är 105 400 ex per utgivningsdag (2012) och ägs av Bonnier AB.⁹³

Göteborgs-Posten (GP), liberal daglig morgontidning med en upplaga på 201 500 ex per utgivningsdag (2012). Tidningen ingår i Stampen AB där familjen Hjärne är majoritetsägare.⁹⁴

⁸⁵ Ekström och Larsson (2000)

⁸⁶ Gripsrud (2002)

⁸⁷ Østbye m.fl. (2008)

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ekström och Larsson (2000)

⁹⁰ www.ne.se

⁹¹ www.presstodsnamnden.se

⁹² www.ne.se, www.ts.se

⁹³ Ibid.

Uppsatsen empiri är hämtad ifrån Mediearkivet.⁹⁵ Tidsperioden är mellan 2003 och 2013 och det totala antalet artiklar är 77 stycken. Den äldsta debattartikeln är från Göteborgs-Posten med publiceringsdatum 2003-01-12 och den senaste artikeln är publicerad 2013-01-18 i Sydsvenskan. Tidsperioden på drygt tio år ger ett lagom antal artiklar och under tio år hinner mycket hända som kan påverka debatten, t.ex. ett regeringsskifte och EU:s iblandning i debatten. Merparten av artiklarna är från 2006 till 2008 där 46 av de 77 artiklar är publicerade vilket visar att debatten har ökat avsevärt under den perioden.

Av de 77 artiklar jag har arbetat med ser fördelningen mellan de fyra tidningarna ut såhär: Svenska Dagbladet 22 artiklar, Dagens Nyheter 24 artiklar, Sydsvenskan 22 artiklar och Göteborgs-Posten 9 artiklar. Debattens författare är politiker, mediechefer/ägare, medieforskare, professorer, fackförbundstjänstemän och journalister. Inga privatpersoner har yttrat sig i ämnet. Budskapen är till störst del politiska men det finns också budskap där författaren ifrågasätter stödets delar eller helhet eller där författaren vill förklara stödets olika delar eller helhet. Ett par artiklar har budskap om hur stödet skulle kunna utvecklas för att passa framtidens dagspressmarknad och en har en vision om hur en specifik tidning skulle klara sig utan presstöd. Dessa skiftande budskap har inte ställt till några problem för studiens resultat utan har snarare berikat den.

Vid urvalet av artiklarna fick jag sortera för att urskilja vilka som var debattartiklar från övriga artiklar. Vid sökningen i Mediearkivet gick det inte att söka direkt under kriteriet debattartiklar utan jag fick söka utifrån ordet presstöd och sedan sortera. På vissa artiklar stod det om artikelns sektion var debatt medan det inte gjorde det på andra. Dessutom kallar tidningarna sina debattsidor vid olika namn, t.ex. Sydsvenskan kallar sina för Opinion och likaså Svenska Dagbladet men även med tilläggsnamnet Brännpunkt i vissa artiklar. I några fall fick jag gå via länken från Mediearkivet till respektive tidning för att urskilja under vilken sektion en artikel låg. Artikelns innehåll berättade inte alltid detta.

4.3 URVALSDISKUSSION

Under analysens gång insåg jag att Mediearkivet inte är helt tillförlitligt. Jag upptäckte vid analysen av en artikel referenser till en annan artikel som är av relevans för studien men som inte fanns med i mitt urval ifrån Mediearkivet. Det är inte heller så att jag missade den när jag gjorde urvalet då jag gjorde en senare sökning i Mediearkivet för att hitta denna specifika artikel men utan resultat. Jag gjorde då istället en google-sökning på artikelns rubrik och fann den.⁹⁶

Jag började också i slutet av arbetet ifrågasätta mitt val av dagstidningar för att samla in artikelmaterial. Kanske hade ett val av Skånska Dagbladet istället för Sydsvenskan varit bättre då jag fått de två största presstödmottagande tidningarna Svenska Dagbladet och Skånska Dagbladet⁹⁷ bredvid två stora dagstidningar utan presstöd, Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter? Eventuellt kunde valet bestå av två konkurrerande tidningar i samma region. Då hade valet bestått av Skånska Dagbladet och Sydsvenskan i Malmöregionen och Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter i Stockholmsregionen. Göteborgs-Posten hade då valts bort.

⁹⁴ www.ne.se, www.ts.se

⁹⁵ www.mediearkivet.se

⁹⁶ Artikel 3 Dagens Nyheter "Presstödet gynnar främst lönsam borgerlig press", se Artikelförteckning

⁹⁷ www.presstodsnamnden.se

5. ANALYS OCH RESULTAT

I detta kapitel redogör jag för uppsatsens empiri. I den första kvalitativa delen kopplar jag samman debattens innehåll med det teoretiska ramverket som består av de fyra pressideologierna. Jag börjar med den auktoritära och den leninistiska ideologin, sedan fortsätter jag med den frihetliga och avslutar med den socialt ansvarsfulla ideologin. Därefter fortsätter kapitlet med en kvantitativ del som redogör för debattens omfattning och fördelning i de fyra tidningar och redogör för vilka som är avsändare och hur dessa ställer sig i debatten, om de är för, emot eller i gruppen övriga.

5.1 DEN AUKTORITÄRA IDEOLOGIN OCH DEN LENINISTISKA IDEOLOGIN

I undersökningen har jag inte funnit någon debattör som vill att Sveriges dagspress ska verka under en auktoritär ideologi där pressen ska stödja och tillmötesgå statens eller regeringens intressen. Det finns en konsensus bland alla som debatterar presstödet att den auktoritära pressideologin är förlegad och något som ingen vill tillbaka till. Därför får den istället fungera som en skrämselfideologi där man gärna vill placera sin motståndare. Kommentarer kan ses i artiklarna där man kritiserar andras ståndpunkter med att hänföra dem till den auktoritära ideologin.

Ett exempel på detta är när Leif Pagrotsky (S) på ett ironiskt sätt beskriver Alliansens kulturpolitik inför riksdagsvalet 2006:

”Alliansen vill se färre dagstidningar. Det behövs inte flera pressröster i de svenska städerna. Genom att avskaffa presstödet kommer många dagstidningar över hela landet att försvinna. Med en borgerlig regering kommer äntligen mediekoncentrationen att ta fart ordentligt. Äntligen får vi nästan bara regeringstrogen press!”⁹⁸

Leif Pagrotsky, som vill bevara presstödet, syftar till att de flesta presstödsfinansierade dagstidningar har socialdemokratisk ledarsida och vid avskaffandet skulle bara de borgerliga klara sig på marknaden. De borgerliga dagstidningarna skulle då gå regeringens ärenden och skulle utgöra ett instrument för en borgerlig regering som de kan använda för att utöva sin makt och för att uppnå sina politiska mål, allt enligt den auktoritära ideologin.

De som är emot stödet har en annan syn. De vill istället hänföra presstödet till ett auktoritärt uttryck och som ett instrument som staten styr över:

*”Medieindustrin bör ses som en mogen bransch och inte ett politiskt protektorat!⁹⁹ I decennier har staten reglerat, ekonomiskt gynnat och på andra sätt försökt styra. Säkerligen ifrån goda intentioner. Men utvecklingen måste leda till att gamla sanningar prövas och ifrågasätts.”
Hans Wallmark (M)¹⁰⁰*

Hans Wallmark med många andra presstödsmotståndare anser att staten lägger sig i och inte låter medieindustrin vara en fri bransch på en fri marknad bland andra fria marknader. Staten har sin hand

⁹⁸ Artikel 3 Svenska Dagbladet

⁹⁹ Protektorat, territorium som i utrikespolitiskt avseende står under en annan makts beskydd och därför inte är en självständig stat (www.ne.se)

¹⁰⁰ Artikel 9 Göteborgs-Posten

över dagspressen och de anser att det är dags att låta dagspressen slippa sina auktoritära bojar och helt verka under den frihetliga ideologin.

Den auktoritära pressideologin utgör alltså båda sidors ytterligheter och det är intressant att denna ideologi kan användas av båda sidor. Det är också tydligt att dessa två argument ingår i debatten mellan två politiska block. Det är ett sätt i det politiska spelet att placera varandra i fack som båda vill undvika.

De som är positiva till presstöd anser att en mediepolitik utan presstöd som, enligt dem, bevarar tidningar och också mångfald driver mediebranschen till att bara innehålla borgerlig press. Borgerlig press sympatiserar med de borgerliga regeringspartierna och skulle då ställa sig i en auktoritär ställning under regeringen. En naturlig slutsats är att en borgerlig press som är regeringstrogen bara kan vara det så länge den borgerliga alliansen har regeringsmakten. De som är emot presstöd anser istället att presstödet utgör ett statligt styrinstrument över medierna och hindrar dem ifrån en fri marknad. Det är enligt dem ett auktoritärt förhållningssätt staten har över medierna.

I undersökningen har jag inte funnit några argument som varken framhåller eller kritiserar den leninistiska pressideologin.

5.1.1 SAMMANFATTNING

Både den auktoritära ideologin och den leninistiska ideologin är ideologier som har haft stort inflytande i gångna tider och har på vissa håll i världen fortfarande det. I Sverige var den auktoritära ideologin aktiv på 1600-talet och den första svenska tidningen startades under den.¹⁰¹ Med vårt lands utveckling sen dess har vi fått en bättre syn på dagspressens roll men trots det så bubblar den auktoritära upp till ytan ibland i form av en skrämseltaktik som förespråkare och motståndare av presstödet använder mot varandra. Min undersökning visar att den auktoritära ideologin idag bara har en retorisk makt och ingen verklig makt. Detta ska vi vara glada för och vi ska vara ännu mer glada för att den leninistiska ideologin inte alls gjort sig påmind i den svenska presstödsdebatten.

5.2 DEN FRIHETLIGA IDEOLOGIN

Den frihetliga pressideologin vill att medierna ska vara fria från statlig kontroll och inflytande. De ska verka på en ekonomisk marknad med fri företagsamhet och fri konkurrens och mediernas uppgift är att utgöra en "tredje statsmakt" bredvid riksdag och regering.

I presstödsdebatten finner jag många argument som ger uttryck för en frihetlig pressideologi. Det är oftast motståndarna till stödet som finner denna ideologi som eftersträvansvärd för de svenska medierna och framför allt dagspressen.

Dagspressen är en demokratisk instans i samhället och ett statligt inflytande över den är fel tycker de. När det gäller frihet från staten så anser de att pressen har rätten och skyldigheten att tjäna som en granskare av riksdag och regering. Uppgiften som "vakthund" kan bara utövas om det inte finns några band till statsmakterna. Sverigedemokraten Per T K Wahlberg har gett uttryck för detta när

¹⁰¹ Post och inrikes tidningar, började sin utgivning 1645 (Hadenius m.fl. 2011)

han säger att tidningarnas viktigaste uppgift är att granska makt och myndighetsutövning. *Det fungerar inte då att vara beroende av politiska uppgörelser mellan olika makthavare.*¹⁰²

Bonniers informationsdirektör Erik Månsson är en sann motståndare till presstödet då det strider mot Bonnierkoncernens¹⁰³ intressen på den svenska mediemarknaden. Han anser att driftstödet skapar en osund anknytning till staten. Han ställer sig frågan *”hur fri är egentligen en tidning som står i ständigt ekonomisk beroendeställning till staten?”*¹⁰⁴

Dessa herrar väljer att tolka presstödet som ett statligt kontrollinstrument. Enligt den frihetliga ideologin utgör staten osunda band om den styr innehållet i medierna eller ägandet av dem.

Det är på sin plats här att informera om att Presstödsnämnden, som sköter det svenska presstödet, inte får ta ställning till tidningarnas politiska inriktning eller ställningstagande i enskilda frågor.¹⁰⁵

Men Wahlberg och Månsson är säkerligen mest upprörda över att stödet går emot idén om fri konkurrens. Presstödet är selektivt vilket menas att vissa får och andra inte. Enligt den frihetliga tanken ska alla som har ekonomiska möjligheter kunna starta ett medieföretag och dess framgång ska avgöras om företaget lyckas göra ekonomiska vinster. Då gäller det att marknaden ger alla aktörer samma förutsättningar vilket presstödet snedvrider, anser motståndarna. Till viss del har de här fått medhåll av konkurrensverket¹⁰⁶ som säger att etableringen av nya tidningar har försvårats p.g.a. presstödet vilket märks i debattens inlägg. Erik Månsson igen:

*”Driftstödet har i snart fyrtio år legat i vägen för utvecklingen av nya projekt på tidningsmarknaden. Det är anmärkningsvärt att driftstödet till och med har ökats på genom åren, trots att också Konkurrensverket sagt att det strider mot fri och sund konkurrens”*¹⁰⁷

Även Per T K Wahlberg tar i ordentligt här när han menar att det är felaktigt att snedvrider konkurrensen för somliga. Han tycker att i alla andra branscher är det förkastligt att göra så. Han berömmar också Sydsvenskan som utan presstöd kan producera en så läsvärd tidning. *”Alltså bör och skall presstödet avskaffas!”*¹⁰⁸ är hans budskap. Journalisten Kennet Andreasson menar i sin artikel *Förlegad presspolitik*¹⁰⁹ att stödet snedvrider konkurrensen så att det på sikt kan framstå som ett hot mot de ännu livskraftiga tidningsföretagen. Detta var också ett vanligt förekommande argument i debatten under 1960- och 1970-talet. De menade att marknadsbalansen kan komma i sådan gungning att alla tidningar skulle bli förlustföretag.¹¹⁰

I den frihetliga ideologin är pressens funktioner att informera och underhålla samt den tredje funktionen som ska möjliggöra de första två, att fungera som en kommersiell handelsplats genom att sälja tidningsabonnemang och annonsplatser. I en rättvis frihetlig tanke ska detta ske på lika villkor för alla dagstidningar under devisen fri konkurrens.

¹⁰² Sydsvenskan artikel 9

¹⁰³ Bonnier AB, mediebolag med verksamhet i ett 20-tal länder. Ger bl.a. ut Dagens Nyheter, Expressen, Dagens Industri och Sydsvenskan (www.ne.se)

¹⁰⁴ Sydsvenskan artikel 7

¹⁰⁵ www.presstodsnamnden.se

¹⁰⁶ Presstödet – Effekter på tidningsföretagens lönsamhet och konkurrens, Marcus Asplund(2009) (www.konkurrensverket.se)

¹⁰⁷ Artikel 7 Sydsvenskan

¹⁰⁸ Artikel 9 Sydsvenskan

¹⁰⁹ Artikel 4 Sydsvenskan

¹¹⁰ Hadenius m.fl. (2011)

”Vi menar att det inte är statens uppgift att år efter år med över 500 miljoner kronor per år av skattemedel gynna vissa privata medieföretag på andras bekostnad och därigenom snedvridda villkoren för konkurrensen om läsare och annonsörer. Att täcka kostnaderna för privatägd medieproduktion bör på en högkommersiell konkurrensmarknad vara en angelägenhet mellan producent och konsument, i tryckta medier mellan utgivarna och läsarna/annonsörerna”
*Birgit Friggebo (FP) och Mats Johansson (M)*¹¹¹

Friggebo och Johansson vill ha en fri kommersiell marknad. Det vill också kultur- och samhällsdebattören Carl Rudbeck. Han tycker att staten inte har något på medieområdet att göra. *”Där kan gott marknadskrafterna skilja agnarna från vetet.”*¹¹² Det kanske fanns en gång, försätter han, goda skäl att införa presstöd men de har för länge sedan försvunnit när nyheter numera kan kommuniceras på många nya sätt. Även Peter Hjärne¹¹³, tidningsman och politisk redaktör, tycker att det enda ansvar samhället har gentemot medierna är att se till att inga hinder finns för de fria medierna att uppfylla sitt ansvar.¹¹⁴ Han värnar om en fri debatt och en fri marknad.

Presstödsutredningen 2004 som lade fram sitt betänkande 2006 slog fast att dagstidningar som ägs av ett företag eller ingår i en koncern som har ägarintresse i annan dagstidningsutgivning på samma utgivningsort ändå ska kunna vara berättigade till presstöd.¹¹⁵ Motståndarna till presstöd ser inte detta med någon positiv syn då de tycker att starka ägare som får presstöd snedvrider marknaden ännu mer. Erik Månsson, informationsdirektör i Bonnier, framför återigen sitt missnöje:

*”Driftstödet, den största delen av presstödsystemet, var tänkt att stötta tidningar med svag ekonomi. Den tanken har misslyckats. Idag går stora delar av stödet till framgångsrika och vinstgivande medieföretag som köpt, eller samarbeta med, tidningar som får presstöd”*¹¹⁶

Även f.d. pressombudsmannen och chefredaktören Pär-Arne Jigenius tycker att presstödet i praktiken ofta går till förstатidningar. *”Första och andratidningar har insett att de sitter på samma gren. Visserligen sitter andratidningen längst ut där grenen är som svagast men blir räddad av en mer ekonomiskt välmående förstатidning.”*¹¹⁷ En första- och andratidning kan gå samman men ändå behålla andratidningens presstöd. Han menar att trots presstödet så styr marknadskrafterna ändå till sist.

Men det är inte bara 2006 års presstödsbetänkande som bråkar med den frihetliga pressideologins anhängare utan även EU-kommissionen. Först trodde de att kommissionen skulle bli en allierad i kampen mot stödet då EU-kommissionen 2008 fick ett brev ifrån Bonnier-koncernen som ansåg att det svenska presstödet stred emot EU:s regler för statliga stöd varpå kommissionen startade en utredning. De två starka stödmotståndarna och moderata ledamöterna Hans Wallmark och Mats Johansson uttryckte sin upprymdhet så här i debatten:

”Nu har EU-kommissionen i Bryssel tröttnat på det svenska presstödet. Man ska syna detta för att få slut på en snedvridd och diskriminerande statlig stödform. Och det är på tiden att regeringen

¹¹¹ Artikel 4 Dagens Nyheter

¹¹² Artikel 19 Sydsvenskan

¹¹³ Peter Hjärne (född 1952) delägare i Tidnings AB Stampen som bl.a. äger Göteborgs-Posten (www.ne.se)

¹¹⁴ Göteborgs-Posten artikel 1

¹¹⁵ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

¹¹⁶ Artikel 7 Sydsvenskan

¹¹⁷ Artikel 2 Dagens Nyheter

byter strategi i presstödsfrågan. Det kan inte vara statens uppgift att för evigt med cirka en halv miljard kronor per år av skattebetalarnas pengar gynna vissa medieföretag på andras bekostnad. Presstödet kan rent av ha hindrat utvecklingen mot en mer rationell tidningsdistribution.”¹¹⁸

Även om Wallmark och Johansson och andra motståndare hoppades på en avveckling med EU:s hjälp så blev de besvikna. De blev nog också besvikna på sin moderata partikollega och kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth som, enligt regeringens strategi, ändrade ideologi och förflyttade sig till den socialt ansvarsfulla. Hon kom överrens med EU-kommissionen om ett bevarande av presstödet, dock med ett mindre stöd för storstadstidningar.¹¹⁹

Efter över fyrtio år av presstöd i Sverige så har det i grunden aldrig genomgått några större förändringar, trots flera stora pressutredningar. Förändrats har däremot mediemarknaden gjort vilket har avspeglats i debatten. Enligt Erik Månsson har presstödet skadliga effekter. Det finns ingen marknad som i längden kan undgå att förändras. Det gäller även dagstidningsmarknaden. Många villkor har förändrats sedan presstödet infördes på 1970-talet, t.ex. är annonsmonopolet borta då TV har tagit en stor del. Normalt skulle detta lett till en konsolidering¹²⁰ och utslagning av aktörer som inte är bärkraftiga. I stället konserverar presstödet strukturen och skadar möjligheterna för alla tidningar att överleva.¹²¹ Även Pär-Arne Jigenius håller med om detta. Han anser att presstödet är moget för omprövning. Det är till sin konstruktion i princip oförändrat medan medierna och journalistiken förändrats kraftigt under de senaste trettio åren.¹²² Både Månsson och Jigenius menar att presstödet inte har utvecklats i takt med mediemarknaden. På så sätt har den konserverat delar av marknaden vilket betyder att marknaden inte har varit fri som den frihetliga ideologins marknad bör vara.

I presstödsdebatten är begreppet mångfald vanligt förekommande. Innebörden av mångfald skiljer sig åt. För presstödet motståndare betyder en stor mångfald ett stort antal röster i samhällsdebatten oavsett vilket medieslag de använder. De menar också att en och samma tidning kan ha flera politiska röster även om den på ledarsidan är borgerlig eller socialdemokratisk. Göteborgs-Posten arbetar efter denna princip och Peter Hjørne beskriver det i en debattartikel.

”På GP har vi länge insett att vi har ett stort ansvar för debattklimatet i regionen. Successivt har vi därför utökat plats och resurser för debatt- och insändaravdelningarna och bjudit in en lång rad krönikörer med skilda politiska åsikter att skriva på olika platser i tidningen. När Arbetet¹²³ försvann kändes det naturligt och väsentligt att bjuda in tidningens politiske redaktör Lars Wenander att skriva krönikor på GP:s ledarsida.”¹²⁴

Hans Wallmark (M) och Mats Johansson (M) anser att mångfaldsbegreppet kan anses som överspelat. Enligt dem så råder ingen brist på mångfald i åsiktsbildningen i svensk samhällsdebatt i det stora perspektivet. För många är åsiktsutbytet via Internet eller en stark lokalradio långt viktigare

¹¹⁸ Artikel 7 Dagens Nyheter

¹¹⁹ www.government.se

¹²⁰ Konsolidering, förstärkning av ett företags ekonomiska ställning genom minskning av skulderna eller genom ökning av eget kapital, t.ex. genom en nyemission (www.ne.se)

¹²¹ Artikel 6 Göteborgs-Posten

¹²² Artikel 2 Dagens Nyheter

¹²³ Arbetet, socialdemokratisk morgontidning, grundad i Malmö 1887, lades ner 2000, hade en västsvensk edition (Göteborg) (www.ne.se)

¹²⁴ Artikel 1 Göteborgs-Posten

än att det skall finnas ännu en tryckt lokaltidning på orten.¹²⁵ Journalisten Johnny Stammaing håller med. *”Utvecklingen av hela medielandskapet skapar så många olika plattformar att ingen modern politiker anser att förutsägbara ledare förmedlade med trycksvärta är någon het opinionsbildare. De som hörs och syns idag är de som håller på med blogg och Twitter.”*¹²⁶ Den flitige debattören Erik Månsson anser att läsarnas behov av mångfald säkerställs bara om tidningsägarna respekterar redaktionell frihet, integritet och oberoende.¹²⁷

Redaktionell frihet, integritet och oberoende är beskrivande uttryck för den frihetliga pressideologin. Peter Hjörnes princip att många olika politiska röster ska få höras i Göteborgs-Posten harmonierar också med den frihetliga ideologin då ett för litet antal pressröster kan göra att en viss information som når publiken inte är sanningsenlig och tillförlitlig. I ett demokratiskt samhälle finns det många som vill göra sig hörda och frihetsideologerna vill låta alla som har något att säga i samhällliga frågor få göra det oavsett om det är sant eller inte. Det är publiken som ska bestämma vad de ska tro på och ta till sig och sanningen ska till sist vinna enligt John Miltons ”self-righting-principle”.¹²⁸

Stig Hadenius, professor i journalistik och försvarare av presstödet, befinner sig mellan den frihetliga ideologin och den socialt ansvarsfulla då han anser att en sund marknad kan finnas även med ett presstöd. *”Det är tack vare presstödet som det finns en sund konkurrens i Stockholm mellan Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.”* Han säger att *”båda tidningarna har förändrats och förbättrats säkerligen beroende på att de varje morgon kan jämföra med vad den andra har åstadkommit. Vilka nyheter är missade? Vilka grepp har konkurrenter tagit som vi inte tänkt på?”*¹²⁹ Det hade de inte kunnat om bara den ena var existensberättigad enligt den frihetliga ideologin.

Den enda som jag funnit i analysen som direkt kritiserar den frihetliga ideologin är Berit Andnor (S):

*”Folkpartiet och moderaterna har tidigare sett dagspressen som vilken vara som helst som ska lyda helt under marknadskrafterna. Man väljer då att blunda för dagspressens roll som opinionsbildare och som en del av de demokratiska Sverige. En fri press och tryckfrihet blir mindre värd i praktiken om bara några få röster tillåts göra sig hörda.”*¹³⁰

För henne är pressen fri om det finns många konkurrerande dagstidningar av olika politiska färg. För frihetsideologerna är pressen fri om alla dagstidningar konkurrerar under lika villkor.

5.2.1 SAMMANFATTNING

Kämparna för den frihetliga ideologin tycker att presstödet utgör en osund anknytning mellan staten och dagspressen och att stödet stör dagspressens uppgift att granska riksdag och regering och deras roll som ”vakthund”. En tidning är inte fri som står i ekonomiskt beroende av statsmakten. Presstödet snedvrider konkurrensen och strider mot den frihetliga tanken om att framgångar för medieföretag endast ska bestämmas av marknaden. Att lönsamma mediekoncerner köper presstödstagande tidningar och får behålla stödet trots koncernens starka ekonomiska resurser

¹²⁵ Artikel 7 Dagens Nyheter

¹²⁶ Artikel 20 Dagens Nyheter

¹²⁷ Artikel 6 Göteborgs-Posten

¹²⁸ ”Self-righting-principle” vilket innebär att sanningen till sist vinner (Siebert m.fl. 1984)

¹²⁹ Artikel 16 Svenska Dagbladet

¹³⁰ Artikel 8 Svenska Dagbladet

upprör stödmotståndarna som tycker att detta är ytterligare ett slag mot fri konkurrens. De tycker även att presstödet är en kvarleva ifrån tidigt 1970-tal som inte följt utvecklingen på mediemarknaden. Utformningen av stödet konserverar marknaden istället för berika och utveckla den. De anser att det går att få en mångfald av röster trots ett mindre antal tidningar men tidningar som är lönsamma. Det går också att sprida politiska åsikter och opinion i andra medieslag än dagstidningar, t.ex. Internet.

5.3 IDEOLOGIN OM SOCIALT ANSVAR

Enligt ideologin om socialt ansvar har medborgaren en skyldighet att informera sig. Pressen ska tillhandhålla en sanningsenlig, övergripande och intelligent förmedling av dagens händelser. Trovärdigheten ökar om tidningarna presenterar innehållet i artiklar från flera källor. Pressen ska fungera som ett forum för utbytande av kommentarer och kritik och de ska vara en förmedlare av samhällsdiskussioner. Alla samhällets sociala grupper ska vara representerade och samhällets mål och värderingar ska kommuniceras. Pressen ska ha sin bas i privat företagande.

Så långt kan man säga att den är överens med den frihetliga ideologin och ideologin om socialt ansvar har sin bas i den frihetliga. Skillnaderna uppstår i synen på staten. Ideologin om socialt ansvar anser att friheten från staten är viktig men staten ska inte bara tillåta frihet utan också stödja den. Staten ska hjälpa samhället att ha tillgång till de tjänster de får av massmedier ifall mediebranschen själv inte klarar att tillgodose behovet.

Det är utifrån skillnaderna från den frihetliga ideologin som jag funnit argument i artiklarna där författarna förespråkar en ideologi om socialt ansvar. Dessa författare är oftast positiva till ett bevarande av presstödet.

En sund och stimulerande konkurrens i ett socialt ansvarsfullt perspektiv handlar om att det ska finnas många dagstidningar med olika ägare. Bo Bernhardsson (S) säger *"argumentet för presstöd är att upprätthålla konkurrens och mångfald på tidningsmarknaden"* och han fortsätter *"mångfalden måste bäras upp av konkurrerande medieföretag, med olika ägare, självständig nyhetsjournalistik, egen debatt- och kulturredaktion och egna politiska kommentarer."*¹³¹

Robert Sundberg, ledarskribent på socialdemokratiska Dala-Demokraten anser att presstödet har möjliggjort att Sverige, till skillnad mot många andra länder, i över trettio år i stora delar av landet haft en mångfald i utbudet av morgontidningar och har därigenom fler åsikter och skildringar än bara en enda tidning kunnat förse oss med. Läsaren har därmed kunnat få en frihet i sitt tidningsval och den i regionen dominerande tidningen har fått en stimulerande konkurrens.¹³²

Som ni märker är begreppet mångfald ett viktigt värdeord för dem som vill bevara presstödet. Mångfalden för dem innebär att det ska finnas ett stort antal dagstidningar som kan driva opinion- och åsiktsbildning. Journalisten Hans Schöier menar att *"försvinner presstödet försvinner många tidningar, där av ett tiotal som har fått sin tillflykt hos värdtidningar. Då tar mångfalden stryk. Förlorar gör både demokratin och yttrandefriheten."*¹³³ Berit Andnor (S) framhåller Sverige som ett

¹³¹ Artikel 1 Svenska Dagbladet

¹³² Artikel 2 Sydsvenskan

¹³³ Artikel 4 Svenska Dagbladet

föregångsland när det gäller att bevara mångfalden av dagstidningar. Hon säger att *”Sverige är inom EU, tillsammans med Finland, helt i en klass för sig när det gäller läsning av dagstidningar. En starkt bidragande orsak till detta är det svenska systemet för presstöd. Stödet är utformat på ett så smart sätt att det bidrar till att låta de så kallade andratidningarna överleva, utan att stödet i sig hotar förstatidningarnas existens.”*¹³⁴

Man kan se att kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (M) och alliansregeringen har kommit fram till samma slutsats som Berit Andnor efter att EU-kommissionen ifrågasatte presstödet förenlighet med EU:s regler för statliga stöd.

*”Regeringen kommer i sin dialog med EU-kommissionen, att förklara varför presstödet behövs och att det är proportionerligt i förhållande till den snedvridning som ett statligt stöd kan innebära för konkurrens på den inre marknaden.”*¹³⁵

Hade EU-kommissionen kommit fram till att presstödet strider mot reglerna för statliga stöd så hade säkerligen de flesta andratidningar behövt lägga ner har alliansregeringen insett. Kulturministern övertygade kommissionen om att presstödet är viktigt. Därmed skiljer hon sig som moderat politiker ifrån sitt partis vanliga inställning till presstödet. Alliansregeringen har valt att inte avveckla presstödet och det kan bero på att många tidningar har centerpolitisk ledarsida och att Centerpartiet som en del av regeringen, har värdegrunden att stödet bör finnas kvar. Som kulturminister kommunicerar Lena Adelsohn Liljeroth regeringens ståndpunkt och säger såhär:

*”Regeringen anser att det behövs ett särskilt stöd till marknadsmässigt svagare tidningar för att säkerställa att läsarna får en reell valfrihet. Det är skälet till att regeringen försvarar det svenska presstödet. Det utgör ett viktigt instrument för att värna mångfalden på tidningsmarknaden.”*¹³⁶

Även kulturministern använder mångfalden som ett uttryck för ett stort antal dagstidningar liksom oppositionspolitikerna Margareta Israelsson (S), Esabelle Dingizian (MP) och Siv Holma (V).

*”Människors värderingar och åsikter påverkas i stor utsträckning av allt det som sänds eller publiceras via massmedia. Därför är det viktigt att värna och stärka en mångfald av oberoende massmedier som tillsammans kan uppfylla viktiga funktioner i ett demokratiskt samhälle: neutral nyhetsförmedling, granskning av maktutövning och en plattform för såväl folkbildning som kultur, idrott och fri debatt.”*¹³⁷

Ett stort antal journalister, chefredaktörer och direktörer, anställda i socialdemokratiska tidningar som ingår i Pres(s)gruppen, en sammanslutning av Sveriges prenumererade S-tidningar, anser att medborgarna har rätt till mångfald. De säger att presstödet syfte är att stärka en levande demokrati och ska medverka till att medborgare har tillgång till en allsidig nyhetsinformation och mångfald inom opinions- och åsiktsförmedling. De anser att dagspressen har en särskild betydelse för detta, inte minst när det gäller lokala och regionala samhällsfrågor.¹³⁸

¹³⁴ Artikel 8 Svenska Dagbladet

¹³⁵ Artikel 5 Svenska Dagbladet

¹³⁶ Artikel 20 Svenska Dagbladet

¹³⁷ Artikel 18 Svenska Dagbladet

¹³⁸ Artikel 22 Dagens Nyheter

Wanja Lundby-Wedin (f.d. LO:s ordförande) och Göran Larsson (medieutredare för LO) understryker statens ansvar för mångfalden i medierna.¹³⁹ ”Ansvaret för att garantera mångfald i medierna måste ytterst vara regeringens och riksdagens” och de anser att alla har ett ansvar för demokratin och medierna framför allt. Men det är inte medierna som ska sätta spelreglerna för demokratin utan det är demokratin som ska sätta spelreglerna för medierna. Staten har en skyldighet att informera men medborgaren i en socialt ansvarsfull demokrati har också en skyldighet att skaffa sig information. Pär-Arne Jigenius, som egentligen är motståndare till presstödet, anser att detta är dagens stora problem utifrån en demokratisk synvinkel, att det finns så många tidningslösa hushåll.¹⁴⁰

Som jag har sagt tidigare så är uppfattningen bland stödets motståndare att tidningskoncerner kan köpa upp presstödsberoende tidningar och ändå behålla presstödet som en inkomstkälla. Ett antal forskare vid JMG, Stockholms Universitet påpekade detta i en debattartikel i Dagens Nyheter:

”Presstödet i sin nuvarande utformning och tillämpning skapar alltså incitament för minskad konkurrens och ökad ägarkoncentration på det lokala planet, tvärtemot den ursprungliga idén om ökad konkurrens och mångfald. Därmed motverkas i ägarledet den mångfald av pressröster och mediekanalet som både läsare och annonsörer i medierna behöver”

”Merparten av presstödet till flerdagarsutgivna landsortstidningar tillfaller nu koncerner med lokala annonsmonopol. Presstödet gynnar en stärkt ägarkoncentration och hotar att missgynna mångfalden av röster”¹⁴¹

Presstödsförespråkarna försvarar detta med att utan presstöd skulle alla olönsamma tidningar läggas ner och vi skulle få en monopolsituation på dagstidningsmarknaden. Journalisterna Christer Sandberg och Katrin Säfström på Svenska Dagbladet svarar på JMG-forskarnas kritik:

”Presstödet är inte vår största inkomstkälla, det är annonsintäkterna och abonnemangintäkter. Men ärligt talat är stödet avgörande för vår fortsatta utgivning. Försvinner stödet läggs tidningarna ner inom några månader. Får forskarna som de vill blir det bara en version av verkligheten. Mångfalden försvinner, konsekvenserna blir då verkligen monopol.”¹⁴²

Ideologin om socialt ansvar får ta emot betydligt mer svidande kritik än den frihetliga ideologin enligt vad undersökningen har visat. Presstödet är ett signum för ett social ansvarstagande där tanken är att konkurrens i form av många ägare ska finnas och en stor mångfald av dagstidningar. Många motståndare anser att presstödet har blivit en inkomstkälla som dagens mediekoncerner utnyttjar när de köper upp landets andratidningar på orter där de redan äger förstetidningen. Det förekommer också att presstödsberoende tidningar går samman med varandra och anpassar sin verksamhet så att de kan få ut maximalt belopp i presstöd.

”En slutsats som kan dras är att stödet knappast har uppfyllt sitt ursprungliga syfte att bevara ett stort utbud av olika dagstidningar på de lokala marknaderna. Stödstrukturens utformning kan rent av ha hindrat utvecklingen mot en mer rationell tidningsdistribution och bidragit till att företagen i ökad utsträckning anpassat sig efter stödformerna.”¹⁴³
Hans Wallmark (M) och Mats Johansson (M)

¹³⁹ Artikel 1 Dagens Nyheter

¹⁴⁰ Artikel 1 Sydsvenskan

¹⁴¹ Artikel 3 Dagens Nyheter

¹⁴² Artikel 2 Svenska Dagbladet

¹⁴³ Artikel 7 Dagens Nyheter

"Presstödet har inte kunnat förhindra att Arbetet och Stockholms-Tidningen lades ner. Och trots ett generöst presstöd bildar första- och andratidningar gemensamma bolag. Behövs presstödet överhuvudtaget och är det i så fall rätt utformat?"¹⁴⁴

Pär-Arne Jigenius (f.d. pressombudsman och chefredaktör)

"Just nu går Arbetarbladet (S) och Gefle Dagblad (liberal) samman och bildar ett nytt tidningsbolag. På andra håll har första- och andratidningar gjort samma sak. Sker detta trots eller tack vare presstödet? Skall presstödet på dessa orter utgå som ingenting har hänt? Vilket är bäst: Att två tidningar på en ort söker minimera sina kostnader eller att den ene slentrianmässigt försöker maximera presstödet?"¹⁴⁵

Pär-Arne Jigenius (f.d. pressombudsman och chefredaktör)

"Idag har presstödet blivit ett lotteri där även starka ägare kan dra högsta vinsten. Det finns ingenting som tyder på att presstödet lett till ett rättvisare samhälle. Tvärtom skulle pengarna kunna användas bättre. Ur rättviseperspektiv finns mycket goda skäl att helt ompröva presstödet."¹⁴⁶

Erik Månsson (Informationsdirektör Bonnier AB)

Motståndarna för presstöd och ideologin om socialt ansvar tillhör oftast de politiska partier som oftast inte har någon partirogen press. Det ligger då nära för dem att kritisera presstödsberoende tidningar att presstödet i realiteten är ett partistöd.

"I en medievärld med en allt snabbare förändringstakt har de ursprungliga motiven för detta snedvridande producentstöd passerats; det som skulle fungera som hjälp till självhjälp för omställning under en övergångsperiod har i stället blivit ett permanent förlusttäckningsbidrag med partipolitisk slagsida."¹⁴⁷

Birgit Friggebo (FP) och Mats Johansson (M)

Friggebos folkparti har ingen partipress men man kan ställa sig frågan om inte Mats Johansson (M)¹⁴⁸ kastar sten i glashus här eller så har han tagit helt avstånd ifrån sitt förflutna. Hans tidigare yrke, innan han blev riksdagsledamot, var bl.a. politisk chefredaktör på Svenska Dagbladet, den tidning som har moderat ledarsida och som tar emot mest presstöd av alla dagstidningar i Sverige.¹⁴⁹

Johnny Stamming, mångårig VD och chefredaktör på presstödsberoende tidningar, ser med skammens rodnad tillbaka på sina tjugofem år i trycksvärtebranschen, som han uttrycker det. Han erkänner att det inte gick rätt till och att han var en del av det. Det var mycket viktigt att lära sig reglerna för presstöd, tänja lite på dem utifrån aktivt lärande med andra A-presseledare.¹⁵⁰ Att maximera presstödet upptog en stor del av agendan. Det handlade om att fixa med upplagan, gratisexemplar, procentsatser på kraftigt rabatterade exemplar osv. säger han. *"Presstödet har aldrig varit till för annat än att använda skattepengar till egna politiska intressen. Partistöd alltså!"*¹⁵¹

¹⁴⁴ Artikel 1 Sydsvenskan

¹⁴⁵ Artikel 3 Sydsvenskan

¹⁴⁶ Artikel 6 Göteborgs-Posten

¹⁴⁷ Artikel 4 Dagens Nyheter

¹⁴⁸ Källa Mats Johansson Artikel 4 Dagens Nyheter

¹⁴⁹ www.presstodsnamnden.se

¹⁵⁰ A-pressen, dagstidningsföretag ägt gemensamt av det socialdemokratiska partiet (SAP) och Landsorganisationen (LO), gick i konkurs 1992 (www.ne.se)

¹⁵¹ Artikel 20 Dagens Nyheter

5.3.1 SAMMANFATTNING

Den socialt ansvarsfulla ideologin är en utveckling av den frihetliga ideologin där ansvar och synen på staten har blivit en annan. Staten ska lägga sig i och stödja friheten, inte bara låta den vara. Klarar inte mediebranschen att låta alla röster höras så får staten se till att de görs. En sund konkurrens är en konkurrens av många tidningar och många ägare. En mångfald består av många tidningar och inte bara av många mediekanaler. Presstödet har möjliggjort detta anser anhängarna av den socialt ansvarsfulla ideologin. Sverige är ett föregångsland med alla våra dagstidningar och att vi har lyckats motverka tidningsmonopol. Även alliansregeringen har anslutit sig till denna ideologi. Men kritiken mot den är hård ifrån den frihetligas förespråkare. EU har ifrågasatt den men blivit övertygad. Det har dock många andra inte blivit som tycker att presstödet utnyttjas av mediekoncerner och att stödet i själva verket är ett partistöd.¹⁵²

5.4 SUMMERING AV DEN KVALITATIVA DELEN

Den auktoritära pressideologin fungerar som en bricka i det politiska spelet då den används som en skrämseltaktik av både förespråkarna av presstödet och av dem som vill avveckla det. Båda sidor är överens om att den auktoritära pressideologin för länge sedan har spelat ur sin rätt i Sverige men man vill gärna utse sin motståndare som en förespråkare av den. Genom att använda den som ett retoriskt verktyg i debatten skapar man en dramaturgi då man drar varandras åsikter till ytterligheter. De som är för presstödet försöker måla upp en bild där den borgerliga pressen lever under ett auktoritärt förhållande till den borgerliga alliansregeringen. De som är emot tycker att presstödet är ett auktoritärt kontrollverktyg som staten använder för att styra och reglera dagspressen.

Den leninistiska pressideologin har inte satt något avstamp i debatten kring det svenska presstödet. Eftersom den är en del av ett förtryck mot människor så ska vi vara glada för att den aldrig har tillämpats i Sverige och därför heller aldrig har satt några traditioner i den svenska pressen. Den fungerar inte heller som en skrämseltaktik i debatten som den auktoritära ideologin gör och det som den står för har heller aldrig nämnts i artiklarna. Trots det så är den en del av bilden av hur pressens funktioner ser ut i olika länder och tyvärr så har leninistiska pressideologin fortfarande inflytande, t.ex. i Nordkorea.¹⁵³

Den frihetliga ideologin har en stor skara anhängare i debatten och främst av dem som är emot presstödet. Även om det uttalas att pressen har rätten och skyldigheten att tjäna som en granskare av riksdag och regering där det inte ska få finnas några band mellan statsmakterna och medierna så anser jag att denna ideologi främst handlar om villkoren för en fri ekonomisk marknad, oavsett vilken bransch det egentligen gäller, och det är det som framhålls i debatten. De främsta argumenten som förespråkarna av den frihetliga ideologin har är att dagspressen ska vara fri från statlig inverkan och ska få verka på en kommersiell marknad där fri konkurrens råder under lika villkor. Det är marknadskrafterna som bestämmer vilka tidningar som ska få lyckas, oavsett vilken politisk tillhörighet som gäller. Det finns således inga djupare argument om vad dagspressen har för roll för utvecklingen av en demokrati såsom ideologin om socialt ansvar har. Mångfaldsbegreppet har de

¹⁵² Partistöd, ekonomiskt stöd som sedan 1966 enligt särskild lag utgår till politiskt parti, som är representerat i riksdagen, utformat som bidrag till dels partiernas allmänna verksamhet, dels deras riksdagskanslier (www.ne.se)

¹⁵³ www.ne.se

dock tagit till sig men har försett det med en annan innebörd. Mångfald är antalet medieröster och dessa kan få komma till tals i alla möjliga medieslag, det är inte bara dagspressen som ska stå för mångfalden. Den frihetliga ideologin får inte mycket kritik i debatten då mycket av dess innehåll också ligger till grund för ideologin om socialt ansvar. Skillnaden är just det ansvar som dagspressen har och att staten tillåts att värna om detta ansvar.

För ideologin om socialt ansvar handlar mångfalden om ett stort antal dagstidningar med ett stort antal olika ägare. Det är tydligt att presstödet har sin bas i den socialt ansvarsfulla ideologin där dagspressens funktion och dess del i den demokratiska processen framhålls. Anhängarna ser inte dagstidningsbranschen som vilken bransch som helst. Därför tycker de att det är viktigt att rädda tidningar som bidrar till det demokratiska samhället om inte tidningarna klara att överleva för egna krafter. Man kan säga att den socialt ansvarsfulla ideologin sätter ner foten mot den frihetliga och kräver att dagspressen inte bara ser till marknadskrafterna utan också tar ansvar för sin funktion som demokratibärare. Medborgaren har rätt att bli informerad på ett sanningsenligt sätt och dagspressen har skyldighet att informera på ett sätt som är övergripande och intelligent. Stödet värnar om en mångfald där många olika ägare tillsammans kan ta ansvar för att informera medborgarna, och låta medborgarna komma till tals. Presstödet har gjort Sverige unikt eftersom det hjälpt till att bevara ett stort antal dagstidningar. Skulle stödet försvinna skulle både demokratin och yttrandefriheten förlora på det. Det finns en majoritet i debatten som har denna övertygelse och även den nuvarande alliansregeringen. Men kritiken är hård ifrån de frihetliga förespråkarna och för dem handlar det inte om ansvar, det handlar om en fri konkurrens och en fri marknad. Stödet snedvrider marknadskrafterna och presstödet hamnar till sist på lönsamma mediekoncerners bankkonton. Presstödet leder till ökad ägarkoncentration och motverkar ägarmångfald. De tidningar som inte blir uppköpta eller går samman med andra få ändå lägga ner till sist, trots sitt stöd från staten. Det är inte ansvarsfullt anser motståndarna.

5.5 HUR SER DEBATTEN UT?

I detta avsnitt ges en presentation av studiens kvantitativa resultat. Här visar jag hur fördelningen av artiklarna ser ut i de fyra dagstidningarna och hur antalet artiklar varierar under olika år. Jag visar hur fördelningen mellan grupperna för, emot och övriga ser ut i respektive tidning och ger en redovisning av hur stora de olika grupperna är i debatten. Jag presenterar också vilka det är som debatterar och på vilken sida respektive person ställer sig. I delen över de politiska deltagarna vill jag visa om blockpolitiken har någon effekt, står alliansen och oppositionen på var sin sida i debatten eller kan åsikterna om presstödet blandas trots olika politiska och ideologiska övertygelser? Jag börjar dock denna kvantitativa del med att visa vilka positiva (plus) och negativa (minus) argument som oftast lyfts fram i debatten mellan anhängarna för presstödet och anhängarna emot.

5.5.1 POSITIVA OCH NEGATIVA ARGUMENT I DEBATTEN

Tabellen nedan visar de plus- och minusargument som ofta används i artiklar som är skrivna av respektive förespråkare.

	PLUSARGUMENT	MINUSARGUMENT
FÖR PRESSTÖD	Mångfald i form av olika ägare (16) Opinionsbildning (9) Konkurrens i form av olika ägare (7) Demokrati (7) Oberoende/frihet (7) Fri debatt (5)	Monopol (6) Maktkoncentration (6) Bonnier dominans (6) Mediekoncerner (4) Kommersiell marknad (4)
EMOT PRESSTÖD	Mångfald i olika mediekkanaler (8) Tidningar kan spegla alla opinioner (4) Tidningar läggs ner trots presstöd (4) Fri konkurrensmarknad (3) Opinion kan skapas i olika kanaler (3)	Lönsamma mediekoncerner får presstöd (9) Snedvrider konkurrens (9) Staten ska hållas utanför (7) Ägarkoncentration (6) Minskar konkurrens (4) Partipolitiskt egenintresse (4)

Tabell 5.1 (Antalet artiklar för är 30 st och antalet artiklar emot är 23 st. Siffrorna inom parentes är antalet artiklar som lyfter fram detta argument)

Sidan för presstöd lyfter ofta fram sin bild av mångfald, där det finns ett stort antal dagstidningar som ägs av fler olika ägare och där konkurrensen mellan dessa är livlig. Värdeord är demokrati och opinionsbildning. De framhåller att tidningarna är viktiga i ett demokratiskt perspektiv där opinionsbildning och debatt ska vara fri och där tidningarna ska verka i en journalistisk frihet ifrån staten.

Minusargument är förekomsten av monopol på dagstidningsmarknaden utan ett presstöd. De anser att mediekoncernernas maktkoncentration kommer att vara total om endast den kommersiella marknaden bestämmer förutsättningarna. Bonnierkoncernen får ofta bära hundhuvudet i diskussionen om konkurrenssituationen.

Emotsidan anser att mångfalden av röster finns i olika kanaler, inte bara i dagspressen. I alla kanaler kan det drivas opinion och politiska åsikter av olika sort men den kan även drivas i form av krönikor och debattartiklar i alla dagstidningar oavsett vilken politisk tillhörighet de har. Tidningarna ska få verka på en fri marknad och trots att det finns ett presstöd så tvingas en del tidningar ändå till nedläggning.

Emotsidans minusargument är att lönsamma mediekoncerner får presstöd, trots starka ekonomiska resurser. Det leder till en ägarkoncentration som minskar och snedvrider konkurrensen. Staten ska hållas utanför mediemarknaden och presstödet ska anses som partistöd när det i huvudsak bara går till socialdemokratiska och centerpartistiska tidningar.

5.5.2 ANTALET ARTIKLAR OCH FÖRDELNINGEN I TIDNINGARNA

I tabell 5.2 ser vi fördelningen och aktiviteten av debatten i de fyra tidningarna från 2003 till 2013. Under 2003 fanns ingen politisk debatt utan bedrevs till störst del av mediedirektörer och journalister. En pressutredning tillsattes 2004 och gjorde sitt arbete fram till 2006 vilket gjorde att debatten var lugnare under 2004 och 2005. Den tog sedan fart 2006 när utredningen lade fram sitt slutbetänkande.¹⁵⁴ 2007 hade alliansregeringen tillträtt och debatten tog fart med frågeställningen vad en borgerlig regering skulle göra med presstödet. 2008 tilltog debatten kraftigt med att EU ifrågasatte stödets förenlighet med regler för statligt stöd. Sedan 2009 och fram till idag har debatten legat på en lugn nivå.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Totalt
Svenska Dagbladet	0	1	1	2	4	14	0	0	0	0	0	=22
Dagens Nyheter	2	0	1	2	2	11	2	1	0	2	1	=24
Sydsvenskan	3	0	0	3	4	2	3	2	2	2	1	=22
Göteborgs-Posten	4	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	=9
Totalt	9	1	5	8	11	27	5	3	2	4	2	=77

Tabell 5.2 (Siffrorna står för antalet artiklar fördelat per tidning och år)

5.5.3 FÖRDELNINGEN I PROCENT MELLAN FÖR OCH EMOT

Tabell 5.3 redogör för hur artiklarna är fördelade i de olika tidningarna. Det finns en majoritet av debattörerna som är för presstöd och deras arena för debatt är främst Svenska Dagbladet. De som är emot har sin främsta arena i Sydsvenskan. Debattörerna som inte tar ställning för eller emot kommunicerar främst i Dagens Nyheter. Totalt sett är Dagens Nyheter också den tidning som publicerat flest debattartiklar som berör stödet. Göteborgs-Posten är den tidning som berör ämnet minst.

¹⁵⁴ SOU 2006:8 Mångfald och räckvidd

	Svenska Dagbladet	Dagens Nyheter	Sydsvenskan	Göteborgs-Posten	Totalt antal	Totalt %
FÖR	17 st 77 %	4 st 17 %	8 st 36 %	1 st 11 %	30 artiklar	Artiklar FÖR 39 %
EMOT	1 st 5 %	9 st 37 %	11 st 50 %	2 st 22 %	23 artiklar	Artiklar EMOT 30 %
ÖVRIGA	4 st 18 %	11 st 46 %	3 st 14 %	6 st 67 %	24 artiklar	Artiklar ÖVRIGA 31 %
Totalt	22 st	24 st	22 st	9 st	77 artiklar	

Tabell 5.3 (Procentalen under varje siffra utgör procentsatsen som antalet artiklar per tidning utgör i den grupp den tillhör, för, emot eller övriga)

(Med gruppen övriga menas debattörer som inte tar ställning för eller emot, det vill säga till ett bevarande eller ett avskaffande av presstödet. Deras artiklar handlar istället om att förklara, ifrågasätta eller ge förslag på förändringar i delar av stödet eller stödet i sin helhet.)

5.6 VILKA ÄR DET SOM DEBATTERAR PRESSTÖDET?

5.6.1 POLITIKER

Så här ser fördelning ut mellan de olika riksdagspartierna och hur väl dess representanter har uttalat sig i presstödsdebatten. Det är Socialdemokraterna som är mest aktiva i debatten och Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är minst aktiva. Varken Kristdemokraterna eller Sverigedemokraterna har någon partipress som de vill försvara och som är beroende av presstöd men trots det så är deras engagemang litet gällande en avveckling av stödet. Kristdemokraterna har dock sagt att de vill behålla stödet då de tycker att dagstidningarna fyller en viktig funktion i ett demokratiskt samhälle.¹⁵⁵ Alla riksdagspartiet har yttrat sig i frågan vid något tillfälle.

MODERATERNA	FOLKPARTIET	KRISTDEMOKRATERNA	CENTERPARTIET
Lena Adelsohn Liljeroth (Kulturminister) (7) Mats Johansson (4) Hans Wallmark (4)	Helen Dyrssen (1) Birgitta Ohlsson (Demokratiminister) (1) Birgit Friggebo (1) Lars Leijonborg (f.d. Partiledare, f.d. Utbildningsminister, och f.d. Högskole- och forskningsminister) (1)	Dan Kihlström (1)	Anders Åkesson (1) Karl Erik Olsson (1)
SOCIALDEMOKRATERNA	VÄNSTERPARTIET	MILJÖPARTIET	SVERIGEDEMOKRATERNA
Sören Thunell (1) Bo Bernhardsson (4) Helene Petersson (2) Leif Pagrotsky (2) (f.d. Kulturminister) Margareta Israelsson (2) Morgan Johansson (1) Berit Andnor (1) Bengt Göransson (1) Lars Stjernkvist (1) Marita Ulvskog (1)	Charlotta Bjälkebring (1) Siv Holma (1)	Niclas Malmberg (2) Esabelle Dingizian (1)	Per T K Wahlberg (1)

Tabell 5.4 (siffrorna inom parantes står för antal artiklar personen har varit författare/medförfattare till. De som är benämnda med minister eller f.d. minister har/innehade dessa titlar när de skrev artiklarna)

¹⁵⁵ Artikel 7 Svenska Dagbladet

Av politikerna är det fyra stycken som uttalade sig i egenskap av ministrar. Lena Adelsohn Liljeroth är den mest aktiva debattören som kulturminister då hon skrivit sju artiklar. Leif Pagrotsky har skrivit två artiklar som tidigare kulturminister och kulturpolitisk talesperson för Socialdemokraterna. Birgitta Ohlsson, demokratiminister och Lars Leijonborg, f.d. partiledare, f.d. utbildningsminister och f.d. högskole- och forskningsminister har vardera skrivit en debattartikel.

Av riksdagsledamöterna är Mats Johansson (M), Hans Wallmark (M) och Bo Bernhardsson (S) de mest aktiva debattörerna med fyra debattartiklar vardera.

5.6.1.1 FÖRDELNINGEN MELLAN OCH INOM DE POLITISKA BLOCKEN

I tabellen nedan syns i vilka dagstidningar som politikernas artiklar har publicerats och om artikeln har tagit ställning för eller emot presstödet. Intressant att notera är att Moderaterna och Folkpartiet, som vanligtvis är starkast emot presstödet, är delade i sin uppfattning här. Det beror på att alliansregeringens samlade åsikt är ett bevarande av stödet. Moderata kulturministern Lena Adelsohn Liljeroth kommunicerar, i sin egenskap av minister, regeringens ståndpunkt och har därför ställt sig positiv i fyra artiklar i Svenska Dagbladet. Folkpartistiska demokratiministern Birgitta Ohlsson har utifrån samma skäl ställt sig positiv i en artikel i Sydsvenskan. Här finns alltså en förflyttning över de politiska blockgränserna. Dessa partiets riksdagsledamöter kan däremot kommunicera sin egen ståndpunkt och behöver inte ta hänsyn till regeringsalliansen. Det som också är intressant att notera är att Centerpartiet inte har yttrat sig i debatten när det gäller att ta parti för eller emot. Centern och Socialdemokraterna var de två partier som tillsammans fick till stånd ett presstöd på 1970-talet för att rädda sina respektive partitidningar.¹⁵⁶ Politiker i Centerpartiet har däremot yttrat sig under gruppen övriga som ni ser i nästa tabell.

	ALLIANSEN								OPPOSITIONEN							
	(M)		(FP)		(KD)		(C)		(S)		(V)		(MP)		(SD) ÖVR.	
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
Svenska Dagbladet	4								8		1		1			
Dagens Nyheter		5		2					2				1		1 (LO)	
Sydsvenskan			1													1 (SD)
Göteborgs-Posten																

Tabell 5.5 (Siffrorna står för antalet artiklar per tidning och parti samt vilken sida de tar i debatten. Jag har valt att benämna LO som en politisk organisation)

Tabell 5.5 visar att Svenska Dagbladet har 14 artiklar som är positiva till presstöd och ingen som är emot. Således utgör tidningen den största arenan för politiker som vill bevara stödet. De som vill avveckla stödet yttrar sig oftast i Dagens Nyheter där 7 artiklar är emot men här finns också 3 artiklar som är för. Det är alltså mer debatt mellan för och emot i Dagens Nyheter än i Svenska Dagbladet. I

¹⁵⁶ Hadenius m.fl. (2011)

Sydsvenskan är det dött lopp med en artikel för och en emot. Göteborgs-Posten har inga artiklar varken för eller emot och utgör därmed ingen arena för politikerdebatt om presstödet.

5.6.1.2 FÖRDELNINGEN AV AVTIKLAR SOM INTE TAR STÄLLNING FÖR ELLER EMOT

Nedan i tabell 5.6 ser ni att politikerna har debatterat presstödet utan att ta ställning för eller emot. Skälet har då istället varit att ställa sig frågande till stödet samt att förklara eller ifrågasätta delar av det. Det handlar också om hur de vill se förändringar i stödet eller hur de tänker sig att anpassa stödet för framtiden. Tabellen visar att Dagens Nyheter är den största arenan för artiklar som inte tar ställning för eller emot.

	ALLIANSEN				OPPOSITIONEN			
	(M)	(FP)	(KD)	(C)	(S)	(V)	(MP)	(SD) ÖVR.
Svenska Dagbladet	1			1				
Dagens Nyheter	3	1	1	1	3	1	1	
Sydsvenskan	1	1			1			
Göteborgs-Posten	1							

Tabell 5.6 (Siffrorna utgör antalet artiklar som handlar om kriterierna som jag nämnde ovan)

5.6.2 TIDNINGSCHEFER OCH ÄGARE

Nedan ser vi en redovisning av hur tidningschefer och ägare ställer sig till presstödet. Svenska Dagbladet är den tidning som tar emot mest driftsstöd av alla dagstidningar med 53 700 000 kr för år 2013¹⁵⁷. Att tidningens VD Raoul Grünthal därför debatterar för ett bevarande av presstödet är inte förvånande. Varken Göteborgs-Posten eller Bonnierkoncernens tidningar tar emot presstöd vilket gör att dessa tidningars direktörer är emot stödet. Pär-Arne Jigenius, som vi känner igen som kritiker från ideologin om socialt ansvar, har tydligt tagit ställning emot presstödet.¹⁵⁸

FÖR	EMOT	ÖVRIGA
Raoul Grünthal (1) (VD Svenska Dagbladet)	Peter Hjärne (2) (Delägare i Stampen) Lennart Wiklund (1) (Koncerndirektör Bonnier AB) Erik Månsson (2) (Informationsdirektör Bonnier AB) Pär-Arne Jigenius (4) (F.d. pressombudsman) ¹⁵⁹	

Tabell 5.7 (siffrorna inom parantes står för antal artiklar personen har varit författare/medförfattare till)

¹⁵⁷ www.presstodsnamnden.se

¹⁵⁸ Artikel 2 Dagens Nyheter och artikel 1 Sydsvenskan

¹⁵⁹ Pressombudsman PO, ombudsmannainstitution med uppgift att behandla anmälningar om avvikelser från god publicistisk sed i tidningar och tidskrifter (www.ne.se)

5.6.3 MEDIEFORSKARE OCH PROFESSORER

Stig Hadenius var 1972–75 huvudsekreterare i den pressutredning som gav underlaget till den statliga presspolitiken.¹⁶⁰ Karl Erik Gustafsson har också varit mycket engagerad i presstödet och har en bilaga i den senaste pressutredningens betänkande ifrån 2006.¹⁶¹ Tobias Olsson skrev en debattartikel efter pressutredningens slutbetänkande 2006 där han tycker att den svenska läsaren får mycket för de 15 öre per dag som presstödet kostar (2006)¹⁶². Jens Cavallin och Ulf Bernitz engagerade sig i debatten när EU ifrågasatte stödets giltighet 2007.¹⁶³

De fyra forskarna på JMG Stockholm universitet skrev en debattartikel¹⁶⁴ som handlade om att presstödet främst gynnar lönsam borgerlig press. De menade att ägarkoncentrationen ökade trots presstödet och att stödet numera främst går till borgerliga förstatidningar som tagit över socialdemokratiska andratidningar.

Lars Nord utkom med en bok, *Medier utan politik*¹⁶⁵, 2008 där han menar att presstödet inte har löst problemen för tidningarna. Han ifrågasätter den svenska mediepolitiken och anser att många lösningar, inklusive presstödet, har varit "brandkårsuttryckningar" från både höger och vänster för att lösa akuta problem under stark tidspress. Presstödet är inte en del av en långsiktig mediepolitik, menar han. Jag anser att hans artikel är mer förklarande än ställningstagande så därför placerar jag honom i gruppen övriga.

Ingela Wadbring föreställde sig framtiden utan ett presstöd i en artikel i Göteborgs-Posten 2006. Hennes vision var att moderata Svenska Dagbladet skulle bli sponsrad av näringslivet om stödet försvann.¹⁶⁶

FÖR	EMOT	ÖVRIGA
Stig Hadenius (1) (Professor i journalistik) Karl Erik Gustafsson (1) (Professor i medieekonomi) Tobias Olsson (1) (Medieforskare Lund och Växjö universitet) Jens Cavallin (1) (Docent och universitetslektor i medie- och kommunikationsvetenskap) Ulf Bernitz (1) Professor i Europarätt Stockholms universitet)	Håkan Lindhoff (1) (Forskare JMG Stockholms universitet) Jacob Jonmyren (1) (Forskare JMG Stockholms universitet) Tomas Johansson (1) (Forskare JMG Stockholms universitet) Niklas Tr (1) (Forskare JMG Stockholms universitet)	Lars Nord (1) (Professor i politisk kommunikation) Ingela Wadbring (1) (Fil dr och forskare i journalistik och masskommunikation)

Tabell 5.8 (siffrorna inom parantes står för antal artiklar personen har varit författare/medförfattare till)

5.6.4 LO OCH JOURNALISTFÖRBUNDET

Landsorganisationen (LO) och Journalistförbundet har intressen av ett bevarande av presstödet. LO var tillsammans med Socialdemokraterna ägare till A-pressen som hade ett stort antal dagstidningar

¹⁶⁰ www.ne.se

¹⁶¹ Utvecklingen av svensk dagspress intill 2005, Karl Erik Gustafsson (SOU 2006:8)

¹⁶² Artikel 6 Sydsvenskan

¹⁶³ Artikel 11 Dagens Nyheter, Artikel 13 Svenska Dagbladet

¹⁶⁴ Artikel 3 Dagens Nyheter

¹⁶⁵ Lars Nord, *Medier utan politik – En studie av de svenska riksdagspartiernas syn på press, radio och TV*, 2008, Santérus Förlag

¹⁶⁶ Artikel 8 Göteborgs-Posten

runt om i landet och som gick i konkurs 1992. De har också haft intressen i Aftonbladet.¹⁶⁷ LO:s förra ordförande Wanja Lundby-Wedin har tillsammans med medieutredaren Göran Larsson skrivit en debattartikel från 2003 som berör presstödet och LO:s totala syn på den svenska mediepolitiken inklusive LO:s egen del i den.¹⁶⁸ De ansåg då att presstödet skulle öka med fyrtio procent för att hamna på samma nivå som 1990 och sedan värdesäkra stödet¹⁶⁹. De ville också driva igenom en lag mot ägarkoncentrationer.

Journalistförbundet representerar journalisternas rätt och intressen på arbetsmarknaden och de anser att presstödet ger arbetstillfällena för journalister och vill därför bevara stödet. Förra ordföranden för Journalistförbundet Agneta Lindblom Hulthén och vice ordförande Arne König hade en debattartikel¹⁷⁰ i Dagens Nyheter som ifrågasatte Bonniers brev till EU-kommissionen.¹⁷¹ Även Journalistförbundet nuvarande ordförande Jonas Nordling har debatterat presstödet i Sydsvenskan där han tror att presstödet i framtiden kommer att utvecklas till ett demokratistöd.¹⁷²

5.6.5 JOURNALISTER

Den journalistkår som har medverkat i debatten i de fyra tidningar som förekommer i denna studie är till majoriteten positiva till presstödet.

Sydsvenskan har fler journalister som är emot än för. I Svenska Dagbladet är de flesta för och två som befinner sig i gruppen övriga vilket kan bero på att de i en artikel ifrågasätter eller förklarar någonting som berör stödet. I Dagens Nyheter är den enda journalist som skriver emot, Mats Bergstrand som är chef för DN Debatt. Intressant att notera är att Sydsvenskan och Dagens Nyheter tillhör Bonnierkoncernen vilket kan förklara att dessa två tidningar ställer sig på sidan emot presstöd. Emot är också Göteborgs-Postens Peter Hjärne, delägare i tidningen, men journalisten Anders Kilner befinner sig i gruppen övriga, av samma skäl som jag nämnde ovan.

Med journalister ifrån andra tidningar menas utomstående journalister som arbetar på andra tidningar men som har skrivit debattartiklar i någon av de fyra tidningar som förekommer i studien. De flesta journalister tillhör Pre(s)gruppen¹⁷³ där de gemensamt har skrivit en artikel från 2012 med önskan att den pågående pressutredningen skyndsamt ska ta fram åtgärder för att rädda de dagstidningar som befinner sig på fallrepet. (2011 offentliggjorde kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (M) att ytterligare en pressutredning ska genomföras och ska lägga fram sitt slutliga betänkande 31 augusti 2013).¹⁷⁴

Utomstående och emot presstöd är också Johnny Stamma som vi känner igen som stödkritiker ifrån resultatdelen av ideologin om socialt ansvar. De tre övriga utomstående journalisterna har skrivit utifrån en förklarande eller ifrågasättande ansats men inte tagit ställning för eller emot.

¹⁶⁷ www.ne.se

¹⁶⁸ Artikel 1 Dagens Nyheter

¹⁶⁹ Värdesäkra, dvs. indexreglera - anpassa (penningbelopp) efter penningvärdets förändring så att penningbeloppets värde i realiteten blir oförändrat (www.ne.se).

¹⁷⁰ Artikel 15 Dagens Nyheter

¹⁷¹ Bonnier skickade ett brev till EU-kommissionen där de ansåg att det svenska presstödet stred mot EU:s regler för statliga stöd (www.skanskan.se).

¹⁷² Artikel 22 Sydsvenskan

¹⁷³ Artikel 22 Dagens Nyheter, en debattartikel skriven gemensamt av chefer i Pre(s)gruppen, en grupp av tidningar med socialdemokratisk ledarsida.

¹⁷⁴ www.regeringen.se

FÖR	EMOT	ÖVRIGA
Svenska Dagbladet	Svenska Dagbladet	Svenska Dagbladet
Katrin Säfström (1) Christer Sandberg (1) Hans Schöier (1) Raoul Grünthal (VD SvD) (1)		Mats Hallgren (1) Fredrik Mellgren (1)
Dagens Nyheter	Dagens Nyheter	Dagens Nyheter
	Mats Bergstrand (6)	
Sydsvenskan	Sydsvenskan	Sydsvenskan
Sara Frostberg Lowery (1) Petter Birgersson (1)	Nina Halling (1) Olle Lönneus (1) Kennet Andreasson (1) Carl Rudbeck (1) Anette Novak (1)	Amelie Bosson (1)
Göteborgs-Posten	Göteborgs-Posten	Göteborgs-Posten
	Peter Hjärne (2)	Anders Kilner (1)
Journalister från andra tidningar	Journalister från andra tidningar	Journalister från andra tidningar
Ulrika Obstfelder Peterson (Ordförande Pre(s)gruppen och VD Värmlands Folkblad) (1) Håkan Johansson (Vice ordf. Pre(s)gruppen och VD Sydöstran och Östran/Nyhetera) Marie Hillbom (Chefredaktör Folket Pre(s)gruppen) Lotta Lindqvist (Chefredaktör Östran/Nyhetera Pre(s)gruppen) Gunilla Persson (Redaktionschef Östran/Nyhetera Pre(s)gruppen) Daniel Nordström (Chefredaktör Folkbladet Västerbotten Pre(s)gruppen) Peter Franke (Chefredaktör Värmlands Folkblad Pre(s)gruppen) Widar Andersson (VD/Chefredaktör Folkbladet Norrköping Pre(s)gruppen) Sven Johansson (Chefredaktör Arbetarebladet Pre(s)gruppen) Lennart Mattsson (Chefredaktör Länstidningen Östersund Pre(s)gruppen) Gunnar Svensson (Chefredaktör Sydöstran Pre(s)gruppen) Matti Lilja (Tidningschef på Piteå-Tidningen Pre(s)gruppen) Kalle Sandhammar (Chefredaktör NSD Pre(s)gruppen) Lars Stjernkvist (Krönikör Skånska Dagbladet) Robert Sundberg (Ledarskribent på Dala-Demokraten (S))	Johnny Stamming (1) (Mångårig VD och chefredaktör)	Christoph Andersson (1) (Journalist) Björn Ewenfeldt (TT) (1) Martin Ahlquist (1) (Chefredaktör och ansvarig utgivare nyhetsmagasinet Fokus)

Tabell 5.9 (siffrorna inom parentes står för antal artiklar personen har varit författare/medförfattare till) (Alla journalister med Pre(s)gruppen inom parentes är gemensamma författare till artikel 22 Dagens Nyheter, se fotnot)

5.7 SUMMERING AV DEN KVANTITATIVA DELEN

Vi kan se i dessa kvantitativa resultat att de som ställer sig positiva till presstöd vill framhålla mångfald i form av olika ägare och opinionsbildning som de mest positiva argumenten för ett bevarande av presstödet. De anser att ett avskaffande skulle leda till monopol på mediemarknaden där maktkoncentrationen över tidningarna skulle öka och mediekoncernen Bonnier skulle få ytterligare dominans i dagspressbranschen.

Gruppen som är emot stöd till dagspressen anser att det går att få en mångfald av politiska röster i olika mediekanalet och inte bara i dagspressen. De framhåller att en tidning, trots sin egen politiska tillhörighet, kan förmedla opinion av olika politiska inriktningar. Staten ska inte lägga sig i dagspressen och trots ett presstöd så klarar sig inte alla tidningar ekonomiskt då en del ändå måste lägga ner. Motståndarna anser att det är fel att presstöd kan utgå till tidningar som ägs av lönsamma mediekoncerner. Det är bl.a. det som gör att konkurrensen blir snedvriden och att ägarkoncentrationen ökar som också är två stora minusargument som de framhåller i debatten.

Presstödsdebatten har åkt berg och dalbana i sin aktivitet under tiden som studien berör. En ökad aktivitet skedde under 2007 och 2008 då EU ifrågasatte stödets förenlighet med regler för statliga stöd för att sedan lugna ner sig igen.

Det finns en majoritet som vill bevara presstödet och deras debattarena är främst i Svenska Dagbladet. De som är emot håller sig oftast i Sydsvenskan medan det är ganska liten debatt i Göteborgs-Posten. I Dagens Nyheter är debatten som livligast och det är här som gruppen mellan för och emot huserar mest.

Presstödet är en del av mediepolitiken vilket gör att det är naturligt att det främst är politiker som debatterar. Man kan dra slutsatsen att det inte finns någon klar gräns mellan de politiska blocken här. Alliansregeringen är splittrad i frågan på partinivå men har kommit överens på regeringsnivå att behålla stödet. Centerpartiet har alltid varit för presstöd men har konstig nog varit mycket blygsamma i debatten under den tidsperiod som denna studie behandlar.

Det finns även andra yrkesgrupper än politiker som har visat intresse. I debatten finns tidningschefer/ägare, medieforskare och professorer, fackliga tjänstemän och journalister.

Av tidningarnas ägare och chefer är de flesta av naturliga skäl emot, förutom Raoul Grünthal som bevakar Svenska Dagbladets intresse av att behålla sitt stöd. Hos medieforskarna och professorerna är de gamla rävarna Stig Hadenius och Karl Erik Gustafsson för, vilket är föga förvånande då de var med och utformade stödet i sin begynnelse. De som är emot tillhör alla Stockholms universitet och Lars Nord och Ingela Wadbring ställer sig i gruppen övriga mellan för och emot. De ifrågasätter mediepolitiken och har en vision för Svenska Dagbladet. Fackföreningstjänstemännen värnar om presstödet men journalistförbundets ordförande kan se ett demokratistöd som en möjlig variant i framtiden. Journalister är i majoritet positiva och en stor grupp, Pre(s)sgruppen, vill ha mer för att kunna överleva. Det finns också dem som ifrågasätter statens inblandning och det finns den journalist som är lojal med sin arbetsgivare Bonnier och sin egen övertygelse och det finns den journalist som erkänner att man som tidningschef skulle försöka tänja reglerna för att få så mycket stöd som möjligt.

Många är alltså intresserade att delta i debatten men undersökningen har visat att ämnet inte är intressant för privatpersoner då inte någon har yttrat sig i debatten.

6. DISKUSSION

Uppsatsens sista kapitel kommer att ägnas åt diskussion av analys och resultat. Diskussionen är centrerad kring resultaten av de kvalitativa och kvantitativa undersökningarna och ska besvara de frågor som jag ställde upp under uppsatsens målformulering.

Man kan dra slutsatsen av undersökningen att debatten om stödet alltid lever, den dör aldrig riktigt ut utan engagerar alltid mer eller mindre. Debatten har sina toppar och dalar beroende på om t.ex. EU lägger sig i, om ett regeringsskifte stundar eller någon annan omfattande händelse inträffar som lägger fokus på mediepolitiken. Presstödet är och har länge varit en tacksam slagpåse i mediedebatten. Det kan också konstateras att presstödsdebatten är en debatt på elitnivå, dvs. bland politiker, tidningsägare, forskare, professorer och journalister, då de debatterar utifrån sina yrkesroller. Den privata medborgaren bekymrar sig knappast över presstödet vara eller icke vara.

Resultaten från analysen visar att debattörerna vill skapa en spänning och dramaturgi i sina artiklar genom att dra varandras argument till ytterligheter då de placerar varandra som förespråkare av en dagspress som ska verka under statlig kontroll och på en ofri marknad. Det är en del av det politiska spelet att använda en för länge sedan inaktuell pressideologi som den auktoritära för att få sin motståndare att hamna i sämre dager. Således har resultaten visat att den auktoritära pressideologin inte är något som någon debattör vill tillämpa på dagstidningsmarknaden och jag anser att den auktoritära ideologin har en väldigt liten betydelse för presstödsdebattens helhet. Resultaten har också visat att den leninistiska pressideologin inte har något värde i den svenska presstödsdebatten, varken som något man eftersträvar eller som ett skrämsexempel. Den utgör dock ett bidrag till den samlade bilden av dagspressens roll i olika delar av världen.

6.1 TVÅ OLIKA PERSPEKTIV PÅ VILKA MARKNADSFÖRUTSÄTTNINGAR SOM SKA GÄLLA FÖR DAGSPRESSEN

Resultaten har visat att den svenska presstödsdebatten huvudsakligen befinner sig i två ideologier. Den frihetliga pressideologin och ideologin om socialt ansvar.

Utifrån resultaten kan jag dra slutsatserna att de som är för presstöd och de som är emot har olika ideologisk syn på dagspressens roll och under vilka marknadsförutsättningar tidningarnas verksamheter ska fungera. Utifrån dessa två olika synsätt kan jag ta fram två olika former, som jag kallar för perspektiv, där vardera gruppen ger uttryck för de förutsättningar som de tycker ska gälla för dagspressen. De två perspektiven kallar jag för marknadsekonomiskt perspektiv och demokratiskt ansvarsfullt perspektiv. Man kan dra slutsatsen att dessa båda perspektiv har utgångspunkter i olika politiska fält. Man kan således se från vilka politiska block som de olika debattörerna tillhör, dvs. om de befinner sig till höger eller vänster i det politiska fältet. De som förespråkar en frihetlig pressideologi har oftast sina politiska sympatier åt höger medan de som förespråkar ideologin om socialt ansvar oftast tillhör det vänstra politiska blocket. Ett undantag är alliansregeringen som trots sin borgerlighet vill bevara stödet. Skälet till det anser jag vara mer politiskt än ideologiskt då ett avskaffande skulle ha mer negativa än positiva effekter för alliansens förtroende. Blocktillhörigheten gäller i huvudsak politikernas debatt men presstödet är en del av mediepolitiken och därför blir också debatten till stor del politisk även för de som inte är politiker till yrket. Det finns naturligtvis

undantag men jag anser att man även kan se politiska ideologiska övertygelser också hos dessa debattörer.

6.1.1 MARKNADSEKONOMISKT PERSPEKTIV

En tidnings uppgift är att informera och underhålla medborgarna. Den ska granska riksdag och regering och utgöra en "vakthund" mot statsmakterna. Den ska fungera som en "tredje statsmakt" och det ska inte finnas några kopplingar till staten. Denna uppgift ska tidningarna utföra så länge dess läsare och annonsörer anser att de gör det tillräckligt bra och att det är värt att betala för som läsare eller som annonsör. Det är alltså tidningens förmåga att skaffa sig inkomster ifrån marknaden som avgör om tidningen kan överleva ekonomiskt och klarar utföra sin uppgift som en del av den tredje statsmakten.

I det marknadsekonomiska perspektivet är synen på dagstidningsbranschen som vilken bransch som helst. Alla som har ekonomiska möjligheter ska kunna starta ett medieföretag och framgången ska avgöras om företaget lyckas göra vinster. Marknaden ska ge alla aktörer samma förutsättningar vilket endast kan ske om marknadskrafterna ensamma får råda. En sund marknad är en fri marknad och förutsättningarna ska vara de samma för alla dagstidningsföretag. Tidningarna ska fungera som kommersiella handelsplatser där försäljning av abonnemang och annonsplatser ska ge de inkomster som finansierar verksamheten.

En tidning som inte klarar att producera ett tillräckligt attraktivt innehåll som läsare eller annonsörer vill betala för klarar inte att finansiera sin verksamhet utifrån marknadens förutsättningar och anses då som en tidning som inte behövs, en produkt som inte har någon köpkraft och inget värde på marknaden. Det är inte tidningens innehåll och betydelsen av innehållet som främst ska styra dess existensberättigande utan det är marknadens vilja att betala för det innehåll den erbjuder. Men ägaren kan förstås skjuta till eget kapital för att hålla tidningen levande om denne anser att tidningen har en enormt viktig plats att fylla, om ägaren har möjlighet att finna de finansiella medlen från annat håll. Ingela Wadbring gav ett exempel på detta då hon såg möjligheten att Svenska Dagbladet kunde bli finansierad av näringslivet¹⁷⁵ om presstödet försvann, då näringslivet ser SvD som ett viktigt organ för att kommunicera sina intressen. Detta tillåter naturligtvis det marknadsekonomiska perspektivet men det viktiga är att det inte ska bli medborgarnas och skattebetalarnas bekymmer att rädda olönsamma tidningar, det ska inte finansieras av skattepengar för det skapar osunda band mellan staten och medierna.

De som är emot presstöd anser att dagstidningarnas förutsättningar ska råda under ett marknadsekonomiskt perspektiv. Ett presstöd innebär att marknadsekonomins förutsättningar hamnar i obalans då stödet utgår selektivt och inte till alla tidningsföretag.

6.1.2 DEMOKRATISKT ANSVARFULLT PERSPEKTIV

I ett demokratiskt land som Sverige har tidningsbranschen en lång tradition och en viktig betydelse i den demokratiska processen genom sin uppgift att kommunicera med medborgarna. Marknaden klarar inte alltid att ensam säkerställa att medborgarna blir tillgodosedda med medier som informerar dem. Klarar inte marknaden att ge samhället de tjänster som tidningarna erbjuder och

¹⁷⁵ Artikel 8 Göteborgs-Posten

som medborgarna har behov av så ska staten vara en hjälpande hand. Medierna ska vara fria från statligt inflytande i sitt innehåll men staten ska utgöra en samhällets garant för att det ska finnas ett stort utbud av innehåll och ett stort utbud av politisk opinion från alla politiska håll.

Tidningarna ska inte bara ha en frihet från statlig påverkan av innehållet utan läsarna ska också ha en frihet i sitt val av tidning. Tidningsbranschen har ett ansvar för demokrati och yttrandefrihet och då är det samhällets ansvar att se till att tidningarna får förutsättningar för att kunna uppfylla sitt ansvar. Men det är demokratin som ska sätta spelreglerna för medierna och inte medierna som ska sätta spelreglerna för demokratin som Wanja Lundby-Wedin uttryckte det.¹⁷⁶ Det är således tidningens innehåll och betydelsen av innehållet som tillsammans med marknadskrafterna ska styra dess existensberättigande och inte enbart marknaden. I ett demokratiskt ansvarsfullt perspektiv handlar det först och främst om medborgarnas rätt till bred information och i andra hand att rädda olönsamma tidningar.

Det är inte svårt att förstå att det är ur ett demokratisk ansvarsfullt perspektiv och ideologin om socialt ansvar som presstödet har sin grund och sitt stora stöd. Presstödsanhängarna, som befinner sig i majoritet i debatten och i den politiska makten, vill att dagstidningarna ska utföra sitt demokratiska uppdrag efter dessa förutsättningar.

6.2 SKILLNADER I SYNEN PÅ MÅNGFALD OCH KONKURRENS

Vi har sett i debatten att begreppet mångfald är flitigt använt och det går inte att debattera presstödet utan att nämna ordet mångfald. Resultaten har dock visat att mångfalden har olika betydelse beroende på vilka sida i debatten som använder ordet.

Mångfald för stödmotståndarna består av ett stort antal röster i samhällsdebatten oavsett vilka medier som används. Det går också att få en mångfald av röster i ett och samma medier, som Göteborgs-Posten har.¹⁷⁷ De har försökt erövra mångfaldsbegreppet från presstödsanhängarna som vanligtvis använder det och lagt en egen innebörd i det för att göra begreppet till sitt eget och samtidigt minska den dynamik som pressförespråkarna har byggt upp kring begreppet efter år av användning. Man kan tycka att det är en smart taktik men det gäller att använda det rätt då man kan ana viss tvetydighet. Ofta benämner de mångfald som ett stort antal röster oavsett medieslag som jag nämnde tidigare. Men i debatten anser de också, lite motsägelsefullt, att mångfaldsbegreppet är överspelat¹⁷⁸ och att det inte råder någon brist på mångfald i åsiktsbildningen. Här blandar de ihop begreppets olika innebörder i sina artiklar vilket gör att begreppets totala tyngd faller eftersom ingen till sist vet vad innebörden är. Det de egentligen menar är att det går att få mångfald i form av olika röster i olika medier men att säga mångfalden består av många tidningar med många ägare är överspelat.

Förespråkarna av presstöd är mer konsekventa i vad de menar med mångfald. Mångfald är ett stort antal tidningar med många olika ägare och för dem är det inte överspelat. De menar att argumentet för presstöd är att upprätthålla konkurrens och mångfald på tidningsmarknaden och mångfalden måste bäras upp av konkurrerande medieföretag, med olika ägare och självständiga medier. En stor mångfald av tidningar kan bättre driva opinion- och åsiktsbildning. Presstödet värnar mångfalden och

¹⁷⁶ Artikel 1 Dagens Nyheter

¹⁷⁷ Artikel 1 Göteborgs-Posten

¹⁷⁸ Artikel 7 Dagens Nyheter

mångfalden möjliggör för läsarna att få en reell valfrihet av tidningar. Ett avvecklande av stödet skadar således mångfalden då många tidningar måste läggas ner. Här är stödförespråkarna betydligt tydligare med innebörden i mångfaldsbegreppet när de debatterar.

Nästan lika ofta som begreppet mångfald dyker upp i debattartiklarna så är det inte många raders läsning tills man dyker på begreppet konkurrens. Här finns det också en skillnad mellan lägren om vad som kännetecknar en sund och bra konkurrens.

Konkurrensen på dagstidningsmarknaden ska vara fri och på lika villkor för alla aktörer anser presstödsotståndarna. När stöd utgår för somliga tidningar snedvrider det konkurrens och då gäller inte samma villkor för alla längre. När konkurrensen inte är fri så rubbas marknadsbalansen vilket kan utgöra ett hot mot ännu livskraftiga företag. Att täcka kostnader för tidningsproduktion på en kommersiell marknad är en angelägenhet mellan producent och konsument, mellan utgivarna och läsarna/annonsörerna. Alla dagstidningar ska konkurrera under lika villkor. De lägger samma innebörd i begreppet konkurrens på dagstidningsmarknaden som för alla marknader och det gör de för att de tänker utifrån det marknadsekonomiska perspektivet. De anser inte att dagstidningsmarknaden inte är vilken marknad som helst.

Det gör de däremot i det demokratiskt ansvarsfulla perspektivet där presstödsförespråkarna befinner sig. De har naturligtvis en annan syn på fri och sund konkurrens. De har också en helt annan innebörd i begreppet konkurrens då de anser att det inte finns någon konkurrens utan en mångfald av tidningar, alltså många tidningar med olika ägare. Presstödet möjliggör en stimulerande konkurrens som annars hade varit mycket liten eller inte funnits alls. Det utgör också grundläggande argument för tillkomsten av presstöd. Stig Hadenius sa att det är tack vare presstödet som det finns en konkurrens mellan Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet eftersom Svenska Dagbladet inte hade överlevt utan presstöd.¹⁷⁹

Som ni märker så är det återigen de olika perspektiven som ger olika innebörd i både mångfald och konkurrens för de som använder dem.

6.3 PRESSTÖDETS DEMOKRATISKA BIDRAG

Dagspressen har en lång tradition av att vara en demokratisk instans i samhället och inställningen lever kvar trots att det finns många nya former av medier idag. Det finns mycket i synen av dagspressens demokratiska roller som förenar den frihetliga ideologin och ideologin om socialt ansvar. Alltså finns det mycket som förenar de båda perspektiven likaså. De båda är överrens om att dagstidningarna ska vara fria från statlig kontroll och inflytande och att deras uppgift är att granska riksdag och regering och utgöra en ”tredje statsmakt”. Pressen ska fungera som ett forum för utbytande av kommentarer och kritik och samhällsdiskussioner. Det finns många nya medier som är interaktiva¹⁸⁰ där meningsutbyten tillåts men det finns inget av dessa som tagit på sig den uttalade demokratiska rollen som dagspressen har, enligt min slutsats.

Motståndarna till presstöd anser att man skulle kunna driva opinion- och åsiktsbildning i alla möjliga olika medier men trots det så håller de med om att dagspressens uppgift är speciell. Men det är upp till varje tidning att finansiera sig själv ty annars är den inte fri. Klarar de inte detta så kan de inte

¹⁷⁹ Artikel 16 Svenska Dagbladet

¹⁸⁰ Här menar jag nya medier som Twitter och Facebook men kan även avse medier som kommersiell radio eller TV.

utföra sitt uppdrag som granskare av riksdag och regeringen. "Vakthunden" som tidningen ska vara klarar inte att leva på luft men den ska inte tillåtas att få mat av staten. Då kan den inte längre fungera som en vakthund för man biter inte den hand som föder en. Men utvecklingen går ändå i den frihetliga riktningen och tecken visar på att det allt mer blir en fråga för marknadens aktörer att säkra tillgången till ett medieutbud som är omfattande.¹⁸¹

Presstödsförespråkarna anser att pressen ska vara fri men staten ska inte bara låta den vara fri utan också stödja friheten. Staten ska hjälpa de dagstidningar som inte klarar sig själva på marknaden just för att garantera det som de båda ideologierna är överens om. Att granska riksdag och regering och utgöra en tredje statsmakt bredvid dessa två. Men när marknaden inte kan tillgodose det så hjälper presstödet till. Enligt Lars Nord (2008)¹⁸² kan man se presstödet som en ekonomisk reglering där svagare tidningar garanteras ett statligt stöd för att upprätthålla en publicistisk mångfald. Men för den sakens skull är inte varken presstödet eller den svenska mediepolitiken en slags statspolitik i syfte att styra medierna. Det första målet är att stärka demokratiska värderingar där presstödet hjälper till att säkerställa att det finns tillräckligt många platser där medborgare och grupper har en chans att föra fram sina åsikter och budskap. Presstödet grundar sig därför i ett medborgarperspektiv där det gäller att uppmuntra dagstidningar att fungera som en del av den offentlighet som människor behöver, både för att uttrycka egna åsikter och för att ta del av andras information och åsikter. Presstödet är en del i att garantera detta och syftet är att upprätthålla mångfalden i form av många tidningar med olika ägare.

Men uppfylls syftet? Presstödet har tagit fram förhållningsregler för formen av innehållet i dagstidningarna, utan att lägga sig i själva budskapen i innehållet. En viss del eget redaktionellt material måste finnas för att en tidning ska vara berättigad till statligt stöd.¹⁸³ Man kan fråga sig om vi hade vi haft denna uttalade form av redaktionellt innehåll utan presstödet? Kanske hade dagstidningar idag bara varit fyllda med innehåll som säljer och som underhåller läsaren? Kanske hade viktiga nyheter och opinion- och åsiktsbildning trängts undan av marknadskrafternas vilja att endast publicerar sådant som är mest ekonomiskt lönsamt? Man kan se detta som presstödet demokratiska bidrag till dagspressen.

¹⁸¹ Nord (2008)

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ www.presstodsnamnden.se

REFERENSER

LITTERATUR

Hadenius Stig, Weibull Lennart, Wadbring Ingela, *Massmedier – Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*, 2011, Uppl. 10, Ekerlids Förlag

Sibert Fred S, Peterson Theodore, Schramm Wilbur – *Four theories of the press, The authoritarian, libertarian, social responsibility and Soviet communist concepts of what press should be and do*, 1984, Illini Books edition

McQuail Denis, *Mass Communication Theory*, 2010, Uppl. 6, Sage

Borden William, *Power Plays: a comparison between Swedish and American press policies*, 1995, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet,

Albinsson Bruhner Göran, *Dagspressens politiska ekonomi*, 1998, SNS

Malmström Sten, Györki Iréne, *Bonniers svenska ordbok*, 1982, Biblioteksförlaget

Nord Lars, *Medier utan politik – En studie av de svenska riksdagspartiernas syn på press, radio och TV*, 2008, Santérus Förlag

Østbye Helge, Knapskog Karl, Helland Knut, Larsen Leif Ove, *Metodbok för medievetenskap*, 2008, Uppl. 1:2, Liber

Ekström Mats, Larsson Larsåke, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, 2000, Studentlitteratur

Gripsrud Jostein, *Mediekultur – Mediesamhälle*, 2002, Uppl. 2, Daidalos

Statens offentliga utredningar

SOU 2006:8, *Mångfald och räckvidd (sammanfattningarna av pressutredningarna)*

DIGITALA KÄLLOR

www.prestodsnamnden.se (hämtad 2013-05-30)

Gustafsson Karl Erik, *Det svenska presstödet marknadskonsekvenser – En analys på uppdrag av Kulturdepartementet*, 2007

<http://www.tu.se/juridik-a-etik/presstod-moms-och-reklamskatt/pm-presstod/1020-pm-3-07-presstodets-marknadskonsekvenser> (hämtad 2013-03-14)

Departementsserien Ds 1993:20 *Presstödet effekter: en utvärdering*

<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Departementserien/ds-1993-20-GHB420/> (hämtad 2013-03-14)

Asplund Marcus, *Presstödet – Effekter på tidningsföretagens lönsamhet och konkurrens*, 2009, Konkurrensverket

http://www.konkurrensverket.se/upload/Filer/Trycksaker/Rapporter/rap_2009-4_asplund.pdf (hämtad 2013-03-14)

Encyclopedia.com

www.encyclopedia.com sökning: William E Hocking (hämtad 2013-05-01)

Synonymer.se

<http://www.synonymer.se> sökning: Antitrust (hämtad 2013-05-01)

Nationalencyklopedin

<http://www.ne.se> sökning: Vladimir Lenin (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Josef Stalin (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: John Locke (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: John Milton (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: John Stuart Mill (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Karl Marx (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Friedrich Engels (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Stig Hadenius (hämtad 2013-05-07)

<http://www.ne.se> sökning: Karl Erik Gustafsson (hämtad 2013-05-07)

<http://www.ne.se> sökning: Peter Hjärne (hämtad 2013-05-11)

<http://www.ne.se> sökning: Kina (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: USA (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Nordkorea (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Storbritannien (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Rupert Murdoch (hämtad 2013-05-01)

<http://www.ne.se> sökning: Protektorat (hämtad 2013-05-11)

<http://www.ne.se> sökning: Konsolidering (hämtad 2013-05-11)

<http://www.ne.se> sökning: Pressombudsmannen (hämtad 2012-05-12)

<http://www.ne.se> sökning: Svenska Dagbladet (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ne.se> sökning: Dagens Nyheter (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ne.se> sökning: Sydsvenskan (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ne.se> sökning: Göteborgs-Posten (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ne.se> sökning: LO (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ne.se> sökning: A-pressen (hämtad 2013-05-23)

<http://www.ne.se> sökning: Centertidningar, Centerpartiet (hämtad 2013-05-23)

<http://www.ne.se> sökning: Partistöd (hämtad 2013-05-23)

<http://www.ne.se> sökning: Värdesäkra, indexreglera (hämtad 2013-05-23)

<http://www.ne.se> sökning: Gunnar Hedlund (hämtad 2013-05-27)

<http://www.ne.se> sökning: Bonnier AB (hämtad 2013-05-27)

<http://www.ne.se> sökning: Arbetet (hämtad 2013-05-27)

EU och presstödet

www.regeringen.se sökning: presstöd (hämtad 2013-05-07)

<http://www.dn.se/kultur-noje/nyheter/eu-sager-nej-till-svenskt-presstod> (hämtad 2013-05-07)

<http://www.government.se/sb/d/12623/a/149884> (hämtad 2013-05-07)

Bonniers brev till EU

<http://www.skanskan.se/article/20080506/NYHETER/171559288/-/bonnier-bakom-hemligt-eu-brev-om-presstodet> (hämtad 2013-05-27)

Reklamsskatt

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Reklamsskatt-och-presstod_GW02K385/?text=true (hämtad 2013-05-19)

Tidningsstatistik

<http://www.ts.se> sökning: Svenska Dagbladet (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ts.se> sökning: Dagens Nyheter (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ts.se> sökning: Sydsvenskan (hämtad 2013-05-13)

<http://www.ts.se> sökning: Göteborgs-Posten (hämtad 2013-05-13)

Artikel 3 Dagens Nyheter

<http://www.dn.se/debatt/presstodet-gynnar-framst-lonsam-borgerlig-press> (hämtad 2013-05-12)

Mediearkivet (Insamling av studiens empiri)

www.mediearkivet.se Sökning: Presstödet 2003-01-01 – 2013-03-21 (hämtad 2013-03-21)

ARTIKELFÖRTECKNING

76 artiklarna är hämtade i Mediarkivet och 1 artikel är hämtad på dn.se (nr 3 Dagens Nyheter).

SVENSKA DAGBLADET

1. **Publiceringsdatum:** 2004-10-05 **Rubrik:** *Egna S-tidningar är en överlevnadsfråga*
Författare: Bo Bernhardsson (S)
2. **Publiceringsdatum:** 2005-03-20 **Rubrik:** *Presstöd tryggar mångfald*
Författare: Christer Sandberg, Katrin Säfström
3. **Publiceringsdatum:** 2006-03-14 **Rubrik:** *Härlig borgerlig kultursatsning*
Författare: Leif Pagrotsky (S)
4. **Publiceringsdatum:** 2006-11-24 **Rubrik:** *Mångfalden och demokratin kan skadas*
Författare: Hans Schöier
5. **Publiceringsdatum:** 2007-01-07 **Rubrik:** *Vargen kommer inte denna gång heller*
Författare: Lena Adelsohn Liljeroth (M) Kulturminister
6. **Publiceringsdatum:** 2007-01-18 **Rubrik:** *Stödet riskeras för – ingenting*
Författare: Margareta Israelsson (S), Morgan Johansson (S), Helen Petersson (S), Leif Pagrotsky (S)
7. **Publiceringsdatum:** 2007-01-24 **Rubrik:** *Kommentera Mediepolitik skapar spricka i alliansen – Folkpartiet vill sälja statliga Boxer – övriga partier säger nej* **Författare:** Fredrik Mellgren
8. **Publiceringsdatum:** 2007-03-10 **Rubrik:** *Presstöd värnar mångfald mot enfald*
Författare: Berit Andnor (S)
9. **Publiceringsdatum:** 2008-04-04 **Rubrik:** *SvD tappar 74 procent av presstödet*
Författare: Lena Adelsohn Liljeroth (M)
10. **Publiceringsdatum:** 2008-04-09 **Rubrik:** *Vem skrev hemligt brev till EU?*
Författare: Bo Bernhardsson Riksdagsledamot (S)
11. **Publiceringsdatum:** 2008-04-10 **Rubrik:** *Falsk historiebeteckning om presstödet*
Författare: Lena Adelsohn Liljeroth (M)
12. **Publiceringsdatum:** 2008-04-11 **Rubrik:** *Press istället för stöd*
Författare: Bo Bernhardsson (S)
13. **Publiceringsdatum:** 2008-04-23 **Rubrik:** *Regeringen vek sig alltför snabbt*
Författare: Ulf Bernitz
14. **Publiceringsdatum:** 2008-06-14 **Rubrik:** *Mediepolitiken motverkar mångfald*
Författare: Raoul Grünthal
15. **Publiceringsdatum:** 2008-06-17 **Rubrik:** *Vi försvarar presstödet på ett seriöst sätt*
Författare: Lena Adelsohn Liljeroth (M)
16. **Publiceringsdatum:** 2008-06-17 **Rubrik:** *Regeringen i Bonniers ledband*
Författare: Stig Hadenius
17. **Publiceringsdatum:** 2008-06-29 **Rubrik:** *Var finns SvD:s självförtroende?*
Författare: Erik Zsiga

18. **Publiceringsdatum:** 2008-07-12 **Rubrik:** *Medierna demokratins kärna*
Författare: Margareta Israelsson (S), Esabelle Dingizian (MP), Siv Holma (V)
19. **Publiceringsdatum:** 2008-08-15 **Rubrik:** *Gör om presstödsförslaget*
Författare: Karl Erik Olsson (C)
20. **Publiceringsdatum:** 2008-08-29 **Rubrik:** *Regeringen tar strid för presstödet*
Författare: Lena Adelsohn Liljeroth (M)
21. **Publiceringsdatum:** 2008-11-13 **Rubrik:** *Regeringen står inför ett dilemma*
Författare: Mats Hallgren
22. **Publiceringsdatum:** 2008-11-18 **Rubrik:** *Har Bonniers, DN och Sydsvenskan skadats?*
Författare: Bengt Göransson (S)

DAGENS NYHETER

1. **Publiceringsdatum:** 2003-03-12 **Rubrik:** *"Driv igenom lag mot mediekoncentration"*
Författare: Wanja Lundby-Wedin, Göran Larsson
2. **Publiceringsdatum:** 2003-03-25 **Rubrik:** *"Omodernt presstöd går i praktiken till förstädning"*
Författare: Pär-Arne Jigenius F.d. pressombudsman och chefredaktör
3. **Publiceringsdatum:** 2005-03-15 **Rubrik:** *"Presstödet gynnar främst lönsam borgerlig press"*
Författare: Håkan Lindhoff, Jacob Jonmyren, Tomas Johansson, Niklas Tr
4. **Publiceringsdatum:** 2006-01-10 **Rubrik:** *"Inte statens uppgift att gynna vissa privata medieföretag"* **Författare:** Birgit Friggebo Ledamot (FP) Presskommittén, Mats Johansson Ledamot (M) Presskommittén, Före detta politisk chefredaktör Svenska Dagbladet
5. **Publiceringsdatum:** 2006-01-24 **Rubrik:** *"Sänkta krav för presstöd"*
Författare: Sören Thunell Ordförande presskommittén(S), Bo Bernhardsson Ledamot presskommittén (S), Charlotta Bjälkebring Ledamot presskommittén (V), Niclas Malmberg Ledamot presskommittén (MP), Helene Petersson Ledamot presskommittén (S)
6. **Publiceringsdatum:** 2007-01-23 **Rubrik:** *"Stor fond ska finansiera kvalitet även utanför SVT"*
Författare: Lars Leijonborg (FP)
7. **Publiceringsdatum:** 2007-03-23 **Rubrik:** *"EU kan hjälpa regeringen att avskaffa presstödet"*
Författare: Hans Wallmark (M), Mats Johansson (M)
8. **Publiceringsdatum:** 2008-01-21 **Rubrik:** *"Presstödet har inte löst problemen för tidningar"*
Författare: Lars Nord
9. **Publiceringsdatum:** 2008-01-22 **Rubrik:** *Paniklösning med evigt liv* (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt
10. **Publiceringsdatum:** 2008-02-26 **Rubrik:** *Lokalpress under press* (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt
11. **Publiceringsdatum:** 2008-05-17 **Rubrik:** *"Skamligt monopolspel av Bonniers"*
Författare: Jens Cavallin Docent och universitetslektor i medie- och kommunikationsvetenskap
12. **Publiceringsdatum:** 2008-06-10 **Rubrik:** *SvD och presstödet* (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt
13. **Publiceringsdatum:** 2008-06-17 **Rubrik:** *Schibstedaffär hotar SvD-stöd* (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt

14. **Publiceringsdatum:** 2008-06-29 **Rubrik:** "Orättvis reklamskatt kommer att avskaffas"
Författare: Lena Adelson Liljeroth (M), Mats Johansson (M), Anders Åkesson (C), Helena Dyrssen (FP), Dan Kihlström (KD)
15. **Publiceringsdatum:** 2008-07-21 **Rubrik:** "Bonniers och Bryssel i maskopi mot presstöd"
Författare: Agneta Lindblom Hulthén, Arne König, Staffan Dahllöf
16. **Publiceringsdatum:** 2008-07-23 **Rubrik:** "Journalistförbundet ljuger om Bonniers och EU"
Författare: Lennart Wiklund Koncerndirektör, Bonnier AB
17. **Publiceringsdatum:** 2008-09-02 **Rubrik:** Presstöd och public service (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt
18. **Publiceringsdatum:** 2008-12-30 **Rubrik:** Bra att DN fick nej (BAKOM DEBATTEN)
Författare: Mats Bergstrand Chef för DN Debatt
19. **Publiceringsdatum:** 2009-11-01 **Rubrik:** "Socialdemokraterna satsar mer på kultur än alliansen"
Författare: Leif Pagrotsky kulturtalesperson (S) gruppledare i riksdagens kulturutskott
20. **Publiceringsdatum:** 2009-11-21 **Rubrik:** "Presstödet har spelat ut sin roll för demokratin"
Författare: Johnny Stamming
21. **Publiceringsdatum:** 2010-04-23 **Rubrik:** "Presstöd ska inte användas för att finansiera rasismen"
Författare: Martin Ahlquist chefredaktör och ansvarig utgivare nyhetsmagasinet Fokus
22. **Publiceringsdatum:** 2012-11-18 **Rubrik:** "Den blödande dagspressen behöver omställningsstöd nu"
Författare: Ulrika Obstfelder Peterson Ordförande i Pres(s)gruppen och vd. Värmlands Folkblad, Håkan Johansson Vice ordförande i Pres(s)gruppen och vd. Sydöstran och Östran/Nyhetera, Marie Hillbom Chefredaktör. Folket, Lotta Lindqvist Chefredaktör. Östran/Nyhetera, Gunilla Persson Redaktionschef. Östran/Nyhetera, Daniel Nordström Chefredaktör. Folkbladet Västerbotten, Peter Franke Chefredaktör. Värmlands Folkblad, Widar Andersson Vd/Chefredaktör. Folkbladet Norrköping, Sven Johansson Chefredaktör. Arbetarbladet, Lennart Mattsson Chefredaktör. Länstidningen Östersund, Gunnar Svensson Chefredaktör. Sydöstran, Matti Lilja Tidningschef. Piteå-Tidningen, Anders Ingvarsson Chefredaktör. Dagbladet, Mats Larsson Redaktionschef. Dala-Demokraten, Kalle Sandhammar Chefredaktör. NSD.
23. **Publiceringsdatum:** 2012-12-28 **Rubrik:** "Det är inte statens roll att rädda mediekoncernerna"
Författare: Lena Adelson Liljeroth (M) Kultur, idrotts- och medieminister
24. **Publiceringsdatum:** 2013-01-05 **Rubrik:** "Presstödet har gjort sitt och bör avskaffas"
Författare: Mats Johansson, riksdagsledamot (M), tidigare politisk chefredaktör i Svenska Dagbladet, Hans Wallmark, riksdagsledamot (M), tidigare politisk redaktör i Nordvästra Skånes Tidningar
- SYDSVENSKAN
1. **Publiceringsdatum:** 2003-04-06 **Rubrik:** Dags att modernisera presstödet?
Författare: Pär-Arne Jigenius f d pressombudsman och chefredaktör för GP och GT
2. **Publiceringsdatum:** 2003-04-08 **Rubrik:** Nej, Jigenius, presstödet är bra
Författare: Robert Sundberg ledarskribent på Dala-Demokraten (S)
3. **Publiceringsdatum:** 2003-04-09 **Rubrik:** Opinion kan skapas utan presstöd
Författare: Pär-Arne Jigenius
4. **Publiceringsdatum:** 2006-01-11 **Rubrik:** Förlegad presspolitik
Författare: Kennet Andreasson

5. **Publiceringsdatum:** 2006-01-31 **Rubrik:** "Balansera mediernas makt"
Författare: Bengt Göransson
6. **Publiceringsdatum:** 2006-01-31 **Rubrik:** Femton öre om dagen. Med lite fantasi skulle presstödet kunna spela en viktigare roll
Författare: Tobias Olsson medieforskare, Lunds och Växjö universitet
7. **Publiceringsdatum:** 2007-06-29 **Rubrik:** "Fjorton miljarder i sjön"
Författare: Erik Månsson
8. **Publiceringsdatum:** 2007-01-24 **Rubrik:** Folkpartiet står ensamt i kampen mot presstödet, Krönikan á Leijonborgs utspel **Författare:** Olle Lönnaeus
9. **Publiceringsdatum:** 2007-05-13 **Rubrik:** Mediepolitiken undergräver välskötta tidningar
Författare: Per T K Wahlberg
10. **Publiceringsdatum:** 2007-07-04 **Rubrik:** "Presstödet behövs"
Författare: Lars Stjernkvist (S)
11. **Publiceringsdatum:** 2008-04-05 **Rubrik:** Forskare: Svenskan klarar sig utan presstöd, inte Skånskan **Författare:** Amelie Bosson
12. **Publiceringsdatum:** 2008-04-25 **Rubrik:** "Man kan inte bara sitta och vänta" Kulturministern vill lyfta fram scenkonsten i nästa budgetförhandling **Författare:** Sara Frostberg Lowery
13. **Publiceringsdatum:** 2009-06-29 **Rubrik:** Ingen rubrik tillgänglig **Författare:** Nina Halling
14. **Publiceringsdatum:** 2009-10-15 **Rubrik:** Mediestöd "De måste hitta betalningsmodeller" Forskare spår dansk pressdöd **Författare:** Petter Birgersson
15. **Publiceringsdatum:** 2009-11-24 **Rubrik:** Mediemångfald utan stöd **Författare:** Per Tedin
16. **Publiceringsdatum:** 2010-06-09 **Rubrik:** "Dags att ändra presstödet"
Författare: Niclas Malmberg
17. **Publiceringsdatum:** 2010-06-18 **Rubrik:** "Presstödet som helhet måste ifrågasättas"
Författare: Hans Wallmark
- 18:1 **Publiceringsdatum:** 2011-01-29 **Rubrik:** Varför skulle vi välja att mörka?
Författare: Åsa Finnström kanslichef, Presstödsnämnden
- 18:2 (Replik 18:1) **Publiceringsdatum:** 2011-01-29 **Rubrik:** Fortfarande märkligt
Författare: Christoph Andersson journalist
19. **Publiceringsdatum:** 2011-07-25 **Rubrik:** Ett land som andra?
Författare: Carl Rudbeck Kultur- och samhällsdebattör
- 20:1 **Publiceringsdatum:** 2012-03-30 **Rubrik:** Demokratin i första ledet
Författare: Birgitta Ohlsson Demokratiminister (FP)
- 20:2 (Replik 20:1) **Publiceringsdatum:** 2012-03-30 **Rubrik:** Ett avslag kräver ingen utredning
Författare: Christoph Andersson journalist
21. **Publiceringsdatum:** 2012-04-28 **Rubrik:** Anette Novak: Idag – när de största kanalerna heter Facebook och Google – ska vi inte vräka närmare sju miljarder skatte kronor på TV och radio.
Författare: Anette Novak
22. **Publiceringsdatum:** 2013-01-18 **Rubrik:** "Utan trovärdighet har journalistiken inget att erbjuda demokratin." **Författare:** Jonas Nordling, ordförande i journalistförbundet

GÖTEBORGS-POSTEN

1. **Publiceringsdatum:** 2003-01-12 **Rubrik:** *Värnar fri debatt* **Författare:** Peter Hjärne
2. **Publiceringsdatum:** 2003-03-13 **Rubrik:** *Mångfald med lag mot mediekoncentration*
Författare: Björn Ewenfeldt TT
3. **Publiceringsdatum:** 2003-04-06 **Rubrik:** *LO och drakarna* **Författare:** Peter Hjärne
4. **Publiceringsdatum:** 2003-04-22 **Rubrik:** *Värdesäkra inte statens utgifter*
Författare: Anders Kilner
5. **Publiceringsdatum:** 2005-09-25 **Rubrik:** *Pär-Arne Jigenius: Svensk press grosshandel i politiska åsikter* **Författare:** Pär-Arne Jigenius
6. **Publiceringsdatum:** 2005-10-26 **Rubrik:** *Erik Månsson: Presstödet är föråldrat och misslyckat*
Författare: Erik Månsson, Informationsdirektör Bonniers AB
7. **Publiceringsdatum:** 2005-11-06 **Rubrik:** *Ska vi tycka synd om Bonniers?*
Författare: Karl Erik Gustafsson
8. **Publiceringsdatum:** 2006-12-26 **Rubrik:** *Jag gillar alla valmöjligheter*
Författare: Ingela Wadbring, Fil dr och forskare i journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet
9. **Publiceringsdatum:** 2007-05-22 **Rubrik:** *Gamla sanningar om medier måste omprövas*
Författare: Hans Wallmark